

Падчас цырымоніі ўручэння прэміі "За духоўнае адраджэнне", спецыяльных прэміяў дзячам культуры і мастацтва і "Беларускі спартыўны Алімп". / Фота Мікалая ПЯТРОВА, БЕЛТА

"Аднаўлялі грамадой"

За шэраг праектаў, скіраваных на патрыятычнае выхаванне грамадзян, Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі была ўдастоена прэміі "За духоўнае адраджэнне". У гэты пералік уваходзяць розныя акцыі Федэрацыі, але самым слынным з праектаў стала рэканструкцыя мемарыяльнага комплексу "Курган Славы".

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

"Курган Славы — гэта найвялікшы сімвал Вялікай Перамогі, нашага ўмення разам супрацьстаяць навалі, разам адстойваць нашы галоўныя каштоўнасці. Азіраючыся назад, у нашу гісторыю, мы разумеем неацэннасць такіх простых рэчаў як мірная праца, салідарнасць, падтрымка адзін аднаго. Калі і сёння мы разам будзем працаваць на тых мэты, якія паставілі перад сабой, мы будзем развівацца і рухацца наперад", — так пракаментавалі пасыл маштабнай акцыі і дзейнасці сваёй арганізацыі старшыня Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі Міхаіл ОРДА.

Прынамсі, шэфства над мемарыяльным комплексам Федэрацыі вядзе ўжо больш за 10 гадоў. Але менавіта да 70-годдзя Вялікай Перамогі арганізацыя на чале са старшынёй выступіла з ініцыятывай аднаўлення помніка. З пасылку Федэрацыі быў нанова адкрыты дабрачынны рахунак, на які сярбы прафсаюзных арганізацый, неабыякавыя грамадзяне пералічвалі сродкі на рэканструкцыю комплексу. У выніку, дзякуючы высылкам у значнай ступені прафсаюзаў сталіцы, іх непасрэднаму ўдзелу ў ажыццяўленні праекта, справу ўдалося здзейсніць па многіх напрамках. На помніку цалкам было заменена травяное покрыва і граніт на глядзельнай пляцоўцы, адрамантаваны лесвіцы, адрэстаўраваны мазаіка і барельефы. Замененая падсветка па "апошнім тэхнічным слове" завершыла мадэрнізацыю.

Летась праект апекавання комплексу быў працягнуты. Напярэдадні 9 мая 2016-га адбылася ўрачыстая цырымонія адкрыцця фотаэлектрычнай станцыі ля падножжа мемарыялу. Менавіта дзякуючы ёй сёння "Курган Славы" мае рэзервы асвятлення круглыя суткі.

"Але на гэтым мы не спынімся", — запэўнівае Міхаіл Орда. У планах Федэрацыі — пашырэнне калекцыі музея баявой тэхнікі пад адкрытым небам. Запланаваны пошук згубленых машын, іх рэстаўрацыя. "На гэтыя мэты і далейшае ўпарадкаванне мемарыяла будзе скіраваныя сродкі прэміі", — дзеліцца старшыня Федэрацыі.

Летась падчас урачыстасцей на Кургане Славы адбылося заключэнне дамовы аб супрацоўніцтве паміж Федэрацыяй прафсаюзаў краіны, Міністэрствам адукацыі, Беларускай рэспубліканскай саюзам моладзі, ветэранскай і піянерскай арганізацыямі. Гэты крок Федэрацыя лічыць адным з самых значных у выхаванні патрыятызму маладога пакалення.

Фота прадстаўлена прэс-службай ФПБ

НА МОВЕ СЭРЦА

Найпрыгожы дзясяты студзеньскі вечар у Палацы Рэспублікі быў асвечаны не толькі мірыядамі зіхатлівай ілюмінацыі, але і ўрачыста-радасным настроем тых нашых суграмадзян, каму Кіраўнік дзяржавы ўручаў прэміі "За духоўнае адраджэнне" і спецыяльныя прэміі Прэзідэнта Беларусі дзячам культуры і мастацтва. Звяртаючыся да прысутных, Аляксандр Лукашэнка, у прыватнасці, падкрэсліў, што ў нашы дні беларусы "на перакрываванні дарог, культур і гістарычных лёсаў адстойваюць суверэнітэт роднай краіны... А якой ёй быць праз паўсотні гадоў, у многім залежыць ад тых, хто сёння ў гэтай зале, ад усіх, хто завецца творцам. Бо сіла мастацтва ў тым, што яно можа гаварыць не толькі на мове розуму, але і на мове сэрца"...

Пра падзею чытайце на старонках 2 — 3, 6 — 7.

Купала, Беларусь, свет

У 2017 годзе Беларусь адзначае 135-годдзе са дня нараджэння класіка беларускай літаратуры Янкі Купалы. Адкрыццё юбілейнага Купалаўскага года адбылося 11 студзеня ў Дзяржаўным літаратурным музеі імя Янкі Купалы.

Вольга РОПАТ

Імя аўтара твораў "А хто там ідзе?", "Тутэйшыя", "Раскіданае гняздо" ведаюць ва ўсім свеце. Ягоным імем названы вуліцы, вялікаму паэту, драматургу, публіцысту ўсталяваны помнікі і мемарыяльныя дошкі ў замежных краінах. У 2015 годзе паўстаў памятны знак Янку Купалу ў ізраільскім горадзе Ашдод на плошчы, якая носіць імя беларускага паэта.

Падчас урачыстай цырымоніі адкрыцця Купалаўскага года міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў сказаў: "Год культуры працягваецца ў канкрэтных імёнах — зорках нашай

культуры, сярод якіх імя Янкі Купалы займае адно з першых месцаў. І як паэт, і як грамадска-палітычны дзеяч, ён сваёй дзейнасцю імкнуўся да таго, каб вярнуць беларускаму народу ганаровае месца сярод іншых народаў". Міністр культуры падкрэсліў, што асоба Янкі Купалы вельмі значная за межамі самой Беларусі, таму Расія, Польшча, Літва, Украіна, Славакія таксама будуць адзначаць гэты юбілейны год.

Фонд музея ў гэты святочны дзень папоўніўся яшчэ адным каштоўным прадметам — гравюрай з партрэта Янкі Купалы 1931 года, якую зрабіў рускі мастак Мікалай Паўлаў.

— Вельмі сімвалічна, што 12 гравюр, у склад якіх уваходзіць партрэт, былі выкуплены ў мінулым годзе на аукцыёне ў Маскве і зараз прынесены ў дар Дзяржаўнаму літаратурнаму музею імя Янкі Купалы, з якім мы доўга супрацоўнічаем, — сказаў старшыня Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў Расіі Сяргей Кандыбовіч.

Портрэт з партрэта Янкі Купалы.

Таксама Сяргей Львовіч згадаў, што 2017 год у Беларусі аб'яўлены годам навукі, таму, на думку старшыні, будзе цікава даследчыкам, гісторыкам, мастацтвазнаўцам даведацца пра гісторыю партрэта паэта.

— Гэта не першы наш уклад у культуру Рэспублікі Беларусь. Некалькі гадоў таму Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў Расіі быў выкуплены на аукцыёне Статут ВКЛ, які ў адзіным экзэмпляры зараз знаходзіцца ў Музеі гісторыі Магілёва. У мінулым годзе Дзяржаўнаму музею ваяваў гісторыі Рэспублікі Беларусь мы перадалі кіцель Іосіфа Сталіна, — сказаў Сяргей Кандыбовіч.

У знак падзякі дырэктар музея Алена Ляшквіч уручыла Сяргею Кандыбовічу сертыфікат.

— Упэўнена, Янка Купала і сёння з'яўляецца сімвалам Беларусі, — сказала яна. — Гэта тое імя, якое яднае беларусаў. Юбілейны год толькі пачынаецца — добрая нагода яшчэ раз звярнуць увагу на асобу паэта. У Купалаўскі год адбудзецца вялікая колькасць мерапрыемстваў, якія пройдуць фактычна па ўсім свеце. Так, у чэрвені ў адным з славацкіх гарадоў адбудзецца фестываль мастацтва, прысвечаны нашаму паэту. Культурныя падзеі таксама чакаюць жыхароў Грузіі, Арменіі, Францыі, Украіны. Шэраг выставачных, культурна-адукацыйных праектаў пройдзе і ў нас.

Падчас урачыстасцей адкрыцця юбілейнага года прагучалі вершы Янкі Купалы, аўтографам якіх Пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь у 2016 годзе надданы статус першай катэгорыі гісторыка-культурнай каштоўнасці ("Маја dola", "А хто там ідзе?", "Прарок", "Спадчына"), а таксама прагучалі песні ў выкананні выкладчыкаў і студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

К

Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 516

Аб прысуджэнні прэміі
Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь
“За духоўнае адраджэнне” 2016 года

Разгледзеўшы прадстаўленні Міністэрства культуры і савета фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва, узгоднены з кіраўніцтвам Беларускай праваслаўнай царквы, п а с т а н а ў л я ю:

1. За актыўную дзейнасць у гуманітарнай галіне, што садзейнічае захаванню і памнажэнню нацыянальнага культурнага здабытку, выхаванню ў моладзі любові да Айчыны, сцвярджэнню духоўных каштоўнасцей і мастацка-маральных традыцый, ідэй чалавечасці, дабрачыннасці і міласэрнасці, прысудзіць прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” 2016 года:

ігумену Яўсевию (Цюхлову Канстанціну Дзмітрыевічу), настаяцелю Свята-Елісеўскага Лаўрышаўскага мужчынскага манастыра Навагрудскай епархіі Беларускай праваслаўнай царквы, — за асабісты ўклад у духоўна-маральнае і патрыятычнае выхаванне моладзі;

калектыву дзяржаўнай установы “Рэспубліканскі рэабілітацыйны цэнтр для дзяцей-інвалідаў” — за плённую працу па сацыяльнай абароне дзяцей-інвалідаў, умацаванні ідэй чалавечасці і міласэрнасці;

калектыву ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” — за актыўную дзейнасць у гуманітарнай галіне, значны ўклад у развіццё і папулярнасць валанцёрскага руху сярод студэнцкай моладзі;

Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі — за значны ўклад у патрыятычнае выхаванне грамадзян, правядзенне маштабнай рэканструкцыі і рэстаўрацыі мемарыяльнага комплексу “Курган Славы”;

Сергачову Сяргею Аляксеевічу, загадчыку кафедры архітэктуры жылых і грамадскіх будынкаў Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта, доктару архітэктуры, прафесару, — за значны асабісты ўклад у захаванне гісторыка-культурнага спадчыны Беларусі, стварэнне кнігі “Народнае дойлідства Беларусі. Гісторыя і сучаснасць”.

2. Міністэрству культуры ажыццявіць выплату прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” 2016 года са сродкаў фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва.

3. Вызваліць сумы прэміі, атрыманых у адпаведнасці з дадзеным Указам, ад абкладання падаходным падаткам з фізічных асоб.

4. Дадзены Указ уступае ў сілу з дня яго падпісання.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА

г. Мінск, 31 снежня 2016 г.

Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 517

Аб прысуджэнні спецыяльнай прэміі Прэзідэнта
Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва 2016 года

Разгледзеўшы прадстаўленні Міністэрства культуры і савета фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва, п а с т а н а ў л я ю:

1. За выдатны дасягненні ў галіне журналістыкі, тэлебачання, выйўленчага мастацтва, музейнай справы, навучання і выхавання творчай моладзі, тэатральнага мастацтва, аматарскай мастацкай творчасці, цыркавага мастацтва, якія атрымалі грамадскае прызнанне, прысудзіць спецыяльную прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва 2016 года:

аўтарскаму калектыву рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства “Беларускае тэлеграфнае агенцтва” ў складзе Буфетавай Ірыны Аляксееўны, фотарэдактара аддзела па падрыхтоўцы і выпуску фотаінфармацыі рэдакцыі візуальнай інфармацыі, Жука Дзмітрыя Аляксандравіча, генеральнага дырэктара, Сінікіна Івана Аляксандравіча, начальніка аддзела падтрымкі і развіцця інтэрнэт-рэсурсаў, — за стварэнне і рэалізацыю інфармацыйна-публіцыстычнага праекта “Суверэнная Беларусь: эпоха дасягненняў”;

аўтарскаму калектыву Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерэдыёкампаніі Рэспублікі Беларусь у складзе Баранова Яўгена Уладзіміравіча, намесніка галоўнага дырэктара галоўнай дырэкцыі тэлеканала “Беларусь 24”, Ладудыка Алены Анатольеўны, галоўнага

дырэктара галоўнай дырэкцыі тэлеканала “Беларусь 1”, Саламаха Вольгі Аляксандраўны, намесніка галоўнага дырэктара галоўнай дырэкцыі тэлеканала “Беларусь 1”, — за стварэнне на высокім прафесійным узроўні серыі іміджавых відэаролікаў “Мы зрабілі гэта разам”;

Вашчанку Канстанціну Гаўрылавічу, мастаку, члену грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз мастакоў”, — за мастацкае афармленне факсімільнага выдання “Кніжная спадчына Францыска Скарыны”;

калектыву дзяржаўнай гістарычна-культурнай установы “Музей-сядзіба М.К.Агінскага” — за стварэнне і рэалізацыю праекта “Вяртанне Паўночных Афін”, значны ўклад у захаванне спадчыны М.К.Агінскага;

калектыву дзяржаўнай установы адукацыі “Дзіцячая музычная школа мастацтваў № 10 імя Я.А.Глебава г.Мінска” — за значны ўклад у захаванне і развіццё нацыянальнай культуры і музычнага мастацтва;

калектыву дзяржаўнай установы “Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы” — за значны ўклад у развіццё беларускага тэатральнага мастацтва, пастаноўку спектакляў паводле твораў беларускай драматургіі;

калектыву дзяржаўнай установы “Палац культуры г.Маладзечна” — за значны ўклад у развіццё аматарскай мастацкай творчасці, арганізацыю і правядзенне мерапрыемстваў у рам-

ках рэспубліканскай акцыі “Культурная сталіца года”;

калектыву ўстановы культуры “Заслужаны калектыў Рэспублікі Беларусь “Відовішчна-культурны комплекс “Гомельскі дзяржаўны цырк” — за значны ўклад у развіццё і папулярнасць цыркавага мастацтва, умацаванне міжнароднага культурнага супрацоўніцтва;

Раманені Раісе Аляксандраўне, педагогу дадатковай адукацыі, кіраўніку заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь студыі дыкаратыўна-прыкладнага мастацтва “Беларускі сувенір” дзяржаўнай установы дадатковай адукацыі “Цэнтр творчасці дзяцей і моладзі Салігорскага раёна”, — за значны ўклад у адраджэнне і захаванне традыцый народнага мастацтва саломяпляцення, далучэнне моладзі да нацыянальнай культуры.

2. Міністэрству культуры ажыццявіць выплату спецыяльных прэміяў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва 2016 года са сродкаў фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва.

3. Вызваліць сумы прэміі, атрыманых у адпаведнасці з дадзеным Указам, ад абкладання падаходным падаткам з фізічных асоб.

4. Дадзены Указ уступае ў сілу з дня яго падпісання.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА

г. Мінск, 31 снежня 2016 г.

Старажытнае
ў сучасным

За асабісты ўклад у духоўна-маральнае і патрыятычнае выхаванне моладзі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь “За духоўнае адраджэнне” атрымаў ігумен Яўсевій (Цюхлоў), настаяцель Свята-Елісеўскага Лаўрышаўскага мужчынскага манастыра Навагрудскай епархіі Беларускай праваслаўнай царквы.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Лаўрышаўскі манастыр з’яўляецца адным з самых старажытных праваслаўных манастыроў, вядомых на нашых землях. Яго заснаванне датуецца другой паловай XIII стагоддзя. Цягам стагоддзяў захоўваецца тут і духоўна-асветніцкая пераемнасць, вялікая роля надаецца выхаванню моладзі.

Стала ўжо добрай традыцыяй арганізацыя пры Свята-Елісеўскім манас-

тыры праваслаўнага дзіцячага лагера. Па словах ігумена Яўсевія, дзесяць вельмі падабаецца праводзіць частку канікул на падворку манастыра. Для іх арганізуюцца цікавыя экскурсіі, велапаходы, майстар-класы па прыгатаванні ежы. Школьнікі маюць магчымасць самі зрабіць фарбы і намалюваць карціну, правесці вечар ля вогнішча. Яшчэ для дзяцей пры Свята-Елісеўскім Лаўрышаўскім мужчынскім манастыры дзейнічае нядзельная школа, якая была арганізавана ў верасні 2008 года. Адметна, што ў нядзельнай школе праводзяцца заняткі з дзецьмі з бліжэйшых вёсак: Лаўрышава, Гнесічы, Нягневічы, Шчорсы.

Маюць клопат у манастыры і пра людзей сталага веку: тут дзейнічае дом сумеснага самастойнага пражывання для пажылых і адзіночых грамадзян.

Працуе пры манастыры і царкоўна-археалагічны музей Лаўрышаўскага ма-

настыра. Сярод яго экспанатаў — старажытныя богаслужэбныя кнігі і іконы, асабістыя рэчы святароў, якія служылі ў гэтай мясцовасці ў розныя перыяды XX стагоддзя. Ігумен Яўсевій спадзяецца, што калекцыя музея будзе папаўняцца, у тым ліку за кошт знаходак археалагічных экспедыцый, якія ўжо некалькі гадоў праводзяцца на тэрыторыі манастыра. Да слова, для навуковага асэнсавання знаходак, сістэматызацыі ведаў пра гісторыю манастыра ладзяцца “Лаўрышаўскія чытанні” — міжнародная багаслоўская навукова-практычная канферэнцыя.

Сярод зладзённых клопатаў манастыра — будаўніцтва “Алеі Праваслаўных Святынь”: па перыметры ўсяго манастыра будуць знаходзіцца 33 капліцы, прысвечаныя Праваслаўным Святыням Сусветнага значэння. Ужо пабудаваны дзве капліцы, якія прысвечаны: Святой Зямлі — Ерусаліму — Свята-Троіцкаму Серафіма-Дзівееўскаму жаночаму манастыру.

K

Ад “Дзяцей сталіцы”
да “Беларусіяды”

Прэмія Прэзідэнта Беларусі “За духоўнае адраджэнне” прысуджана сёлета і калектыву ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”. У гэтай установе актыўна развіваецца і папулярнасць валанцёрскай рух сярод студэнцкай моладзі, штогод праводзіцца больш за 800 дабрачынных акцый, святочных праграм і тэатралізаваных паказаў для выхаванцаў дзіцячых дамоў, школ-інтэрнатаў, сацыяльных прытулкаў і рэабілітацыйных цэнтраў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Як адзначыла “К” першы прарэктар БДПУ імя Максіма Танка, кандыдат псіхалагічных навук, дацэнт Святлана Копцава, названая праца будзе працягвацца і надалей, базаве Прэмія “За духоўнае адраджэнне” сталася для ўстановы адукацыі сапраўдным стымулам для працягу дабрачыннай дзейнасці.

— Акрамя таго, мы зацікаўлены ў развіцці валанцёрскіх праектаў, таму што яны проста неабходны будучым настаўнікам і педагогам, якія навукаўца ў нашай ВНУ, — адзначыла суразмоўца. — Падобныя праекты — унікальная магчымасць для нашых студэнтаў падвысіць свой прафесійны і асабісты ўзровень, навукаўца ўзаема-

дзеянню з дзецьмі, атрымаць каштоўны вопыт педагогічнай дзейнасці, а таксама набыць навыкі працы ў камандзе.

Па словах Святланы Копцавай, спецыфіка працы ў такім валанцёрскім праекце як “Дзеці сталіцы”, што рэалізуецца ў БДПУ імя М. Танка з 2004 года, прадугледжвае наяўнасць у валанцёраў навыкаў валодання шырокім педагогічным інструментарыем, ведамі ў галіне ўзроставай псіхалогіі і педагогікі, асноў медыцынскай дапамогі, тэхнікі бяспекі і многага іншага. Летась у названым праекце прынялі ўдзел каля 500 дзяцей і падлеткаў, якія стаяць на ўліку ў інспекцыі па справах непаўналетніх, а таксама дзяцей са шматдзетных і малазабеспечаных сем’яў з трох раёнаў беларускай сталіцы. Школьнікі атрымалі магчымасць у гульнёвай форме вывучаць эфектыўныя мадэлі міжасобаснага ўзаемадзеяння, развіваць камунікатыўныя і лідарскія якасці, вучыцца максімальна раскрываць свае здольнасці.

— На сёння ў БДПУ імя Максіма Танка створаны 11 валанцёрскіх клубаў, у якіх задзейнічана больш за тысячу студэнтаў, што пастаянна шукаюць новыя формы працы з дзецьмі і падлеткамі, — адзначыла Святлана Копцава. — Так, нядаўна ў нас прайшоў праект “Памяць юных сэрцаў”, падчас якога студэнты ў даступнай і зямальнай форме распавядалі дзесяць пра Вялікую Перамогу. Для гэтага маладыя людзі

распрацавалі адмысловую экскурсію, якую праводзілі для дашкольнікаў і школьнікаў у Беларускаму дзяржаўнаму музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Акрамя таго, студэнты БДПУ імя М. Танка ўдзельнічаюць у акцыі “Бальнічны клоўн” і праводзяць для дзяцей, якія доўгі час знаходзяцца ў гарадскіх бальніцах Мінска, тэатралізаваныя прадстаўленні і гульні. Такім чынам, па словах Святланы Копцавай, яны дораць маленькім пацыентам добры настрой, дапамагаюць ім не баяцца медыцынскіх працэдур і ўвогуле падтрымліваюць іх як толькі магчыма.

І апошняе. Нельга не згадаць і пра такі спартыўна-адукацыйны праект, які ладзіцца ў БДПУ імя М. Танка таксама не першы год, як “Беларусіяда”. У яго рамках адбываюцца саборніцтвы па розных беларускіх народных гульнях — “Два агні”, “Пальчатка”, “Перацяжкі”, “Дзень-ноч”, “Лапта” і іншых. Па словах Святланы Копцавай, мяркуецца, што з цягам часу гэты ўніверсітэцкі праект стане агульнарэспубліканскім і ў ім будуць браць удзел школьнікі і студэнты з усіх раёнаў Беларусі. Што ж, як кажуць, у добры шлях, універсітэт!..

K

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)

Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. **Галоўны рэдактар** — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА. **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН; **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар’я АМІЛЬКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Аліна САУЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕУСКИ, Алег КЛІМЯ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **карэспандэнты** — Вольга РОПАТ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрес рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавешкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”, 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. **Аўтары допісаў паважліва просіцца, поўнасю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выданні, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.** Аўтарскія рукапісы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясучы адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. “Культура”, 2017. Наклад 4 583. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Папісанна ў друку 13.01.2016 у 18.00. Замова 127. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Па пытаннях
размяшчэння
рэкламы ў газеце
“Культура”
звяртайцеся па
тэлефоне
+ 375 17 286 07 97 і па
тэлефоне/факсе +375
17 334 57 41,
альбо на электронны
адрас
[kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

Адзіным персанальным свецкім лаўрэатам прэміі “За духоўнае адраджэнне” сёлета стаў прафесар Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта, доктар архітэктуры Сяргей СЕРГАЧОУ. Без перабывання можна сказаць, што высокая ўзнагарода — гэта свайго кшталту падсумаванне той грунтоўнай даследчыцкай работы, якую ён распачаў яшчэ ў студэнцкія гады і не збіраецца завяршаць нават адсвяткаваўшы не так даўно сваё 70-годдзе. Яго грунтоўны фаліянт “Народнае дойлідства Беларусі. Гісторыя і сучаснасць”, здавалася б, прысвечаны матэрыяльнай культуры — напрыклад, архітэктоніцы сялянскіх двароў. Але за паўстагоддзя свайго досведу аўтар здолеў разгледзець нават за практычнымі і прыземленымі рэчамі глыбокі духоўны змест, засведчыўшы, што ў народнай свядомасці сакральнае і прафанае цесна спалучаныя.

— Мая першая кніга на гэтую тэму, выдадзеная яшчэ ў 1992 годзе, была разлічана найперш на спецыялістаў, там змешчана шмат чыста тэхнічных падрабязнасцяў, — кажа Сяргей Аляксеевіч. — Але гэтым разам я пастараўся паказаць, што архітэктура ўяўляе з сабе не проста суккупнасць розных канструктыўных элементаў і дэталей дэкору. Гэта не толькі сцены, падлога, дах, але таксама і неад’емная частка жыцця народа ды адлюстраванне яго свядомасці. Недарэмна ж у фальклоры так часта згадваюцца тыя ці іншыя архітэктурныя тэрміны: парог, брама, акно... Гэта яркія вобразы, якія ўкараніліся не толькі ў побыце, але і ў мен-

Ілья СВІРЫН

Sacrum et profanum народнай архітэктуры

тальнасці многіх пакаленняў беларусаў.

Адпаведна, у маім цяперашнім разуменні, архітэктура — гэта, найперш, людзі, а таксама іх памкненне ўпарадкаваць сваё жыццё. А тэхнічныя нюансы — ужо другаснае... Бабулька памяняла фіранкі на кухні — і гэта ўжо архітэктура! Па-першае, яны ёй самой настрой палепшылі, а па-другое, — мінакам на вуліцы неяк весялей стала.

Беручыся за пабудову дома, нашы продкі заўсёды прасілі аб Божай дапамозе. Адпаведна, нават у гэтай практычнай дзейнасці заўсёды прысутнічаў духоўны аспект, нейкае вельмі глыбокае асэнсаванне — а не проста набор механічных рухаў. Апошняе наогул характэрна для ментальнасці нашага народа. Нават калі ты проста яміну капаеш — гэта стваральная праца, якая мае сваю глыбінную мэту. У сваёй кніжцы я стараўся паказаць, што духоўны пачатак уласцівы любой пазітыўнай дзейнасці.

Што да прэміі... Шчыра вобразы, якія ўкараніліся не толькі ў побыце, але і ў мен-

цырымонія ўзнагароджвання, а сёння ўжо ад шостага раницы — зноў за працай. Канешне, прыемна, што адзначылі на такім высокім узроўні. Бо адзначылі ж не толькі мае сціплыя высілкі — такую вялікую ўвагу надалі самой тэме народнай архітэктуры. Спадзяюся, гэта паўплывае на свядомасць нашых сучаснікаў — і асабліва на стан тых цудоўных помнікаў драўлянага дойлідства, якія сёння яшчэ можна ўратаваць. Напрыклад, свірана ў Будзёнаўцы або гумна ў Грушаўцы.

Урэшце, хацелася б выказаць вялікую падзяку выдавецтву “Беларуская Энцыклапедыя імя Петруса Броўкі”, з якім я з задавальненнем супрацоўнічаю. Яно спецыялізуецца на распаўсюджванні грунтоўных і даставерных ведаў, якія з цягам часу не “старацца” — а так яно часта бывае. І калі мы пачалі рыхтаваць кнігу, паставілі перад сабой вельмі высокую планку: супольнымі намаганнямі зрабіць тую працу, якая не страціць актуальнасці і гадоў праз дзвеце.

Дакрануцца да “жывога” Скарыны

Аднойчы Мартырос Сар’ян распавёў, як у юнацтве выпадкова ўбачыў Айвазоўскага, які імчаўся ў карэце. На ўсё жыццё запомніў ён гэты момант. Яму здавалася, што карэта тая ляміца на нябёсы, да соцы, у Космас і забірае нейкі таемны дух продкаў. Я ўспомніў пра гэта, калі ў майстэрні Канстанціна ВАШЧАНКІ беражліва перагортаў факсімільныя кнігі “Кніжная спадчына Францыска Скарыны” (культурны праект Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі і Банка БелВЭБ), па-дызайнерску з вялікай любоўю цудоўна аформленыя Канстанцінам Гаўрылавічам, для якога Францыск Скарына і ёсць той самы Космас у беларускай і еўрапейскай культурнай прасторы. І Спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь гэтаму таленавітаму мастаку за мастацкае афармленне гэтых фаліянтаў — ёсць годнае прызнанне яго таленту.

Барыс КРЭПАК

Вось ужо больш за 30 гадоў таму Канстанцін Вашчанка ўварваўся ў сферу яго Вялікасці Мастацтва і з таго часу трымае планку выдатнага кніжнага графіка, дызайнера, выдаўца, фотамастака, які ў сваёй разнапланаванай мастакоўскай дзейнасці знайшоў сваю, ні на кога не падобную, дарогу. У яго творчым актыве шмат выдатных кніг і альбомаў, прысвечаных беларускаму мастацтву і мастакам. Але шматгадовая праца над дызайнерскім афармленнем факсімільнага выдання кнігі Скарыны — гэта асобная старонка жыцця мастака. Канешне, Скарына — наша ўсё. Ды і сам ён у кожнай сваёй кнізе падкрэсліваў, што паходзіць з слаўнага горада Полацка, пісаў пра любоў да родных месцаў, карыстаўся ў сваіх кнігах і старажытнай беларускай і царкоўнаславянскай мовамі.

Але з іншага боку, на думку мастака, ён, Скарына, нас аб’ядноўвае з Украінай, Чэхіяй, Германіяй, Італіяй, Польшчай. Ён — першы друкар ліцвінаў: выданне кнігі у Вільні Скарына пачынае ў 20-х гадах XVI ст. Але ён — перш за ўсё прадстаўнік беларускай культуры: наша слава і гонар, і ў той жа час сваім жыццём засведчыў, што Беларусь — не ізалюваная частка еўрапейскай прасторы, яна інтэгравана ў сусветнае агульнакультурнае развіццё.

Вось прыкладна з такой думкай Вашчанка і распачынаў сваю галоўную працу жыцця над афармленнем вялікай скарынінскай спадчыны. “Ведаецца, гравюры кніжных выданняў Скарыны — найбольш раннія ілюстрацыйныя кампазіцыі ў славянскім друку, — расказвае Канстанцін. — Змяшчаюць больш за 50 кілаграмі друкі, каля 500 ініцыялаў; упершыню ў кірыліцкім друкарстве ўвёў тытульны ліст (тады аўтарскія вокладкі не рабіліся), фаліяцыю (парадкавая нумарацыя) старонак, калантытулы, складаныя шматфігурныя кампазіцыі і арнаментыку. А яшчэ сам рабіў подпісы да ілюстрацый, маляваў шрыфты Бібліі, за аснову якога ўзяў паўустаў беларускіх рукапісаў, у тым ліку Літоўскай метрыкі XV стагоддзя. І гэтак далей. Усё гэта і шмат іншага мне давялося вывучаць, аналізаваць у фондзе беларускай старажытнай кнігі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Я трымаў у руках некаторыя арыгінальныя выданні скарынінскіх кніг, якія захоўваюцца ў бібліятэках Беларусі і Германіі, — і гэта рукатворнае “дакрананне” было для мяне шчасцем! Шмат у вывучэнні “скарыніняны” мне даў намеснік дырэктара нашай бібліятэкі Алесь Суша, якому я вельмі ўдзячны. Сваю задачу як афарміцеля я бачыў і ў тым, каб чытаць, гартачы факсімільныя кнігі, перш за ўсё бачыў, так бы мовіць, аўтарства “жывога” Скарыны, а не мастака-афарміцеля. Галоўнае, я імкнуўся зрабіць так, каб успрыманне выдадзеных кніг было разлічана менавіта на сённяшняга чытача, але з поўным захаваннем скарынінскіх “каранёў і кронаў”. Коротка кажучы, я імкнуўся прытрымлівацца ў сваёй працы двух галоўных складнікаў — духоўнасці (у захаванні вобразна-графічнай, каранёвай структуры самога Скарыны) і прафесіяналізму. Усё астатняе — пабочнае. А што тычыцца прысуджэння мне Спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, то я прыняў яе як вялікі аванс для маёй будучай працы. Тым больш, што гэта першая мая ўзнагарода за мастацтва. Гэта і радасць за тое, што мае мастацтва патрэбна дзяржаве і народу. Пакуль жыць — спадзяюся на тое, што зраблю ў творчасці яшчэ штосьці цікавае, патрэбнае грамадству...”

Усе выданні суправаджаюцца каментарыямі навукоўцаў, перакладамі прадмоў і пасляслоўяў Скарыны на сучасныя беларускую, рускую і англійскую мовы. Да 500-годдзя выдання Скарынам першай беларускай і ўсходнеславянскай кнігі — гэта, на наш погляд, лепшы падарунак цывілізаванаму чалавецтву.

Працяг тэмы — на старонках 6 — 7.

Каманда працуе без... каманды

За апошні дзясятак гадоў з калектыву Палаца культуры горада Маладзечна звольнілася 12 чалавек: дзяўчаты пабраліся шлюбам і з’ехалі на новае месца жыхарства. Пагадзіцца, такія шчаслівае ратацыя кадры — лепшы паказчык належнага маральнага клімату ў клубным асяродку.

Яўген РАГІН

Цягам пятнаццаці гадоў кіраўнік Палаца культуры Святлана САРОКА выпрацавала сістэму ўзаемадзеяння ўсіх структур установы. Каманда са 171-го чалавека

працуе без асаблівых каманд і падказак. Кожны — з вышэйшай адукацыяй, кожны — профі, а таму сам ведае, што рабіць. Зусім нядаўна Маладзечна было Культурнай сталіцай краіны, а Палац культуры — і штабам рэспубліканскай акцыі, і галоўнай яе сцэнічнай пляцоўкай. Як кажа Святлана Сарока, напружанне адчувалася неймавернае. Але каманда спрацавала як мае быць. Праведзена цягам года

амаль 450 мерапрыемстваў, з іх 35 — міжнароднага, рэспубліканскага і абласнога ўзроўня. Пры гэтым клубнікі выкарысталі больш за сорок формаў работы. На ўвазе маюцца фестывалі, святы, шоу-праграмы, конкурсы, канцэрты, акцыі...

Святлана Сарока запэўнівае, што атрыманая днём прэмія ў першую чаргу будзе выкарыстаная для матэрыяльнага заахвочвання калег-аднадумцаў. Яны гэ-

3 вышыні птушынага палёту

Уп’ўнены, калі ў сілу нейкіх прычын вы і не вельмі часта глядзіце роднае тэлебачанне, нешта з шэрагу кліпаў “Мы зрабілі гэта разам” вытворчасці Белтэлерадыйёкампаніі не зачэпіць усё ж вас не магло. Ды і каго пакінулі б аб’явавым тыя здзяйсненні, пра якія ў іх распавядалася, што дасягнула наша краіна за гады сваёй незалежнасці? Аб’екты матэрыяльна-культурнага змянення ў гэтыя 25 гадоў, і нематэрыяльнай культурнай спадчыны, якія складаюць гонар беларускай нацыі; помнікі, спартыўныя пляцоўкі, навучальныя ўстановы, навуковыя ды духоўныя цэнтры; акцыі ды факты, па якіх пра рэспубліку судзіць увесь свет — гэтаму і былі прысвечаны маленькія фільмы, якія сталі сапраўднай падзеяй у айчынным тэлефірмі...

Алег КЛІМАЎ

Адной са спецыяльных прэмій Прэзідэнта Беларусі і быў якрэз уганараваны аўтарскі калектыў Белтэлерадыйёкампаніі ў складзе намесніка галоўнага дырэктара галоўнай дырэкцыі тэлеканала “Беларусь 1” Вольгі САЛАМАХА за стварэнне на высокім прафесійным узроўні серыі іміджавых відэаролікаў “Мы зрабілі гэта разам”.

дырэкцыі тэлеканала “Беларусь 1” Алены ЛАДУЦЬКА, намесніка галоўнага дырэктара галоўнай дырэкцыі тэлеканала “Беларусь 1” Вольгі САЛАМАХА за стварэнне на высокім прафесійным узроўні серыі іміджавых відэаролікаў “Мы зрабілі гэта разам”.

Алена Анатолеўна Ладуцька аб праекце:

— Яго галоўная ідэя заключалася ў тым, каб здолець у малых тэлевізійных формах паказаць вельмі многае з гісторыі нашай краіны, яе мінулага ды сучаснасці — у падзеях, аб’ектах, людзях. Паказаць яе найбагатую спадчыну ды тое, з чым рэспубліка рухаецца наперад, што яна не стаіць на месцы, а інтэнсіўна развіваецца. Паказаць і суайчыннікам (нават, магчыма, нагадаць ім пра нейкія рэчы, што ў мітусні забываюцца), і гасцям Беларусі. Тое, пра што мы збіраліся распавядаць, неаднаразова абмяркоўвалася творчай групай: згаджалі ды спрачаліся, адстойвалі свае думкі, пераконвалі іншых, перабіралі “прэтэндэнтаў” — што заслугоўвала самай-самай увагі. І, нарэшце, узяліся за працу, выкарыстоўваючы самыя суч-

часныя тэхнічныя сродкі, як, напрыклад, пры здымках з вышыні птушынага палёту. Было вельмі цікава, было цяжка, але ўвесь час грэла ўсведамленне таго, што мы робім нешта патрэбнае ды важнае — для народа, для сябе, для дзяржавы. І, вядома, велізарная адказнасць ляжала на нас. Асабіста я б адзначыла эпізоды пра Замкавы комплекс “Мір” ды Нясвіжскі палацава-замкавы комплекс — жамчужыны Беларусі, яе візітныя карткі. Дзівосна прыгожая карціна суседства гісторыі ды прыроды!

Ці думаем мы пра тое, каб у новым сезоне зняць нешта ў тым жа рэчышчы? Натуральна, планы раскрываць не буду, але... нешта на кшталт працягу мусіць быць!

К

На пачатку года міністрам культуры Рэспублікі Беларусь падпісаны загад “Аб правядзенні ў 2017 годзе конкурсу на стварэнне куратарскай канцэпцыі беларускага павільёна на 57-м Венецыянскім біенале сучаснага мастацтва”.

Увага, конкурс!

ІНСТРУКЦЫЯ аб парадку правядзення ў 2017 годзе конкурсу на стварэнне куратарскай канцэпцыі беларускага павільёна на 57-м Венецыянскім біенале сучаснага мастацтва

1. Дадзеная інструкцыя вызначае парадак арганізацыі і правядзення конкурсу на стварэнне куратарскай канцэпцыі беларускага павільёна на 57-м Венецыянскім біенале сучаснага мастацтва (далей — конкурс).

2. Мэтай конкурсу з’яўляецца выяўленне неабходных арганізацыйных мерапрыемстваў па падрыхтоўцы і правядзенні выстаўкі для прадстаўлення на высокім канцэптuallyным узроўні беларускага павільёна на 57-м Венецыянскім біенале сучаснага мастацтва, які пройдзе ў г. Венецыя (Італія) і ўдзел у якім плануе прыняць Рэспубліка Беларусь.

3. Арганізатарамі конкурсу з’яўляюцца Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь (далей — Міністэрства) і дзяржаўная ўстанова культуры змешанага тыпу “Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь” (далей — Цэнтр).

4. Конкурс праводзіцца з 5 студзеня па 7 лютага 2017 года.

5. Удзельнікамі конкурсу могуць быць мастацтвазнаўцы, мастакі і іншыя фізічныя асобы, якія маюць вопыт арганізацыі і правядзення буйных культурных праектаў у галіне выставачнай дзейнасці (далей — удзельнікі конкурсу).

6. Інфармацыя аб правядзенні конкурсу размяшчаецца на афіцыйных сайтах Міністэрства і Цэнтра, змяшчае звесткі аб конкурсе, яго ўмовах, крытэрыях і парадку ацэнкі прадстаўленых удзельнікамі конкурсу матэрыялаў, парадку і тэрміне аб’яўлення вынікаў конкурсу, а таксама іншыя неабходныя звесткі.

7. Для ўдзелу ў конкурсе яго ўдзельнікі накіроўваюць канцэпцыю ў Цэнтр па адрасе: г. Мінск, вул. Някрасава, 3, з паметкай “Конкурс на стварэнне куратарскай канцэпцыі беларускага павільёна на 57-м Венецыянскім біенале”.

Канцэпцыі прымаюцца да 31 студзеня 2017 года ўключна. Канцэпцыі, прадстаўленыя на конкурс пазней прызначанага тэрміну, да ўдзелу ў конкурсе не дапускаюцца. Дата прадстаўлення матэрыялаў, якія дасылаюцца па пошце, вызначаецца па паштовым штэмпелі адпраўшчыка.

8. Канцэпцыя павінна ўлічваць: дэвіз і тэму 57-га Венецыянскага біенале — “Viva arte viva” (Жыве жывое мастацтва)*;

адлюстраванне новых арыгінальных ідэй сучаснага мастацтва ў Беларусі, а таксама распаўсюджванне інфармацыі аб сучасным беларускім мастацтве за мяжой;

прадстаўленне беларускага павільёна на 57-м Венецыянскім біенале — на высокім канцэптuallyным узроўні;

выкарыстанне сучасных мультымедыя-тэхналогій;

указанне аўтараў, іх твораў, выкарыстоўваемых мультымедыйных сродкаў;

абгрунтаванне кошту рэалізацыі канцэпцыі;

тэрмін правядзення 57-га Венецыянскага біенале — з 13 мая па 26 лістапада 2017 года.

Канцэпцыя прадстаўляецца на беларускай або рускай мове ў двух друкаваных экзэмплярах і версіі на электронным носьбіце ў запячатаным канверце.

9. У мэтах захавання ананімнасці ўдзельнікаў конкурсу куратарская канцэпцыя прадстаўляецца пад чатырохзначным нумарам, які ўказваецца ў левым верхнім вугле канцэпцыі, а таксама на канверце ўдзельнікаў конкурсу.

Канверт ўдзельнікаў конкурсу ўяўляе з сябе асобны запячатаны канверт, у які ўкладваецца інфармацыйны ліст са звесткамі пра ўдзельніка конкурсу: прозвішча, імя, імя па бацьку (калі такое маеца), год нараджэння, адукацыя, месца працы, хатні адрас, кантактны тэлефон, адрас электроннай пошты, вопыт арганізацыі і правядзення буйных культурных праектаў у галіне выставачнай дзейнасці.

10. Прадстаўленне канцэпцыі і канверта ўдзельнікаў конкурсу азначае згоду ўдзельнікаў конкурсу ў выніку перамогі стаць куратарам беларускага павільёна на 57-м Венецыянскім біенале.

11. Канцэпцыі не рэцензуюцца і не вяртаюцца ўдзельнікам конкурсу.

12. Для разгляду канцэпцый ствараецца журы конкурсу, склад якога зацвярджаецца загадам Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

13. Канцэпцыі разглядаюцца журы конкурсу на закрытым пасяджэнні не пазней 7 лютага 2017 года.

14. Рашэнне прымаецца ў прысутнасці не менш паловы складу журы конкурсу адкрытым галасаваннем простаі большасцю галасоў прысутных. Пры роўнай колькасці галасоў “за” і “супраць” голас старшыні журы з’яўляецца вырашальным. Рашэнне журы конкурсу афармляецца пратаколам, які падпісваецца ўсімі членамі журы конкурсу, прыняўшымі ўдзел у галасаванні.

15. Члены журы могуць рабіць заўвагі і ўносіць свае прапановы да выбраных канцэпцый.

Праект пераможцы конкурсу павінен быць рэалізаваны з улікам заўваг і прапаноў журы конкурсу.

16. Крытэрыі ацэнкі канцэпцый:

адпаведнасць умовам конкурсу;

наяўнасць новых арыгінальных ідэй;

выкарыстанне мультымедыя-тэхналогій у працэсе арганізацыі выставы; кошт стварэння праекта.

17. Пасля вынясення рашэння журы па выніках конкурсу канверты ўдзельнікаў конкурсу распячатваюцца і ў адпаведнасці з прынятым рашэннем журы абвешчаецца пераможца конкурсу.

18. Вынікі конкурсу публікуюцца ў двухтыднёвы тэрмін пасля вынясення рашэння журы на афіцыйных сайтах Міністэрства і Цэнтра.

19. Пераможца конкурсу атрымлівае права стаць куратарам беларускага павільёна на 57-м Венецыянскім біенале пры ўмове заключэння адпаведнага дагавора з Цэнтрам да 15 лютага 2017 года.

У выпадку, калі журы конкурсу не вызначыць пераможцу конкурсу, Міністэрства мае права самастойна прызначыць куратара беларускага павільёна на 57-м Венецыянскім біенале.

20. Паштовыя і іншыя выдаткі ўдзельнікаў конкурсу аплачваюцца за іх кошт.

* Дадатковыя звесткі — на сайце біенале www.labiennale.org

Бюджэтны рубель, як вядома, даволі часта сёння падмацоўваецца пазабюджэтным, а таксама — грантавым рублём, і гэтую аксіёму, відаць, ведаюць цяпер ва ўсіх аддзелах і ўстановах культуры Беларусі. Праўда, мінулы год ў плане праектнай дзейнасці быў, можна сказаць, пераходным, бо адны праграмы з Еўрапейскім Саюзам і Арганізацыяй Аб’яднаных Нацый ужо паспяхова завяршыліся, а наступныя толькі пачынаюцца. Таму на пачатку 2017-га многія культурработнікі краіны або падаюць, або ўжо падалі на гэтыя новыя грантавыя праграмы свае заяўкі, а цяпер чакаюць на іх станоўчых ці адмоўных адказаў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Грантавы вынік...

Крэатыў ад бібліятэкараў

Разам з тым, некаторыя культурныя праекты, якія з’явіліся ў Беларусі цягам года культуры, здолелі “прагучаць” не толькі на ўзроўні краіны, але і далёка за яе межамі. Часцяком гэта адбылася таму, што креатыўныя ініцыятывы рэалізаваліся разам з партнёрамі з іншых краін Еўропы, а таксама Расійскай Федэрацыі. І тое цалкам зразумела, бо ў творчым тандэме, як вядома, можна зрабіць нашмат больш, чым паасобку.

Скажам, у Віцебскай абласной бібліятэцы ў 2016 годзе працягнулі працу над сумесным беларуска-расійскім праектам “Беларускія смаляне, смаленскія беларусы”, у рамках якога ствараецца база даных пра беларусаў, вядомых сваёй дзейнасцю на Смаленшчыне, і, адпаведна, пра ўраджэнцаў Смаленскай зямлі, якія ўнеслі важкі ўклад у беларускую культуру і адукацыю.

— Акрамя таго, мой сёння ладзім сумесны праект з іншымі расійскімі калегамі — бібліятэкарамі Пскоўскай абласной універсальнай навуковай бібліятэкі, — распавяла “К” дырэктар Віцебскай абласной бібліятэкі Таццяна Адамян. — Гэта міжнародны экалагічна-літаратурны конкурс сацыяльных эсэ “Я і мой горад”, які плануецца завяр-

шыць у чэрвені бягучага года. Пераможцы атрымаюць беларуска-расійскі дыплом і памятны сувенір.

Больш важкія набыткі ад сумеснай праектнай дзейнасці маюць сёння ў Гродзенскай абласной бібліятэцы імя Я.Ф. Карскага. Скажам, у дзіцячым філіяле бібліятэкі, як паведаміла кіраўнік установы культуры Лідзія Мальцава, у рамках праграмы трансгранічнага супрацоўніцтва Польшча — Беларусь — Украіна быў рэалізаваны сумесны праект з польскімі партнёрамі — публічнай бібліятэкай імя Марыі Канапніцкай у Суwalkах — і створаны інтэрактыўны цэнтр навукі і тэхналогій.

— Паводле праекта мы атрымалі каля 450 тысяч еўра, — адзначыла суразмоўца. — На гэтыя грошы была закуплена мэбля, камп’ютары, праекцыйнае абсталяванне, праграмае забеспячэнне і многае іншае. Цяпер у цэнтры, які адкрыўся

тут не абыдзешся. Каб урэшце займець фінансаванне, варта парупіцца і пра розныя тэхнічныя моманты, і ўлічыць усе нюансы ды патрабаванні грантадаўцы, і шмат дзе пабегаць і “пагрукаць” у дзверы і райвыканкама, і тых айчынных ды замежных кампаній, якія здольныя забяспечыць выкананне тых або іншых умоў праекта. І гэта толькі “вяршыня” праектнага айсберга...

Гранты нам патрэбны!

Дарэчы, па словах Лідзіі Мальцавай, бібліятэкары Гродзенскай абласной “кніжніцы” не спыняюцца на дасягнутым і ўжо адправілі заяўкі на ўдзел у іншых трох грантах па розных праграмах Еўрасаюза. Так, да слова, робяць і ў многіх раёнах Беларусі, асабліва ў тых, якія знаходзяцца на мяжы з Еўропай. Пра шэраг такіх паспяховых праектаў, рэалізаваных пры фінансаванні падтрымцы Еўрапейскага Саюза, можна да-

Праектная дзейнасць: здабыткі мінулага года ў раённай сферы культуры

роўна год таму, дзейнічае 8 адукацыйных праграм-лабараторый па мастацтве, музыцы, замежных мовах, рэабілітацыі, праграмаванні і многія іншыя...

Як каза Лідзія Мальцава, на шляху да атрымання гранта трэба было пераадолець шмат перашкод.

— Самыя галоўныя з іх былі дзве: па-першае, будынак, у якім знаходзілася бібліятэка, нам не належаў, — каза кіраўнік бібліятэкі. — Таму, каб выканаць умовы гранта, давялося тэрмінова рыхтаваць усе неабходныя дакументы і браць будынак у арэнду. Па-другое, наша бібліятэка месціцца на другім паверсе, і ў грантадаўцы ўзнікла канкрэтнае патрабаванне: зрабіць так, каб доступ да паслуг цэнтра не быў абмежаваны дзеям-інвалідам. Для вырашэння гэтай праблемы мы набылі за сем тысяч еўра італьянскі гусенічны ліфт-пад’ёмнік, які цяпер выкарыстоўваецца намі для дастаўкі дзяцей-інвалідаў наверх, у бібліятэку.

Так што, як бачна, атрымаць сёння грант — не так ужо і проста, і адным напісаннем праекта

ведацца на сайце euprojects.by. Напрыклад, па словах начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ваўкавыскага райвыканкама Дзмітрыя Зязюлі, мясцовыя культурработнікі падалі заяўкі на ўдзел у некалькіх грантах па трансгранічных еўрапейскіх праграмах, адзін з якіх прадугледжвае фінансаванне раённага пленэру рэзчыкаў па дрэве.

Таксама падалі некалькі заявак на замежныя гранты ў Малаарыцкім, Брэсцкім, Кобрынскім ды ў многіх іншых раёнах Брэсцкай вобласці. Гэтыя заяўкі ўжо займелі свой плён: скажам, у Івацэвічах яшчэ пазалетась на грант Еўрасаюза памерам звыш 300 тысяч еўра давалі да ладу экспазіцыю і адкрылі музей Напалеона Орды, а ў Пружанскім раёне летась па праекце ПРААН атрымалі каля 40 тысяч еўра. Праект займеў важкую назву “Стварэнне кансорцыума “Мясцовая ініцыятыва” з мэтай злучэння намаганняў дзяржаўных арганізацый, грамадскіх аб’яднанняў і бізнесу для вырашэння мясцовых ініцыятыў, накіраваных на

Акрамя карагодаў пад ёлачкай...

Святочныя ранішнікі ў тэатрах, пры ўсіх закліках “сеяць разумнае, добрае, вечнае”, дапамагаюць творчым калектывам выканаць ускладненыя на іх планы, матуляем-бабуляем-татуляем-дзядуляем — пераконацца ў вернасці сваім бацькоўскім абавязкам, а дзецям — хаця б раз на год пабываць на спектаклі. Што ж прапанава-лі нам сёлета сталічыны пляцоўкі? Якія найбольш перспектыўныя (а можа, і негатыўныя) тэндэнцыі з’явіліся?

Надзея БУНЦЭВІЧ

Радуе, што навагодніх спектакляў і прымеркаваных да святаў прэм’ер становіцца ўсё больш. І асабліва — што яны становяцца ўсё больш разнастайнымі, а не толькі змайстраванымі па даўно распрацаванай схеме: мяляў, хтосьці хоча сапсаваць яселле, але ўсё заканчваецца добра. Больш разнастайнай стала не толькі тэматыка, але і жанравая палітра навагодніх прэм’ер: у афішы былі пазначаны не толькі проста казкі, але і мюзіклы, баль-маскарад, клаўнада. Як і заўсёды, сярод сёлетніх тэатральных праектаў былі і “аднагодовыя”, разлічаныя толькі на цяперашнія канікулы, але часта па дватры паказы на дзень, і “доўгатэрміновыя”, сюжэт якіх не

прымеркаваны выключна да святаў. Можна было назіраць і вяртанне былых навагодніх пастановак — на тую ж самую сцэну ці на іншыя. Захаваўся і бяспройгрышны варыянт — зварот да казачнай класікі, дзе спрацоўвае сама назва твора, якая замяняе рэкламу. Дадатковай “прыманкай” стаўся “навагодні збор” (на баль, у вандроўку і таго падобнага) герояў улюбёных дзятвой мультыкаў.

Нацыянальны рэпертуар, а тым больш беларускамоўны, так і застаецца прэрагатывай хіба асобных творчых калектываў. Але не можа не радаваць з’яўленне фальклорнага ўхілу, прычым менавіта беларускага, а таксама духоўнага складніку. Новы год пачынае

ўстойлівае развіццё Пружанскага раёна". А ініцыятыў гэта, да слова, было даволі.

— Гэта і будаўніцтва дзіцячай пляцоўкі ў гарадскім парку, і набыццё печы для абпальвання гліны для раённага Дома рамёстваў, і правядзенне майстар-класаў для дзяцей-інвалідаў ды II Раённага фестывалю "Крыніца — грыбоў сталіца" і многае іншае, — адзначыў "К" начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Пружанскага райвыканкама Канстанцін Панімаш. — Яшчэ па трох нашых праектах, як чакаецца, у Еўропе будуць прыняты рашэнні цягам наступнага месяца. Вельмі спадзяемся, што гэтыя рашэнні будуць станоўчымі, бо замежныя гранты нам вельмі патрэбныя для паляпшэння сацыяльна-культурнага складніку нашага раёна.

Патрэбу ў грантах для развіцця сферы культуры адчуваюць і на Віцебшчыне. І калі, скажам, у Верхнядзвінскім раёне толькі

гэтыя грошы мы правялі рамонт у раённай ДШМ, закупілі туды новае абсталяванне, камп'ютар, распрацавалі віртуальныя ўрокі, а таксама сумеснымі намаганнямі з партнёрамі выдалі кніжку-расфарбоўку па творчасці Язэпа Драздовіча і латвійскага мастака-педагога Антоне Кукайса.

Самае галоўнае, па словах суразмоўцы, тое, што хоць фінансаванне праекта і спыненае, сувязі і сяброўскія адносіны паміж супрацоўнікамі і навучэнцамі Глыбоцкай ДШМ і латвійскай Лудзенскай мастацкай школы, якая з'яўлялася замежным партнёрам па праекце, не перарваліся, а працягваліся цягам усёго 2016 года. Так што і гэты складнік трансгранічнага супрацоўніцтва, які нітуе культуру і творчасць беларусаў з жыхарамі іншых краін Еўропы, таксама трэба абавязкова ўлічваць, бо наўрад ці ён з'яўляецца менш важным за матэрыяльны...

звычайна 10 % ад сумы гранта павінен выдаткаваць мясцовы бюджэт...

Да таго ж, асноўную працоўную дзейнасць для такіх "шукальнікаў грантаў" са сферы культуры ніхто, вядома ж, не адмяняў і не адменіць. А сумяшчаць усе свае будзённыя справы разам з грантавымі культуротнікамі, якія, як вядома, не маюць эканамічнай адукацыі ды наўрад ці сутыкаліся з фінансавымі дакументамі на замежнай мове, не так ужо і проста. Мабыць, менавіта з гэтай прычыны не так ужо многа раёнаў Беларусі могуць сёння пахваліцца рэалізацыяй цікавых праектаў з удзелам замежных грантадаўцаў...

Карацей кажучы, "падводных камянёў" у гэтай справе даволі. І гэта пры тым, што ў краінах ЕС — напрыклад, у той жа Польшчы, — існуюць цэлыя аддзелы і структуры (у тым ліку і тыя, якія дзейнічаюць на камерцыйнай аснове), што займаюцца падобным "тэхнічным"

Адкрыцці і традыцыі

Днямі ў сталіцы Паднябеснай прайшлі мерапрыемствы, прысвечаныя 25-годдзю ўсталявання супрацоўніцтва паміж Рэспублікай Беларусь і Кітайскай Народнай Рэспублікай. Хутка культурная галіна міжнароднага сяброўства атрымае сталую прапіску: Кіраўніком нашай дзяржавы акрэслена задача адкрыць у маі ў Пекіне Беларускі культурны цэнтр. Праект каардынуе Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь сумесна з Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур. Пра тое ў Нацыянальным прэс-цэнтры на прэс-канферэнцыі, прысвечанай падвядзенню вынікаў дзейнасці РЦНК у 2016 годзе, паведаміла дырэктар установы Вольга Антоненка.

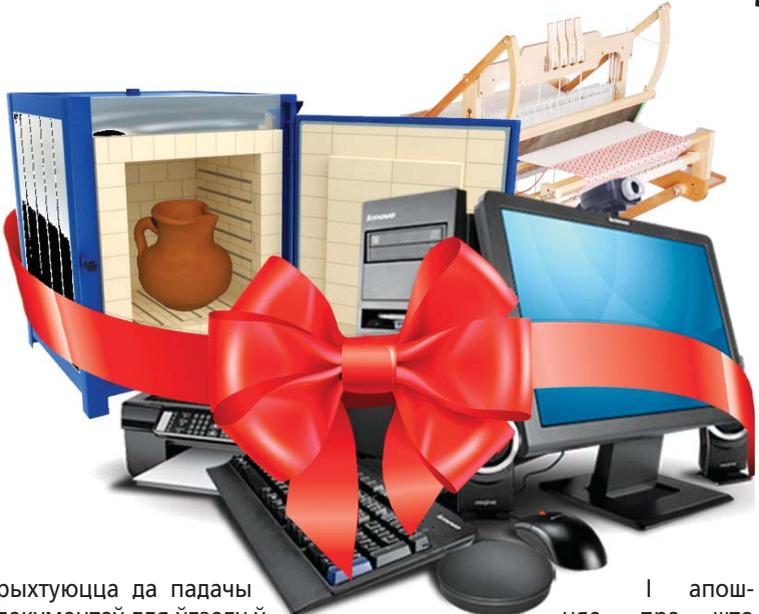
саванні профільнага міністэрства летась быў зроблены касметычны рамонт залы РЦНК на 180 месцаў.

Прамоўца прыгадала і сёлетні Фестываль нацыянальных культур, што ладзіцца раз на два гады ў Гродне. З яе слоў, Каардынацыйны савет, падводзячы вынікі свята, зазначыў, што на працягу дваццаці гадоў існавання форуму, праграма вузка сканцэнтравана на песенным і харэаграфічным мастацтве, кулінарным рамястве. "Была агучана прапанова аддаць стэрно ўлады нашай установе. Мы хочам, каб праз два гады публіка змагла пачуць пра нацыянальную літаратуру, мову, культуру, гістарычныя карані", — падкрэсліла спадарыня Вольга.

З 3-га чэрвеня ў Верхнім горадзе стартуе цыкл нацыянальных свят. Ён распачнецца з дня шведскай культуры. Акрамя ўжо вядомых па мінулым годзе прадстаўнікоў замежжа, упершыню зладзяць свае нацыянальныя дні ў цэнтры беларускай сталіцы фіны, грэкі, цыгане, а таксама абдузэцца свята культур краін Балтыі. Па планах, цыкл завершыцца 23 верасня імпрэзай ад дагестанскай дыяспары. Урачыстыя мерапрыемствы выйдуць за межы галоўнай пляцоўкі ля Ратушы і будуць разгрупаваны па іншых прыдатных кропках Верхняга горада. Летась імпрэзы ладзіліся ў асноўным пры дапамозе сталічных прадстаўнікоў нацыянальных дыяспар, сёлета РЦНК імкнецца прыцягнуць да ўдзелу рэгіянальныя суполкі. Дырэктар установы зазначыла: "Мы арыентавалі кіраўнікоў нацыянальных аб'яднанняў на тое, каб у Мінск прыездзілі не толькі самадзейныя гурткі, але былі запрошаны па магчымасці прафесійныя калектывы тых краін, культуру якіх яны прадстаўляюць".

Сёлета шмат заявак і дамоў на выступленні беларускіх нацыянальных калектываў у замежжы. Прынамсі, у Жэневе ў Палацы Нацый чакаюць народны абрад "Гуканне вясны" і фотавыставу нематэрыяльных беларускіх нацыянальных каштоўнасцей. У Ізраілі на Дні беларускай культуры плануецца вывесці Гомельскі абласны тэатр лялек са спектаклем "Памінальная малітва". Галоўнай жа падзеяй 2017 года, па меркаванні Вольгі Антоненка, павінен стаць фестываль "Беларусы свету", на які ў сталічны каардынацыйны цэнтр актыўна падаюць заяўкі ўсе дыяспары беларусаў за мяжой.

На тысячы еўра

рыхтуюцца да падачы дакументаў для ўдзелу ў падобных праграмах, а ў Пастаўскім раёне таксама чакаюць станоўчых адказаў на свае заяўкі цягам бліжэйшых месяцаў, дык у Глыбоцкім раёне адзін з такіх праектаў — па праграме трансгранічнага супрацоўніцтва Латвія — Літва — Беларусь — ужо прынес свае станоўчыя вынікі.

— Праект завяршыўся ў 2015 годзе і "пацягнуў" на даволі важкую суму ў 127 тысяч еўра, уключаючы 114 тысяч еўра са сродкаў ЕС, — адзначыла "К" начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі мясцовага райвыканкама Таццяна Тарасевіч. — На

бокам справы, афармляюць неабходныя дакументы, перакладаюць дакументацыю і перапісваюцца з еўрапейскімі структурамі. Прычым, робяць гэта ўсё яны прафесійна і з веданнем усіх магчымых і немагчымых нюансаў. Айчынным раённым аддзелам ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі дапамогі ў гэтай справе чакаць няма ад каго. Бадай што, толькі ад партнёраў па праекце ды і тое не ва ўсіх справах і не заўсёды.

У той жа час, як мне казалі многія кіраўнікі сферы раённай культуры, варта хаця б толькі адзін раз паўдзельнічаць у падобнай праграме ды атрымаць грант — і тады далейшыя поспехі на гэтым шляху абавязкова яшчэ будуць. Практычны вопыт, хай сабе і адмоўны, як вядома, не заменіш ніякімі тэарэтычнымі выкладкамі і семінарамі. Таму і Лідзія Мальцава, і Канстанцін Панімаш, і многія іншыя кіраўнікі ўстаноў і аддзелаў культуры сёння рашуча настроены на далейшы ўдзел у грантавых праграмах Еўрасаюза і Арганізацыі Аб'яднаных Нацый і заклікаюць да гэтага ўсіх сваіх супрацоўнікаў. Так што сённяшні матэрыял пра праектную дзейнасць — толькі "першая" ластаўка. Іншыя, мяркую, "прыляцяць" зусім хутка.

К

"пашырацца" да Калядаў і Народжэння Хрыстова, тэматыка якіх дапаўняе ўласна "дзедма-розаўскаю".

Практычна ва ўсіх спектаклях прысутнічае інтэрактыў — у большай ці меншай меры. З'явіўся і спецыяльны тэатр узаемадзеяння, дзе можна рушыць следам за героямі, патрапіць у інтэрактыўную зону і ўсё там памацаць. Увогуле, паболела імпрэз камернага характару, розных на непасрэдны ўдзел кожнага дзіцяці, а не проста ўсяго натоўпу. І пляцоўкі для гэтага шукаліся адпаведныя — часам не тэатральныя, а прыстасаваныя, нават у... кавярні. А што? На Захадзе даўно засвойваюцца ўсе магчымыя і немагчымыя памяшканні, асабліва сціпкі архітэктуры і інтэр'еру якіх дадаюць імпрэзам шарму.

Акрамя карагодаў пад ёлаччай, тэатры пачалі больш актыў-

на ствараць спецыяльныя фотазоны, у тым ліку з тэатральнымі і іншымі аксэсуарамі, звязанымі са спецыфікай тэатра і нават з канкрэтным спектаклем. Дадатковы пяр-ход — змяшчэнне ўсяго гэтага на фоне бігборда з назвай тэатра. Вядома, з разлікам на тое, што многія выкладуць фота ў сацыяльныя сеткі.

А вось праблемы засталіся ранейшымі. Няшчасная доля многіх дзіцячых спектакляў — жудасная манера артыстаў весці размовы з публікай і паміж сваімі героямі на падкрэслена павышаных тонах, ажно да крыку, нават у мікрафон. Дзеці, на жаль, у тэатры шумяць. Не прывучаныя ні настаўнікамі ні бацькамі, яны паводзяць сябе, як на кінасеансе ці дома перад камп'ютарам: хрумсцяць чыпсамі ды цукерачнымі абгорткамі, абмяркоўваюць уголас што заўгодна, непаважліва ставяцца да

самой акцёрскай працы, часам кідаючы пагардлівыя воклічы. У імкненні быць пачутымі артысты пачынаюць узмацняць сілу голасу. Дзеці ў адказ шумяць гучней — атрымліваюцца замкнёнае кола. Але гэта не апраўданне, тым больш "мікрафоннаму крыку": узмацняльная гукаапаратура сама па сабе патрабуе іншага галасавога пасылу, больш натуральнага маўлення, бо з ёй нават ціхі шэпт будзе пачуты ў самым канцы залы і на балконнай галёрцы, а ўсялякае нязначнае "пераігрыванне" можа дасягнуць памераў катастрофы. І, у выніку, увогуле адбіць усялякую цікавасць да тэатра. Так што камерныя спектаклі ў гэтым сэнсе — выратаванне ўдвай.

Як ні дзіўна, але ўсё больш складанай праблемай навагодніх ранішнікаў становяцца... дарослыя. Не ў тым сэнсе, што яны неяк перашкаджаюць дзятве

весьляцца пад ёлаччай, а ў тым, што некаторыя з іх развучыліся... чытаць. І чамусьці мяркуюць, што ўсе спектаклі пад Новы год павінны быць для немаўлят.

Ну, а пра тое, каб папярэдне даведацца пра змест і неяк падрыхтаваць да гэтага дзіця, і ўвогуле размова не ідзе: маўляў, мы прыдбалі квітку — калі ласка, забяспечце нам свята (якое, дарэчы, часта ўспрымаецца не больш як "гоп-ля-ля"). Прывяду анекдатычны (а насамрэч — вельмі сумны) прыклад. Гляджу "Калядную гісторыю" (дадам,

што ёсць і аднайменны дыснэ-еўскі мультык па тым жа сюжэце) у Беларускім дзяржаўным тэатры лялек. І толькі з'яўляецца Скрудж — скнара і праціўнік святаў, жанчына злева пачынае ўголас абурацца: "Якая ж тут "Калядная гісторыя"? Падман!" Я ёй на вушка: "Гэта ж Дыкенс! І на афішы пазначана". — "А мне што дзікі, што не дзікі — галоўнае, каб дзіцяці свята было!" Што тут скажаць? No comments — без каментарыяў.

Працяг — на старонках 8 — 9.

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby)

Па драбніцах скласці новае

Мінулы год стаўся для Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы па-сапраўднаму ўдалым: тэатр змог адкрыць Камерную сцэну, на нядаўняй Нацыянальнай тэатральнай прэміі яго “Чайка” была прызнана лепшым драматычным спектаклем краіны. І вось ізноў віншаванні: калектыў атрымаў спецыяльную прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

На галоўнай сцэне Аляксандр Гарцуеў ставіць на народнага артыста СССР Генадзя Аўсяннікава англійскую п’есу “Юбілей ювеліра”. На Камернай сцэне, якая летась была аддадзена на водкуп рэжысёраў-дыпломнікаў Мікалая Пінігіна, Юрый Дзівакоеў ставіць п’есу “Войчык” Георга Бюхнера. Пад заслоны сезона тут жа з’явіцца спектакль па сучаснай беларускай п’есе Канстанціна Сцешыка “Запалкі”.

— Сапраўды праблематычна знайсці сучасную, моцную айчынную п’есу для вялікай сцэны, — працягвае спадар Пінігін. — На Камерную можна штосьці выбраць, а вось знайсці буйную форму... Як, напрыклад, колішняя прэм’ера па Максіму Гарэцкаму “Дзве душы” — аповесць ніколі не ставілася на беларускіх падмостках. Твор па сваім нападуненні роўны трагедыям Шэкспіра, але перад аўтарам нашай інсцэніроўкі Максімам Клімковічам паўстала вялікая праблема ператварыць літаратуру ў сцэнічную дзею. Я лічу, што ў нас атрымаўся шыкоўны праект! Ён быў маштабным і па задуме,

і па акцёрскім рэсурсе: у спектаклі была занята ўся мужчынская труп, але ўсё роўна не хапіла артыстаў, таму да пастаноўкі былі прыцягнуты студэнты БДАМ.

Мастацкага кіраўніка засмучае, што пусце Малая сцэна Купалаўскага. Ён кажа, тэатр мае цудоўны праект: “Аднак падчас рэканструкцыі Малую сцэну выключылі з планаў, зараз на яе адкрыццё неабходны вялікі грошы...” Яшчэ адной падставай для шкадавання сталася маё пытанне пра магчымыя гастролі. Па словах суразмоўцы, раней у дзяржаўных тэатраў былі асобныя артыкулы выдаткаў на пастаноўкі і на гастролі, зараз жа калектыў вымушаны выбіраць ці адно, ці другое. “Прынамсі, каб сыграць спектакль “Пан Тадэвуш” у Францыі, мы выправілі ў дарогу дзве фуры з дэкарацыямі, 75 чалавек, якім трэба было набыць білеты ў самалёт, размясціць у гатэлі... Уласна тэатр усё гэта аплаціць не змог бы. Пра выезды ў айчынныя рэгіёны тым больш няма размовы, бо тэатр не зможа пакрыць свае выдаткі...”

І ўсё ж Купалаўскі спадзяецца на лепшае, таму зараз вядзе перамовы з Кітайскай Народнай Рэспублікай. Прымаючы бок абяцае ўзяць усе фінансавыя акалічнасці на сябе. Калі перамовы завершацца станоўчым рашэннем, у наступным сезоне купалаўцы пакажуць у Паднябеснай сваю “Чайку”.

K

Афіны вяртаюцца!

Маёнтак Агінскага ў Залесці — сядзібу і пейзажны парк з альтанкай і млынам — называлі калісьці за прыгажосць “Паўночнымі Афінамі”. У 2010 годзе пачалася рэканструкцыя сядзібы, у 2014-м — скончылася, а ў 2015-м, да 250-годдзя Міхала Клеафаса Агінскага Музей-сядзіба прапанаваў наведвальнікам экспазіцыю, што распавядае пра жыццёвы і творчы лёс аўтара неўміручых паланэзаў. На рамонтныя і экспазіцыйныя работы было выкарыстана больш за 30 мільярдаў старых беларускіх грошай. Доўгатэрміновы творчы праект быў названы “Вяртанне Паўночных Афінаў”.

Яўген ПАГІН

Кіруе ўстановай Людміла Градзіцкая. У штаце — 19 чалавек, у тым ліку сем навуковых супрацоўнікаў. “Па першым часе, — кажа Людміла Уладзіміраўна, — было ім вельмі няпроста: яшчэ рэканструкцыя не скончылася, а экскурсантаў аказалася шмат, вольна ладзіліся вандройкі па парку”.

Цяпер і сядзіба стала месцам пастаянных сустрэч аматараў пазіі ды музыкі. Тут ладзяцца шыкоўныя балі, якія прыцягваюць безліч аматараў даўніны. Да прыкладу, летась Музей-сядзібу Міхала Клеафаса Агінскага пабачыла больш за 35 тысяч наведвальнікаў, музейныя супрацоўнікі арганізавалі амаль 800 экскурсій. За кожнай з іх — напружаная праца сённяшніх гаспадароў сядзібы.

Праект “Вяртанне Паўночных Афінаў” звернуў цяпер на добраўпарадкаванне паркавай тэрыторыі, возера, альтанкі. “Калі ўсё атрымаецца, — кажа дырэктар музейнай установы, — гэтыя работы будзем весці ў рамках трансгранічнага супрацоўніцтва разам з Тракаўскім паркам. Аднаведная заяўка для гэтага накіравана”.

K

Свой голас

Штотыднёвік “Голас Радзімы”, які сёння з’яўляецца адным з выданняў рэдакцыі газеты “СБ. Беларусь сегодня”, уганараваны спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Як адзначыў “К” загадчык аддзела “Голасу Радзімы” Іван ЖДАНОВІЧ, газета сёння арыентаваная найперш на суайчыннікаў, беларусаў замежжа.

— Справа ў тым, што цягам апошніх гадоў нам удалося наладзіць пастаянныя дзелавыя і творчыя сувязі з актывістамі, няштатнымі аўтарамі шэрагу беларускіх суполак замежжа, — патлумачыў суразмоўца. — Дзякуючы такой сістэмнай, паўсядзённай працы мы пачалі публікаваць матэрыялы з многіх

краін свету. Найперш з постсавецкай прасторы, а таксама Польшчы, краін Лацінскай Амерыкі, Італіі, Швейцарыі, Аўстрыі, Францыі і некаторых іншых.

У газеце, сярод іншага, змяшчаюцца артыкулы пра жыццё беларусаў, культурна-асветніцкую дзейнасць грамадскіх аб’яднанняў, культурных цэнтраў у розных краінах свету. Акрамя таго, журналісты газеты часам нават спрыяюць утварэнню новых суполак беларусаў за мяжой, як і наладжванню шчыльных кантактаў паміж творчымі гуртамі, суполкамі замежжа з партнёрамі ў Беларусі.

— Трэба сказаць, што каштоўны досвед культурнага жыцця беларусаў у замежжы, дзякуючы публікацыям у газеце “Голас Радзімы”, пашыраецца, і адначасова становіцца важным складнікам нашай нацыянальнай культуры, — зазначыў Іван Ждановіч. — Напрыклад, у 2016 годзе газета распавядала пра адметны Купальскі

“Дагда-фэст” (Латвія), пра тое, як адзначалі гэта свята беларусы ў Іркуцкай вобласці, як праходзіла яно пад Полацкам (Экімань), на беразе Дняпра (у Александрыйі), а таксама ў Львове (Украіна), Даўгаўпілсе (Латвія) і на беразе Днястра ў Малдове.

Акрамя таго, “Голас Радзімы” часта расказвае пра тое, як суполкі беларусаў замежжа далучаюць да сваіх творчых праектаў прадстаўнікоў іншых краін, як сябруюць з рознымі этнічнымі арганізацыямі, як ладзяць сумесныя выступленні і канцэрты. Скажам, у “Беларускім Купаллі” ў Львове летась удзельнічалі актывісты як украінскіх, так і рускіх суполак, а нашы суайчыннікі з Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага здаўна сябруюць з мясцовымі чувашскай і бурацкай этна-суполкамі, як да слова, і актывісты Беларускага зямляцтва Алтая з мясцовымі суполкамі, што працягваюць цікавацца да славянскіх традыцый.

K

Фота і вехі

Спецыяльную прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзелічам культуры і мастацтва атрымаў аўтарскі калектыў рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства “Беларускае тэлеграфнае агенцтва” за стварэнне і рэалізацыю інфармацыйна-публіцыстычнага праекта “Суверэнная Беларусь: эпоха дасягненняў”.

Вольга РОПАТ

Праект праз архіўныя і сучасныя работы праілюстраваў, як змянілася Беларусь за апошнія 20 гадоў, тым самым стварыўшы яркае ўражанне аб гэтых канцэптually зменах. Па словах генеральнага дырэктара Дзмітрыя ЖУКА, асабліваць праекта ў яго формах: віртуальны аналаг выставы (сайт bylostalo.belta.by) і рэальны — перасоўная фотавыстава. Упершыню фотавыставу прадставілі ў канцы верасня 2015 года ў канцэртнай зале “Верхні горад”, затым яе ўбачылі жыхары ўсіх абласцей. “Суверэнная Беларусь: эпоха дасягненняў” паказала зрэз нашай краіны, зрабіўшы акцэнт на значных выніках ва ўсіх сферах жыццядзейнасці. Так, праект падзелены на некалькі тэматычных пластоў: “Медыцына і здаровы лад жыцця”, “Мацярынства і дзяцінства”, “Харчовая бяспека і АПК”, “Прамысловасць і навука”, “Узброеныя Сілы”, “Горадабудаўніцтва і добраўпарадкаванне”. Думаю, гэтым праектам зацікавілася, у першую чаргу, моладзь, якой не давлялася пазнаёміцца з талонамі на прадукты харчавання, вялізнымі чэргамі або амаль пустымі прылаўкамі ў крамах...

Праект паказвае, што мы можам зрабіць за невялікі прамежак часу, якіх вынікаў дабіцца. Яго, на маю думку, можна дапоўніць тэмай культуры і мастацтва, паказаць дасягненні і поспехі нашых мастакоў, пісьменнікаў, рэжысёраў, а таксама творчых калектываў, ансамбляў... Таму, спадзяюся, ён будзе рухацца далей, знаходзіць новыя кірункі, пашырацца. Варта дадаць, “Суверэнная Беларусь: эпоха дасягненняў” сёлета атрымала Гран-пры на XII Нацыянальным конкурсе друкаваных сродкаў масавай інфармацыі “Залатая Ліцера” ў намінацыі “Лепшы творчы праект года рэспубліканскіх, абласных друкаваных СМІ, інфармацыйных агенцтваў”.

K

Залатая наша саломка...

Спецыяльная прэмія таксама прысуджана кіраўніцы заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь студыі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва “Беларускі сувенір” дзяржаўнай установы дадатковай адукацыі “Цэнтр творчасці дзяцей і моладзі Салігорскага раёна” Раіса РАМАНЕНІ.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

Студыю “Беларускі сувенір” Раіса Раманеня заснава-

ла ў 1982 годзе. Там навучаюцца дзеці ад 8 да 16 гадоў. Спачатку займаліся інкрустацыяй з саломкі, аднавілі тэхніку вырабу дываноў, характэрных для поўдня Цэнтральнай Беларусі. Потым Раіса Аляксандраўна стала вывучаць саломкапляценне па кнігах Вольгі Лабачэўскай, паступова авалодала ўсімі традыцыйнымі тэхналогіямі. У працы не цураецца сучасных тэхнічных сродкаў: спілтар расшчапляе саломку, калі была б машынка для швейцарскай тэхнікі — звяваецца нітка з саломы і з яе робяцца карункі — карысталася б і ёй.

Раіса Раманеня прадстаўляла Беларусь на шэрагу міжнародных фестываляў у Сербіі, Францыі, Турцыі, Венгрыі, нават у Індыі (гэта не лічыць краін-суседак). Па яе словах, Беларусь з’яўляецца лідарам у свеце па саломкапляценні. Гэта рамяство шмат дзе бытавала, але менавіта ў нас яго выкладаюць у сярэдніх і вышэйшых навучальных установах. Шэраг выхаванцаў студыі “Беларускі сувенір” зрабілі саломкапляценне сваёй прафесіяй.

Заўсёды ў хаце нашых продкаў была саломка, на Каляды, напрыклад, яе клалі

пад абрус. Пра заможнага чалавека казалі, што ён “па пуза ў саломе”. Шмат хто сёння дома мае сімвалы кітайскага новага года — пёўня, малпу... “Хай бы людзі ў сваім імкненні быць шчаслівымі і заможнымі не забываліся, што для гэтага ёсць і беларускія традыцыйныя сродкі”, — кажа Раіса Раманеня.

K

Ад Іспаніі да Нікарагуа

лектыў, які ўмее прыносіць людзям радасць, дорыць ім зарад пазітыўнай энергіі ў нашы няпростыя часы, — адзначыў суразмоўца. — Мы змаглі прадэманстраваць цягам мінулага года цэлы шэраг высакакласных, высокамастацкіх цыркавых праграм, якія выклікалі значную

цікавасць у гамлячнан і гасцей нашага горада. Так што атрымаць гэтую высокую спецыяльную прэмію Прэзідэнта Беларусі нам дапамог наш удзячны глядач.

Высокі ўзровень цыркавых прадстаўленняў, па словах Якава Лабовіча, падтрымліваецца за кошт таго,

што ў праграмах Гомельскага цырка прымаюць удзел не толькі айчынныя, але і замежныя артысты.

— Мы пастаянна запрашаем да сябе артыстаў з Расіі і Украіны, Узбекістана і Італіі, Нікарагуа і Румыніі, — кажа дырэктар. — А ўжо сёлета, у лютым, пакажам для сваіх прыхільнікаў праграму “Маскоўскага цырка Юрыя Нікуліна”, а таксама два атракцыёны, якія прыехалі да нас з Манголіі. Шэраг навінак чакаюць і ў наступных месяцах года.

І апошняе. Па словах Якава Лабовіча, установа культуры надае вялікую ўвагу ў сваёй дзейнасці дабрачынным праграмам, запраша-

Нота эпох

На афіцыйным сайце Дзіцячай музычнай школы мастацтваў № 10 імя Яўгена Глебава горада Мінска вельмі трапна зазначана, што ўстанова месціцца за сталічнай ратушай — “на скрыжаванні часін і эпох”. Тут быў калісьці манастыр бернардынак, а брукаванка, што не ведае зносу, памятае лёгкую хаду Станіслава Манюшкі. І ўвогуле Стары горад нагадвае касцёльны арган, дзе ў кожнай вузкай вуліцы — свая нота высокага гучання.

Яўген ПАГІН

З 1976 года школай кіруе Тамара КУНІЦКАЯ, заслужаны дзеяч культуры краіны. Яна любіць паўтараць: “Каб вучань палюбіў прадмет, трэба, каб ён палюбіў настаўніка”. Настаўнікаў, дасведчаных і яркіх маладых — 168. І ёсць за што любіць. Яны прафесіяналы і ў класе, і на сцэне. А вучні імкнуцца адпавядаць. Перамагаюць на дзіцячым “Еўрабачанні”, атрымліваюць стыпендыі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, пасля выпуску спяваюць у Вялікім тэатры, у Хоры

Турэцкага... Стратэгічная заслуга Тамары Куніцкай тут — відавочная. Аб'яднаная каманда настаўнікаў і вучняў здольная на многае.

Усё трымаецца на пераемнасці. У музыцы — таксама. Таму візітоўка школы — штогадовы канцэрт “Музыка беларускіх кампазітараў у сэрцах нашых дзяцей”, Міжнародны дзіцячы конкурс імя Яўгена Глебава. Пастаяннымі куратарамі вучняў... не, не куратарамі, а аднадумцамі выступаюць Ігар Лучанок, Эдуард Зарыцкі, Віктар Войцік, Валерыя Іванова... У выніку на скрыжаванні эпох нараджаюцца новыя таленты. Віншваем іх са Спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта краіны!

Графік Дзімы СКУ аказаўся даволі “шчыльным” для доўгай размовы, нам давлялася шукаць “фортку” паміж яго замовамі. Але запатрабаванае Дзімы апраўданае: яго афішы мы і сапраўды бачым ці не штодня, не ўяўляючы, што гэта таксама творы, што маюць пэўнага аўтара.

Аліна САЎЧАНКА

— Чалавецтва штогод прапаноўвае не толькі новыя назвы антыбіётыкаў, мадэлі аўтамабіляў ды гатункі таматаў, але і новыя віды шрыфтоў...

— Я не ведаю, што рухае гэтымі вынаходнікамі, бо шрыфтоў сапраўды дастаткова, аднак людзі ўсё роўна іх прыдумваюць. Напэўна, яны адчуваюць: трэба прыўнесці нешта новае. Гэта тонкая праца, якую бачаць выключна прафесіяналы. Дарэчы, крадзецца шрыфты таксама актыўна, амаль кожны стыль можна знайсці ў інтэрнэце.

— Ты ў сваім выпадку іх толькі набываеш ці часам сам станавішся вынаходнікам?

— Я ў сваім жыцці ніводнага шрыфту не зрабіў. Я іх толькі выкарыстоўваю, прычым у мяне ёсць любімыя аўтары, іх прадукцыяй і карыстаюся.

— Як ўвогуле набываюцца шрыфты?

— Усё проста, ў звычайнай інтэрнэт-краме. Ты можаш прыглядзецца пэўнаму шрыфту, надрукаваць ім дзясурную фразу і зрабіць выбар. Кладзеш у скрыню і аплачваеш. Летась у расійскага дызайнера Юрыя Гардона па ацэцы прыдбаў па зніжках адразу каля дваццаці пяці шрыфтоў.

— Колькі ж прыблізна каштуе шрыфт? І колькі разоў яго потым можна ўжываць?

— Калі шрыфт замаўляецца, напрыклад, для прадуктовай сферы, ён можа каштаваць шмат. У сярэднім жа — 10 — 30 долараў. Калі яго часта ўжываць, ён акупляецца, адпрацоўвае сваё. А што да перыядычнасці карыстання, тут трэба ўважліва чытаць ліцэнзію. Ну і, канешне, нельга перадаваць шрыфт іншым асобам ці арганізацыям толькі таму, што ты пакупнік.

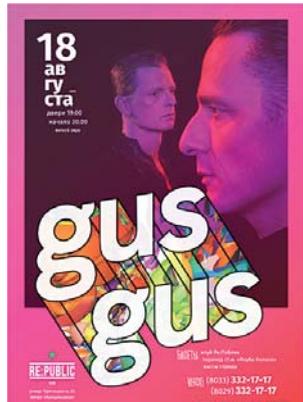
— Раслуцай, як ставішся да сталасці ў шрыфтах. Напрыклад, у Вудзі Алена ў цітрах з сярэдзіны 1970-х толькі “Віндзары”. І мы ў тым ліку дзякуючы гэтаму Алена пазнаем, бачым яго выключным.

— Так, гэты шрыфт стаў яго фірмовым, што файна. Добрая ідэя, якая пасуе рэжысёру. Звычайны англійскі шрыфт, але ён нібы гаворыць: кіно Вудзі Алена не тыповае камерцыйнае,

прадзюсарскае, а хутэй нават еўрапейскае незалежнае — так ён вылучае сябе сярод “амерыканскага галівуду”. Таму вельмі пасуе гэты “гатунак” да яго інтэлектуальнага кіно. Але падкрэсліваю: я не шрыфтавік, я аматар, а пэўныя шрыфты мне проста вельмі падабаюцца.

— Як думаеш, з аўтарскімі правамі нашых шрыфтавікоў увогуле лічацца?

— Вельмі вядомы шрыфт беларускага дызайнера Дзяніса Серабракова “Апетыт” зараз сустракаецца шмат на якіх упакоўках прадуктовых тавараў. Зараз Дзяніс выпускаў новую версію, хаця старую ж дакладна парастаскавалі. З аднаго боку, аўтару прыемная папулярнасць, з іншага, ён павінен на гэтым

— Я кажу пра ўражанне ад яго. Вось мае адчуванні такія, што выкарыстоўваць яго не хочацца. “Пушкін” — цэльны, зразумелы. А гэтаму не стае жывасці, натуральнасці.

— Ці ведаеш іншыя прыклады беларускіх нацыянальных шрыфтоў, якія могуць працаваць на карысць краіне як візітная картка ў сваёй сферы?

— Той жа “Статут” Серабракова, які, тым больш, можна бясплатна выкарыстоўваць у культурных праектах. Яшчэ ёсць “Берагіня”, якую цяжка чытаць, бо шрыфт арнаментаваны, але — магчыма. Я, дарэчы, у адной афішы выкарыстоўваў яго.

— Пра нашы афішы і пагаворым. У некаторых выпадках іх можна называць мастацтвам?

Майстэрства акцэнтаў

Малады дызайнер афіш: пра інструменты і тонкасці сваёй працы, а таксама пра нацыянальнае ў дызайне

зарабляць. У Беларусі цяжкая сітуацыя з капірайтам...

— У выніку, юрыдычна гэта можна неяк вырашыць?

— Ну канешне. Трэба пісаць лісты арганізацыям, што выкарыстоўваюць шрыфт — прасіць прадставіць ліцэнзію, каб прымусіць аплатаць штрафы, калі ліцэнзій няма. Хутэй за ўсё, Дзяніс працуе адзін, і яму аднаму з гэтай валакітай спатрэбіцца шмат грошай і часу. Калі ж гэта расійская студыя Арцемя Лебедзева, дык яна, наадварт, схільная судзіцца з тымі, хто не аплачвае паслугі дызайнераў. Яны на сайце так і пішуць: “падалі іск...” “Клемянціна” — вось той знакаміты шрыфт Лебедзева, што крадзецца вельмі часта. Сустрэць яго можна нават “на грэчневых крупах”.

— Калі да шрыфтоў. Ці чуў ты пра “Песняра” на аснове рукапісаў Янкі Купалы?

— З ім шмат пытанняў, ён выглядае, на маю думку, недапрацаваным. Дарэчы, яго дасылалі на бізнэс-лінч таго ж Лебедзева, дзе яго таксама справядліва раскрытыкавалі. Ёсць шрыфт “Пушкін”, які з’явіўся на пачатку 2000-х і да гэтых часоў паўсюль сустракаецца. Пра нашу спробу скажу так: ідэя добрая, але яе трэба дапрацаваць. Ці ўзяць почырк іншага пісьменніка і зрабіць над ім дасканалую працу.

— А што з “Песняром” не так, раслуцай непрафесіяналу?

— У першую чаргу, трэба адрозніваць плакаты і афішы. Ёсць нават такі кірунак — “мастацтва плакатаў”. А афішы для мерапрыемстваў і імпрэз звычайна — рэч простая. Іх утылітарнае прызначэнне — данесці інфармацыю, бо тут — камерцыянальная справа, продаж білетаў. Ёсць пэўная схема: звычайна выкарыстоўваецца фота артыстаў, вялікімі літарамі прапісваецца яго імя, дата і месца падазеі. Мая праца менавіта такая — у гэтым няма вялікага мастацтва.

— Письменная расстаноўка акцэнтаў на плошчы паперы?

— Так. Заказчыкі хвалюцца ад залішняй смеласці ў графічным дызайне, маўляў, не прададзім білеты ці аўдыторыя не заўважыць. Мая задача ў тым, каб людзі захацелі пайсці на гэты канцэрт. Таму трэба рабіць гэту рамесніцкую справу папросту з густам, як мне падаецца. Я сябе вялікім, суперталенавітым не лічу: я раблю афішы дастаткова проста, без памылак, як мне падаецца. Але напэўна ж знойдуцца дызайнеры, што пакажуць на “права-

лы”. Я буду ўлічваць гэта. Наогул, у Мінску я бачыў багата дзрэнных афіш. Канешне, я хачу, каб яны былі зусім іншымі. Але ўсё роўна, гэта не мастацтва, бо ў рамках такую рэч не павесіш. А вось плакат — сапраўднае выказванне, такога ў горадзе шмат не сустранеш.

— Калі афішу параўнаць з абгорткай, дык што рабіць дызайнеру з афармленнем нясмачных цукерак.

— Тут ёсць некалькі шляхоў. Адзін з іх — адмовіцца ад замовы. Бо калі ты зробіш класную “абгортку”, то людзі набудуць гэту цукерку толькі аднойчы. І запомняць падман. Іншы шлях — знайсці людзей, якім гэта сапраўды патрэбна. І зразумець, што для іх тое важна. Проста ў людзей густы адрозніваюцца: камусьці — груша, іншаму — хурма.

— А калі хурма — гэта Стас Міхайлаў?

— Дарэчы, і яго афіша таксама можа выглядаць добра. Я, напрыклад, працаваў для арганізатараў канцэрта Міхайла Шэфуцінскага. Безумоўна, добра, калі супадае якасць афішы і якасць канцэрта. Але часта рэклама падае “айфоны” лепшымі, чым яны ёсць насамрэч. Ці трэба

ці нават гадзіну. Далей можна спакойна дашліфоўваць вынік. Калі гэта спрацоўвае, я вельмі шчаслівы. Можна, канешне, рабіць афішу павольна, доўга над ёй думаць. Але няма гарантыі, што яна не будзе выглядаць як “хуткая”. Праца гэта тонкая, як і шрыфты.

— У цябе безумоўна ўжо ёсць імя. Колькі спатрэбілася гадоў на вынік?

— Гадоў з тузін таму я дакладна зразумеў, што мне падабаецца графічны дызайн. А шэсць гадоў таму ён стаў маёй асноўнай працай, з тых часоў я раблю толькі афішы. Да гэтага я займаўся рознымі рэчамі, звязанымі так ці інакш з гэтым кірункам. А яшчэ я адвучыўся ў Акадэміі мастацтваў на тэлекінааператара — на першым курсе хацелася здымаць сучаснае беларускае незалежнае кіно. На апошнім — перастаў ведаць, што хачу ў ім сказаць. Таму атрымаў дыплом, але аператарам ніколі не працаваў, гэта перастала хваляваць. А афішы з’явіліся самі па сабе, яны ж таксама звязаныя з візуальным успрыняццём.

Мне вельмі прыемна быць запатрабаваным. Я магу параіць у такім выпадку радавацца за сябе і

іншых. Да такіх людзей вельмі прыемна звяртацца: хоць да мастака, хоць да сантэхніка. Я не асабліва веру ў прызванне, але добра рабіць сваю справу можа кожны.

— Баранавічы — твая штаб-кватэра. Як працуецца ў маленькім горадзе? Многія маладыя людзі зараз свае прафесійныя няўдачы спісваюць на месца жыхарства.

— Я думаю, сваіх заказчыкаў можна лёгка знайсці ў інтэрнэце. Бачыў цікавую лекцыю ў сеціве ад аднаго дызайнера і вандроўніка па сумяшчальніцтве. Ён кажа: калі ты дамаўляешся з кімсьці на суму, большую за вось столькі і столькі, заказчык чамусьці павінен цябе бачыць. Гэта звычайна хутэй у славянскай ментальнасці. З аднаго боку, вельмі зручна, што я жыву ў Баранавічах. Тут ёсць дом, які пабудаваў мой дзядуля і перадаў мне яго ў спадчыну. Тут ёсць майстэрня. І яшчэ некалькі пакояў — досыць месца для дзяцей, побач жонка. З іншага боку, на канцэрт ці на спектакль — хутэй за ўсё трэба ехаць у Мінск. Паўтары гадзіны на аўтамабілі ці цягніку. Баранавічы — файны горад, я люблю яго. З яго многія хочуць уцячы, дарэчы, як і з Мінска, — кудысьці далей. З іншага боку, дызайнер мусіць мець правільную абстаноўку, сваё кола, з якім можна было б мець зносіны, сябраваць, ці — не сябраваць. У Мінску гэтага больш. Тут трэба знайсці “залатую сярэдзіну”. А для працы патрэбна толькі стол і камп’ютар. Дарэчы, з саміх Баранавічаў у мяне няшмат кліентаў: мала канцэртаў, менш населенасці. Тут матэматычная залежнасць.

так гнацца менавіта за імі? Я за тое, каб рэклама не хлусіла, — за шчырасць.

— Каго ты мог бы назваць сваім арыенцірам у дызайне афіш?

— Я назіраю, але не капірую, не паўтараю. Вось і калі гляджу на афішы таго ж Тарэва ці Цэслера, цешуся, нахняюся, — не больш. А яшчэ я захоўваю па папках асобныя работы, але часцей за ўсё імяны аўтараў не запамінаю.

— Калі казаць пра тваю прафесію, можаш пералічыць яе плюсы і мінусы. Ведаеш, каб натхніць адных і адвярэціць іншых.

— У гэтай прафесіі трэба спрабаваць сябе. Яна мае шмат фактараў, якія складаюцца прадурдзецца. Дарэчы, у мяне ёсць пакрокавая лекцыя на “YouTube”, як лёгка самім зрабіць афішу, каб не было сорамна. Паспрабуй — калі нешта арганізуюваеш і вольных грошай на дызайнера не знайсці. У лекцыі нават няма адкрыццяў, магічнай кнопкі. Асабіста мяне ў працы прываблівае хуткасць. Першы варыянт, які ты потым узгадняеш з заказчыкам, робіцца за дзень

Адкрыццё “Арт-сезона” ў Віцебскім цэнтры сучаснага мастацтва ўзяло дыскусійныя пытанні фарміравання выставачнай прасторы, адносін паміж прадстаўнікамі рэалістычнага і абстрактнага мастацтва, а таксама свабоды і абавязку мастака.

Ужо само месца правядзення леташняга “Арт-сезона”, дзе падсумоўваюцца вынікі апошніх творчых пошукаў майстроў выяўленчага мастацтва, аказалася для многіх зусім нязвыклым. “Арт-прасторы” Талстога, 7, асацыюецца з месцам творчых эксперыментаў, а тое поле дзейнасці, пераважна маладых мастакоў. І вось гэты вернісаж сабраў самых роз-

Сяргей Сютніцаў. “Мясцовы домік”.

Алег Захарэвіч. “Возера надзея”.

“Арт-сезон” у Віцебску

ных твораў: ад вядомых, да ўжо прызаных майстроў да тых, чые крокі ў вялікім мастацтве, трэба сказаць, вельмі ўпэўненыя і дэразкія, толькі пачынаюцца.

Варта адзначыць, што “Арт-сезон” аб’яднаў членаў Беларускага саюза мастакоў і Беларускага саюза дызайнераў, што ў чарговы раз падкрэслівае дух творчай свабоды, пошуку і эксперыментаў, уласцівы сучаснаму віцебскаму мастацтву. Таму зусім нездарма, калі ў цяперашні час ужываюць паняцце “сучаснага Віцебскага мастацкага шккола”, з рэальнасцю бытавання якога, між іншым, згодныя зусім не ўсе мясцовыя творцы. Адным з галоўных крытэрыяў такой школы вызначаецца свабода праявы суб’ектнасці мастака. Творчы пошук накіраваны не задачкамі таго ці іншага кірунку, у якім аўтар працуе, і, вядома ж, не кан’юнктурай рынку, а асабістым візіянам майстра. Адсюль такое важнае значэнне ў прасторы мастацтва сучасных віцебскіх мастакоў і ў названым мной “Арт-сезоне” мае агульны кірунак, які можна назваць фантастычным, або містычным, рэалізмам.

Вядома ж, ён не мае практычна ніякіх кропак судакранання з тым, што звычайна называюць “фэнтазі” — вынікам выключна аўтарскіх прыдумаў. Творы ў дыму містычнага рэалізму, прадстаўленыя на выставе, выкананы ў зусім розных жанрах і стылях, яны

архітэгічныя і звернутыя да трансфізічных планаў існавання. Так, арт-аб’ект маладога мастака Кірылы Дзёмчава “Чорная скульптура” факусу ў сабе рэальнасць цёмнага выварату быцця і можа служыць папярэджаннем аб пагрозлівым уздзеянні анталгічнага негатыву, як, зрэшты і быць аб’ектам медытацыі на інфрафізічных антывеселы. Затое драўляная скульптура Сяргея Сютніцава “Месяцовая доля” выяўляе касмічны вобраз Добра і Прыгажосці, прадстаўляючы сабой практычна ўзор рэлігійнага мастацтва, зразумела, у практыцы ўніверсальнай духоўнасці. Альбо карціна Алега Захарэвіча “Возера надзея”, якая раскрывае ўласцівую яго творчасці тэматыку вечна Жаночага, праз вобразы сузірвання і сноў. Між іншым, персанальная выстава жывапісных работ Алега Захарэвіча “Дзіўны дзень”, дзе змест ідзі жаночай духоўнасці выяўляецца ў шматлікіх вобразах, адкрыла ў прасторы мастацтва сучасных віцебскіх мастакоў і ў названым мной “Арт-сезоне” мае агульны кірунак, які можна назваць фантастычным, або містычным, рэалізмам.

Наведвальнікі маглі ўбачыць уражальную разнастайнасць твораў, выкананых у розных відах і жанрах, нягледзячы на тое, што “Арт-сезон-2016” уласцівы гэтым разам даволі камерны характар. Ёта жывапіс, графіка, акарэль, арт-аб’ект, тэкстыль і скульптура. Але лішч больш адметна гарманічнае суіснаванне двух, здавалася б, узаемавыключальных напрамкаў, а менавіта, умоўна кажучы,

Ляўкаў Віцебскі цэнтр сучаснага мастацтва. Агляднае выстаўленне ўладзіміра Вальнова “Раскрыжаваная эпоха”.

Свабода творчага духу, мастак як суб’ект і межы сацыяльнага абавязку

Аляксандр Вышка. “У горах горага караля”.

рэалістычнага і абстрактнага. Зразумела, гаворка ідзе пра пануючыя выяўленчыя метады, характэрныя для прадстаўнікоў абодвух лагераў. Мы не раз з’яўляліся сведкамі непрымання “рэалістамі” і “абстракцыяніста-

мі” творчасці адзін аднаго, і гэта, вядома ж, характэрна не толькі для Віцебска. Але шмат у чым менавіта для дадзенага горада, духоўнай радзімы Марка Шагала і месца аживіццельнага Казімірам Малевічам сваіх самых смелых ідэй.

Нягледзячы на тое, што дырэктар Віцебскага цэнтры сучаснага мастацтва Андрэй Духоўнікаў, сам выдатны графік, які беззакорна валодае абодвума выяўленчымі метадамі, часцяком лічыцца некаторымі “рэалістамі” заступнікам “абстракцыяністаў”, яму ўдалося сабраць выставу, што гарманічна спалучае розныя напрамкі, плыні і стылі. Бо галоўным крытэрыем адбору з’яўлялася якасць прапанаваных работ.

Яркім эпізодам “Арт-сезона-2016” стала імпрэвізаваная дыскусія паміж мастакамі Уладзімірам Вальновым і Аляксандрам Вышкам аб характары асэнсавання творцам сваіх задач у сучасным свеце. Дарэчы, прадстаўленыя працы гэтых мастакоў адлюстроўвалі і іх сацыяльную пазіцыю. Інсталляцыя Вальнова “Раскрыжаваная эпоха”, выкананая па матывах яго пленэра на радзіме Васіля Быкава, прысвечана тэме страчанай вёскі, яна напоўненая вострым унутраным болем за ўсё, што знішчаецца глухім да чалавечых пачуццяў катком гістарычнага часу. Зыходзячы з гэтага Уладзімір і казаў пра сацыяльную адказнасць мастака, чыё мастацтва павінна абуджаць сумленне і маральнасць.

Аляксандр Вышка зрабіў акцэнт на тое, што любая апеляцыя да слоў “павінен” і “трэба” толькі ў сабе магчымаці гвалту. Таму лепш пазбегчы гэтых слоў наогул у працэсе фармулявання мастацкіх задач. Сугучнай дадзенай ідэі з’яўлялася і экспанаваная карціна Аляксандра Вышкі “У пачыоры горага караля”, дзе выказана шматспойная рэальнасць і назіраецца чароўны пераход шматгранных вобразаў, што ўзаемадзейнічаюць адзін з адным. У дадзеным творы мастак раскрывае татальнасць з’явы ўлады і яе ўздзеянне на разнастайныя ўзроўні існавання чалавека і грамадства. Менавіта з такога бачання праблем сучаснай і гістарычнай рэальнасці Аляксандрам Вышкам і вырабляецца адмаўленне любой дыдактыкі. Меркаванні, выяўленыя мастакамі, у вядомым сэнсе можна назваць узаемадапаўняльнымі, аднак паміж імі таксама пралагае і відэавочны гнасеалагічны водападзел. Таму пра ступень абгрунтаванасці абодвух поглядаў няхай мяркую сам чытач...

Георгій КАРЖАНЕЎСКІ, арт-журыліст Віцебск

можа ім пранікнуць у самае сэрца камп’ютара, на зала-тую плату. Ну, а потым — сляды ёлачкі ў спектаклі беззваротна знікаюць. Гэта ж знікае і маці, якая ў фінале не далучаецца да сваіх дзяцей, бо артыстка Алена Жданава... пераапрацоўвае Каралевай залатой платы. Што ж, спішам гэта на амаль заўсёдня “нестыкоўкі” ў навагодніх казках, але ўсё роўна шкада, бо з гісторыі магла атрымацца сапраўдная “цукерачка”.

У Нацыянальнам акадэмічным тэатры Янкі Купалы прэм’ера казкі пра Папя-

адпаведная ім выява прычэсы — гэткай лялькі Барбі, якіх хапае ў кожнай дзяўчынкі.

Дзіўнаватым выглядае і некаторы фемінісцка-мілітарысцкі ўхыл, бо пачынаецца дзея са сцэны вайскоўцаў на чале з Капра-рам, а ўсе яны — дзяўчаты. І нагадаваюць, у лепшым выпадку, мажарэтак. Мабыць, рэжысёр Сяргей Кавальчык свядома хацеў сінтэзаваць не толькі некалькі сюжэтных варыянтаў казкі (Шарля Перо, Югена Шварца, Тамары Габэ), але і розныя рэжысёрскія кан-

Сцэна са спектакля “Крышталёвы туфлік”. Фота Тацішаны МАТУСЕВІЧ.

феі хросныя — бабулі з матчынага і бацькоўскага бакоў, кожная з якіх мае свае ўўленні пра выхаванне і лічыць сябе галоўнай. Але свядома абраная няспешнасць тэма-прытму не “абрасла” той мастацкаю і зачараваным тэатральнага мастацтва, ад якіх займае дух. І ператварылася ў зацягнутыя размовы, а то і сваркі (якая з феі больш “правільная”), не заўсёды чыстае інтанаванне ў музычных нумарах (а між тым, акцёрскі вакал можа быць і спевам) на мяжы з рэчытацый, бо галоўнае — выразнасць). Такім жа “сумненым” паўстаў ранішнік, палову якога Дзед Мароз і апра-нуты ім Стары Год высвятлялі, хто з іх сапраўдны. Але былі і дэталі, годныя пераймання. На ўваходзе ў тэатр публіку сустракала аўдыятранспляцыя дзіцячых навагодніх песень, чутная нават у прыбральні, і гэта адрознівае святае тэатра Югэн аформлена фотазона — на фоне тэатральнага банера (прада, у закуточку, таму можна было б падумаць пра жартоўную навігацыю — да прыкладу, у выглядзе “слядоў”).

Найбольшай рэпертуарнай разнастайнасцю сустракаў свята Беларускі дзяржаўны маладзёжны тэатр. У дні зімовых канікул тут ішлі і ранейшыя працы (“Пунсовая кветка”, “Марозка”), і абедзве сне-

Акрамя карагодаў пад ёлачкай...

Сцэна са спектакля “Віртуальны Навы Год”. Фота прадэманова Тацішаны МАТУСЕВІЧ.

лушку, названай “Крышталёвы туфлік”, прыпала на сярэдзіну лістапада, літаральна адразу пасля восені сценскіх канікул. Чым не “старт па-ёўрапейску”? Бо там прыята рыхтавацца да Карадаў, упрыгожваць вітрыны і ствараць святочны настрой не менш як за месяц. Вось і купалаўцы сталіся сапраўдны першымі — шкада, што толькі ў часавым вымярэнні. Мабыць, былі вымушаны эканоміць (хаця на дзеях рабіць гэтага нельга), але пры ўсім неверагодным тэхнічным магчымасцям была шчыра большыя рысы пародыі, наўмыснага шаржыравання. Пры ўсім відэавочным пашах, не зусім зразумела, навошта вірусам так неабходна цягнуць за сабой — ды не куды-небудзь, а ў камп’ютар — навагоднюю ёлачку: маўляў, ёлка дае энергію, якая дапа-

цэпчы. Бо спалучыў не толькі стагоддзі (ад строгай, крыху чапурыстай, але чароўнай даўніны да злёгка развзязнай сучаснасці), але і часам несумяшчальныя рысы характэру ў некаторых персанажах, музычную полістылістыку і гэткую “поліэстэтыку” ўсяго спектакля, дзе ўзвышана-адухоўленае яднаецца з іранічна-побытавым. Малады таленавіты кампазітар Канстанцін Яськоў зрабіў выдатныя аркестроўкі, але чаго? Прапанаваныя яму другасныя мелодыі ў ад рускіх рамансаў да блатной пірыкі. Так што самым цікавым аказваецца... антракт, калі Максім Карасцалёў (Паж) паказвае асобным дзецям, якія не пабеглі ў бэфет, простыя “фокусы” са з’яўленнем і знікненнем прадметаў антуражу праз сізнныя люкі. Толькі —

дзе ж пазначаны “баль-маскарад”? Новы драматычны тэатр “перапрачытаў” небагату на сюжэтных разгорт казку Андрэсена “Прынцэса на гарошыне” — у цалкам аўтарскім драматычным выкладанні Жанны Лашкевіч і рэжысёры Святланы Навуменка. Бачна, што творцы хацелі адзіці і ад простага пераказу, і ад звыклі казначасці з вандрукамі па трыдзятых царствах, зрабіў нейкую альтэрнатыву: пагаварыць з дзецьмі пра каханне, навучыць іх прыслухоўвацца да свайго сэрца, цаніць чалавечыя зносіны. Невыпадкова ў спектаклі ўзніклі філасофска-сімвалічныя праекцыі-паралелі: карусель — хуткаплыннасць і адначасова вечнае кола жыцця, спыненне часу — няўменне чалавека пасталець,

Фота Тацішаны МАТУСЕВІЧ.

жаньскія прэм’еры, рэжысёрамі якіх выступілі артысты тэатра: “Старая чароўная казка” і “Дзень на радзінна вайку”. Першая з прэм’ер была пастаўлена вядомым акцёрам

Заканчэнне — у наступным нумары.

Снежаньскія аўдыя/відэаробаты айчынных выканаўцаў рэзюмуюць намеснік галоўнага рэдактара часопіса “Мастацтва”, музычны крытык Зміцер ПАДБЯРЭЗСКІ (А.) і спецыяльны карэспандэнт газеты “Культура”, музычны крытык Алег КЛІМАЎ (В.).

Аўдыя Гурт “CherryVata”, міні-альбом “Infinity”

А. Шчыра прывітаюць: музыка падобнай стылістыкі рэдка калі мяне чапляе. Магчыма, найперш з той прычыны, што неяк зашмат у ёй “хіміі”, таго, што робіцца не “жыццём”. Пра такую музы-

ку немагчыма сказаць “яна нараджаецца на вачах”. Усё ж гэта манцюрэцка злюбшлага загадка і толькі паказ цэлага на сцэне дазваляе (як для мяне) прыцягнуць да сябе ўвагу. Тут жа спыч зацэпілі заўважылі яны новыя творы п’есы “Infinity” на ды “Through”. Прычым другая прадстаўлена ажно трыма рэміксамі, з якіх я, была б мая воля, пакінуў толькі адзін аўтарства Тані Гарошка. Нейкай логікі, а тым больш творчага азраўня ў двух іншых, прабачце, не заўважыў.

У цэлым жа казаць пра гэты міні-альбом як пра сігнал важкай змены курсу “CherryVata” мне асабіста даволі складана. З аднаго боку, музыка яўна не для філарманічнай залы, з іншага яна і не настолькі прыміт’уная, каб браць у палон танныя клубныя пляцоўкі. Думаю, ажанаваны гуртом альбом дазволіць атрымаць больш п’знае уражанне.

В. Дайнотка гэты самабытны калектыў нічога не выпускаў. І воста — “здрасце нам”! І не проста “zrangey” на міні-альбом, а ўключыў у яго аж дзевяць дарожак! Сярод іх кампазіцыі новай, версіі старапражыццёвых тры рэміксы на “свежачок” “Through” ад калегаў-музыкантаў. І без таго паветранае гучанне гурта стала яшчэ больш атмасферным ды прыбраным. Па стылістыцы гэта ўсё тыя ж трып-хоп ды эйсід-джаз, пад якім можна як рэлаксаваць у адпачынку, так і павольна танцаваць у коле сяброў у хвіліны ціхіх вечароў (зімовыя як нельга дарчы падыдуць).

Гурт “BarRokka”, міні-альбом “М’яжа”

А. Тыповая рыса амаль для ўсёй айчынай музыкі і ў першую чаргу для музыкі маладой — гэта манументальны смур. Вось і тут роздум пра жыццё (тэксты песень, заўважу, цалкам годныя і не дурныя), ягоныя аспекты выяўляецца ва ўсебадымным смутак аж да таго, што ў выніку ўсе пляць песень паспяхова зліваюцца ў адну. І гэта пры наўнянці небагіх аранжаваньняў, якія, як мне падалося, прадкытаваныя былі найперш менавіта сэнсам тэкстаў. Баюся, калі гурт падрыхтуе, нічога істотна не мяняючы, паўна-

вартасны альбом, пры ўсім сваім жаданні даслухаць яго да канца будзе вельмі няпроста. Са станоўчага: бэнд мае пазнавальны гуквы пачырк. Адрозна, на жаль, ад музычнага...

В. Наглядны прыклад сумнага ды малафантазічнага ды ступені стэрільнасці, якая выклікае пазаханне, рэлізю. Замаханушыся на нейкае тэкставае філасофстваванне, абрынуліся музыканты на галовы слухачоў занудствам з банальнасцю, здобранымі слабенкай мелодыкай, ніякім вакалам ды іншым нічым. Даставіць задавольнае дадзены прадукт можа хіба што непапраўнаму меланхоліку ды сяброў яго наму нышціку. Ні адзін з гэтых пляці тэраў нават пазываў да

Аўдыя & Відэа

Зміцер Алег КЛІМАЎ, ПАДБЯРЭЗСКІ, музычны крытык

Гурт “Восьмьдзень”, альбом “Жывенне”

А. Даслухаўшы ўсё да апошняй ноткі, так і не зразу меў, дзеля чаго ствараўся гэты альбом. Бо наоца народным песням, як жахуць, “другое жыццё” можна адзіна пры наўнянці смелых, арыгінальных іх апрацовак. Тут жа мы сустракаем вельмі схематычны аранжаванні, пастаянныя паўторы адной і той самай формулы: пачатак песні, крыху не вельмі ўпэўненае слеву, затым акцэнтаваны бас-гітарай рыф, на які накладваецца гучанне духаваго інструмента. Толькі таму, што “так трэба”. Дастаткова паслухаць песню

“Лучына” як найбольш паканадна “інкунабулам” заропцы гэтага прывіому вельмі хутка даецца ў знак музычнай энергетыкі зусім не адчуваецца.

В. Уражальная, вельмі сур’ёзная работа ад віцебскага гурта з апрацоўкамі народных песень розных беларускіх рэгіёнаў. Манументальная фолк-псіхадэліка з паганскім ацненнем. Пад гэтую музыку лёгка ўявіць сабе панурый паплекія лясы, у самых гущарах якіх хаваюцца ад людскіх вачэй ідалы-балваны, у

пяхорах-зямлянках чахнуць над “інкунабулам” заропцы бародамі стары-вешчунны, а вясзорнымі начамі вакол ахвярнага вогнішча стварае танчэ-оргі ўсялякая нечысць. І кампазіцыям гэтага альбому там самае месца.

На мой погляд, цікавая была б калабарцыя віцяблян з мітчанамаі з “Троіцы”.

ВІДЭА Гурт “Navi”, кліп на песню “Гісторыя майго жыцця”

А. Той самы дастаткова рэдкі ў практыцы айчыннага кліпмейкэра выпадак, калі здзейснены відэаўраг арганічна суднасіцца з характарам песні. Сама ж песня, на

маю думку, — твор дастаткова спрэчна. Пасля бадзёрага пачатку з заклікамі “хэй!” ідзе куды больш лагодная, нават стрыманая мелодыя, што дыстануе з заўяўленым тэмапартытам.

Тым не менш, калі казаць пра кліп, створаная “карцінка” пэўным чынам лагодзіць агульнае уражанне ад песні. І не трэба думаць, што само відэа прасяняе, што зроблена яно такое было, як гэта часта здараецца, з недахопу сродкаў. Не! Можна толькі здагадацца, колькі разоў былі прайздены музыкантамі ды аператарам зафіксаваны ўражэ без шыкаў шлях, але ў выніку ўсё было адзіна практычна беззакорна. Удаляе задумка рэжысёра і удаляе яе уважальнае аператарам.

В. Уласна, кліпам у поўным сэнсе гэтага слова дадзенаю работу назваць складана. Я б аднёс гэта відэа да разрады... паштовак з аб’ёмным стэрэаамальным кліпдай майго ўзросту павінны памятаць усіх гэтых пераліўных кітанак японак, сёння такі эфект абавязкова прывічлівы да 3D або да 53D). Аб’ём (сюжэт) стварае пара вакалістаў, што ідуць-блугуць да ракі (возера?) па вясенскім лесе і спяваюць песню, з якой праект выйшаў у фінал беларускага адбору да “Еўрабачання”. І кампазіцыя гэтая з’яўляецца мым безумовным фаварытам! Яна, вядома, не “Wild Dance” Русланы, але ўжо “надарваць” залу кіеўскага Міжнароднага выставачнага цэнтры дакладна зможа!

Тут вельмі важна сказаць вось пра што. Гродзеншчына лідзіруе ў краіне па падпісцы на "К". І гэты факт — зусім не выпадковы. Начальнік галоўнага ўпраўлення ІРКСМ аблвыканкама Аляксандр Вярсоцкі не аднойчы казаў са старонак нашай газеты пра тое, што кожны аддзел ІРКСМ павінен працаваць у тандэме з "К", каб і сваё годным чынам прэзентаваць, каб і ў суседскім добра арыентавацца. Інакш кажучы, вопыт павінен аб'ягульняцца і працаваць на карысць усёй краіны, а не толькі аднаго рэгіёна. Цалкам згодныя, бо такі метадызамадзяння і прынята называць беларускай талакой. Але ці ва ўсіх абласцях думваюць так, як на Гродзеншчыне? Таму і не стамляемся даводзіць: "К" — сацыяльная, так бы мовіць, платформа для творчага стасункавання рэгіёнаў. Сёння свой творчы вопыт прэзентуюць работнікі культуры Воранаўскага раёна.

Журналісцкі аўтатур газеты "Культура"

Людміла Комінч.

Лілія Бярцэвіч.

Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ, Воранаўскі і Лідскі раёны Гродзенскай вобласці / Фота аўтараў

Мёд з дзьмухаўцоў

Як Скарына вучыў

У вандройках па Гродзенскай вобласці нам вельмі дапамагае энцыклапедычны даведнік "Этнакультурныя і прыродныя турыстычныя рэсурсы Гродзеншчыны і Сувальшчыны", які нам падарыў пазалетаць начальнік аддзела ІРКСМ Мастоўскага раёна Сяргей Дзяйка. Дзякуй яму вялікі за гэта! Кніжка (бліскучы вынік трансгранічнага праекта, рэалізаванага разам з польскімі калегамі) на пяці мовах утрымлівае на 302 мелаважных старонках звесткі пра дзве сотні асоб і літаральна пра ўсе культурна-гістарычныя цікавосткі вобласці. У іншых мы аналагічнага выдання штосці не сустракалі... Дык вось яшчэ ў Мінску даведзіліся, што ў **Жырмунах** ёсць драўляны касцёл Адшукання Святога Крыжа, якому больш за 200 гадоў і які ўзведзены на сродкі Караліны Радзівіл. А на месцы пераканаліся, што і апроч касцёла вёска шмат чым можа пахваліцца.

Вельмі здзівіліся, да прыкладу, што на мясцовай Дошцы Гонару ёсць цытата з Францыска Скарыны: "Не толькі для сябе нарадзіліся на свет, але найбольш для служэння агульнаму дабру". Нічога падобнага таксама нідзе не бачылі. Такія аб'екты, як правіла, яркімі пазнакамі нацыянальнай ідэалогіі не вызначаюцца. А тут — вельмі дарэчы і ёмісты Скарына. Яшчэ больш запаважалі Жырмуны.

А яны зноў здзівілі. На гэты раз — асобай мастацкага кіраўніка Цэнтра культуры Людмілы Комінч. Мама яе, Ганна Іванаўна, таксама ўсё жыццё працавала мастацкім кіраўніком, займалася фальклорам, пра што сведчыць клубная фотагалерэя колішніх культурных падзей. Цяпер няма ўжо тых бабулек-пявунняў, але сённяшні мастацкі кіраўнік ваўсю стараецца, каб захаваць спеўную ды абрадавую традыцыю вёскі. Дзейнічае адпаведны гурток. У мясцовай школьцы — 90 вучняў, палова з іх — клубныя гурткоўцы. Карацей, працуе Людміла Канстанцінаўна, як мама вучыла. План па аказанні платных паслуг пастаянна перавыконваецца за кошт сістэмнага правядзення выязных канцэртаў, у тым ліку — у Іўеўскі, Лідскі раёны. А яшчэ можна лічыць, што дзейнічае ў Жырмунах філіял раённага цэнтра рамёстваў, бо ёсць тут цудоўны кераміст Таццяна Орскі. І тэхніка ва ўстанове неабла-

У Жырмунах працуе гаспадарчая група.

"Школа ткацтва": Станіслава Міхно, яе муж — Іван Крысьленя, Ядвіга Коба і Глена Грыглевіч.

гая. Прынамсі, ёсць не толькі камп'ютар, але і ноўтбук, флэшкі...

Прыдумала Людміла Комінч конкурс аматараў-музыкантаў: гарманістаў ды скрыпачоў "Граі, гармонік!" Падарыла ідэю суседняму клубу ў вёсцы Тракелі. Маўляў, ідзі не шкада. А што сабе пакінула? А шмат чаго: як брэндавую дзею — свята моладзі (вёска за кошт мясцовага сельскагаспадарчага прадпрыемства — перспектыўная), спектаклі сіламі драматычнага гуртка. Дарчы, батлеечныя пастаноўкі ладзяцца разам з касцельнай моладдзю, на рэпетыцыі нават ксёндз прыходзіць. Словам, усё, як Скарына вучыў — для агульнай карысці. У перспектыве — аднаўленне вясковага прыкасцельнага фэсту. Інакш кажучы, мастацкі кіраўнік не чакае метадыстаў з райцэнтра, прыдумвае праекты сама, знаходзіць у гэтым сапраўднае творчае задавальненне...

У той дзень заспелі мы ў Жырмунах гаспадарчую групу аддзела ІРКСМ. Будаўнікі рамантавалі бібліятэку, навешвалі жалюзі ў актавай зале. Не так ужо часта за нашу вандройную практыку даводзіцца бачыць гэтую групу ў дзеянні. Яшчэ адзін доказ таго, што ў раёне культуры жыве ды рухаецца. Так трымаць!

(Не)лірычнае адступленне Яўгена Рагіна

Я — пра недахоп, уласцівы літаральна ўсім сельскім творцам. Ну не навучыліся яны яшчэ прыдумваць сваім акцыям ды праектам кідка назвы. Так, мастацтва гэтае — не з простых і нават канкрэтную назву мае: "нэймінг". Ну што гэта за назва, скажам, — "Граі, гармонік!"? Па-першае, ва ўсіх на слыху;

ціць кроў, прыбірае шум у вушах, лечыць страўнік і цудоўна захоўваецца цягам усёй зімы. Чым не клубны брэнд? Ды яшчэ вельмі яркі сімвал нечаканага, нестандартнага падыходу да, здавалася б, будзённай працы. (Таму і стаў загаловам гэтага артыкула.) А ўяўляеце, якая лірычная і трапная назва для гіпатэтычнай пакуль рэспубліканскай акцыі траўніц, якіх пакрысе станоўціца пры клубах усё больш, — "Дзьмухаўцовы мёд"? Але ад мар вярнемся да рэальнасці.

Мерапрыемства "Граі, гармонік!" (усё ж спадзяёмся, назва будзе больш "чапляльнай") запланавана

(Не)лірычнае адступленне Канстанціна Антановіча

Сёння зацікавіць мясцовага жыхара праектаў у сферы культуры досыць не проста. Тэлебачанне і інтэрнэт зрабілі сваю справу. І прыемна, што работнікі культуры Воранаўшчыны не схілілі галовы, не наракаюць на цяжкасці, а змагаюцца з імі цікавымі і даступнымі (чытай недарэгімі) праектамі. У Тракелях дзейнічае клубнае аб'яднанне па зельніцтве, у Пагародна супрацоўнікі ўстановаў культуры да рэлігійных святаў упрыгожваюць вербачкі, праводзяць сумесныя мерапрыемствы з мясцовым прыходам. І такія падыходы спрацоўваюць.

"Дарогаю продкаў"

Вось што расправяў пра Пагародна наш энцыклапедычны даведнік: "Пагародзенскі цэнтр культуры і народнай творчасці прапаноўвае дзесяць гурткоў аматарскай, у тым ліку фальклорнай, творчасці. Ёсць узорны тэатр-студыя "Гульнівы кірмаш". Створаны музейны этнапакой. Праект народнага майстра Станіслава Міхно называецца "Навучыла мяне маці на кроснах ткаці". Ткаць яна пачала ў 15 гадоў, зараз жанчыне — 85. Кіруе "Школай ткацтва". Пагадзіцеся, для турыста і журналіста "наводка" — досыць поўная і дакладная.

Пазнаёміліся мы са "Школай ткацтва", якой кіруе Станіслава Міхно — сама па сабе раённы брэнд. Яе майстар-клас — самы запрабаваны, бо ткацтва не баяцца, але да таго ж ведае безліч прымавак ды прыказак, песень ды прыпевак. Нездарма бабулю Станіславу турыстам паказваюць. А цяпер — пра яшчэ адзін брэнд Пагародна. І клубны мастацкі кіраўнік Святлана Салмановіч, і загадчык бібліятэчнага філіяла Алена Вітукевіч адказныя за дзейнасць турмаршруту "Дарогаю продкаў". Экскурсіі ладзяцца па папярэдніх заяўках. Калі пажадаеце, работнікі культуры вам пакажуць касцёл Святога Георгія ў вёсцы Асавы, помнік дзятчугам-сувязістам, што загінулі падчас Вялікай Айчыннай вайны (у самім аграгарадку), музейны пакой Цэнтра культуры, майстар-клас Станіслава Міхно, праграму "Гульнівага кірмашу", фрагменты парку канца XVIII стагоддзя ў Пагародне, а таксама — выставу-продаж сувеніраў Воранаўскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці. І не толькі пакажуць, але і падрабязна распавядуць пра тое, чым ганарацца. Больш насычанага асветніцкага маршруту, на якім работнікі культуры няблага зарабляюць, мы, шчыра кажучы, пакуль не бачылі.

Хто нараджае ідэі на сяле

Святлана Салмановіч і Алена Вітукевіч з Пагародна.

па-другое, ніякім чынам не адлюстроўвае нейкія мясцовыя нюансы. Я іх не ведаю, таму і прапаноўваць нічога не бяруся. Скажу толькі, што і нам, журналістам, ох як няпроста прыдумваць загаловак для артыкула. А калі ён удалы ды адлюстроўвае галоўную думку — гэта ж палова поспеху. Як човен назавеш, так ён і паплыве. А пакуль клубныя мерапрыемствы называюцца спрэс аднолькава: свята вёскі, да прыкладу. За сярэдне-статыстычным найменнем, вядома, і дзея сярэднестатыстычнага. Ці наадварот, любую адметную справу можна спляжыць шэрай безаблічнай назвай. Думайце, думайце.

І кожная — знахарка...

Па словах мастацкага кіраўніка СДК вёскі **Тракелі** Ліліі Бярцэвіч, чатырнаццаць кабэт з аб'яднання "Знахарка" могуць "здабываць" мёд з... дзьмухаўца. А ён, аказваецца, паляпшае абмен рэчываў, чыс-

на 11 чэрвеня. Будзе мець яно статус раённага. Лілія Эдуардаўна ўжо рыхтуецца. Мо хтосьці з чытачоў пасумняваецца: маўляў, не ў вёсцы Тракелі прыйшлі да гэтай ідэі. Запярэчым. У супрацоўніка мясцовага СДК сваіх ідэй і дасягненняў хапае. Адны "Знахаркі" чаго вартыя! А ёсць яшчэ ансамбль "Журавінка", які пастаянна займае ў раёне прызавыя месцы, бо калісьці працавала Бярцэвіч метадыстам па вакальным жанры, але потым пераехала з райцэнтра ў Тракелі... І ўрэшце, складанне "сеткі" брэндавых мерапрыемстваў у маштабе раёна — прэрагатыва аддзела ІРКСМ. Там і вырашылі, што свята гарманістаў ды скрыпалёў варта не ў Жырмунах арганізуюваць, а ў Тракелях.

А выноса ад убачанага і пачутага адзіная: вобласць вызначыла брэндавы кірунак на толькі што распачаты год, раёны адпрацавалі тактыку працэса, а вёскі і сёлы пачалі думаць, аналізаваць, параўноўваць і прыдумваць. Звычайны творчы працэс.

Агульнае (не)лірычнае заканчэнне

Нам было надзвычай цікава на Воранаўшчыне. І майстроў-раменнікаў сустрэлі, і клубнікаў з бібліятэкарамі пабачылі за выкананнем абавязкаў, і з начальствам давялося пагутарыць. Выснова наступная: ад працы тут атрымліваюць задавальненне, няхай сабе толькі маральнае. А гэта ўжо вялікая справа, калі табе не перашкаджаюць думаць і тварыць. Нам спадабалася пазіцыя кіраўніка аддзела ІРКСМ, які хоча, каб з аднолькавай аддачай працавалі і клубнікі, і бібліятэкары. Мы перакананы, што публікацыі пра культуру Воранаўшчыны будуць карысныя для чытачоў іншых абласцей. Інакш кажучы, ёсць чаму павучыцца, ёсць што на вус наматаць... У наступных нумарах гаворка пра клубную і бібліятэчную справу на Лідчыне. Не прапусціце!

Мы працягваем серыю практыкаарыентаваных публікацый пад рубрыкай “Лабараторыя”, распачатую летась. Нагодай для цыкла артыкулаў стала кніга выкладчыкаў кафедры менеджмента сацыяльна-культурнай дзейнасці (факультэт культуралогіі і сацыяльна-культурнай дзейнасці) Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Алены Макаравай, Святланы Майсейчук, Ірыны Смарговіч “Тэхналогіі культурна-дасугавай дзейнасці”. Выдадзена ў 2016 годзе кніжка падштурхнула сустрэцца з аўтарамі, гутаркі з імі пераўтварыліся ў цыкл артыкулаў, прысвечаных развіццю культуры. Сённяшні артыкул я назваў бы ўводным.

Яўген ПАГІН

Дзейнічаць

Культуролаг-менеджар, пераканана Алена Макарава, у бытавым, так бы мовіць, плане — гэта культуролаг-прыкладнік. Просьба не блытаць з метадыстам. Апошні перадае веды ў галіне сістэм, тэхналогій, выбудовае нейкія мадэлі паводзін. А культуролаг-менеджар дзейнічае. Ён — практыкаарыентаваны. Без асэнсавання сучаснага сацыяльна-культурнага працэсу, без уліку яго дынамікі паспяхова рэалізацыя творчага праекта — немагчымая. Шэраг дысцыплін кафедры непасрэдна звязаны на ўліку спецыфікі рэгіянальнай культуры. І выпускнікі вынікова дзейнічаюць. Да прыкладу, падказвае Ірына Смарговіч, культуролаг-менеджар Таццяна Тульжэнка, дырэктар Чачэрскага раённага Дома культуры, завочніца, заканчвае пяты курс. Яна — і кіраўнік, і арганізатар. А пачынала ж бібліятэкарам. Але творца заўжды застаецца творцам. Менавіта дзякуючы Таццяне днямі ў Бабіцкім цэнтры народнага танца, музыкі і песні адкрываецца яшчэ і цэнтр ткацтва. А ў Алены Макаравай — свой прыклад: яшчэ адна выпускніца кафедры Святлана Сарока — кіраўнік Палаца культуры “Маладзечна”, калектыў

Не стае прагнозу, альбо Для чаго патрэбны раённы культуролаг

якога днямі быў узнагароджаны спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. “Яна свядома, — кажа Алена Макарава, — авалодвала менеджментам, маркетынгам, фандрайзінгам, механізмамі сацыяльнага партнёрства, усімі магчымымі тэхналогіямі сацыяльна-культурнай дзейнасці”. І гэта не адзіны прыклад паспяхова дзейнасці выпускнікоў кафедры, якія працуюць ва ўстановах культуры і вольнага часу, дзяржаўных і камерцыйных арганізацыях. Сярод сённяшніх завочнікаў кафедры, удакладняе Ірына Смарговіч, ёсць нават дырэктары СДК, кіраўнікі ўстаноў культуры аграгарадкоў у розных рэгіёнах Беларусі.

Прагназаваць

Культуролаг, які працуе, скажам, у РДК, для раёна (на сяле такую стратэгічную сілу трымаць, мякка кажучы, немэтазгодна) — прэжосар. Ён не толькі арганізоўвае, але і раскручвае. Аднак гэта не толькі культурарганізатар, гэта ў першую чаргу каардынатар, кіраўнік, які здольны вырашаць кадравыя, фінансавыя пытанні. Урэшце культуролагі рыхтуюцца і для кінапракату, і для парку адпачынку, і для спартыўных ці аздаравленчых комплексаў, карпаратыўных агенцтваў (напрыклад, студэнты — платнікі)...

Пра тое, што штатны расклад РДК пераглядаўся апошні раз ці не за царом Гарохам, казаць ужо надакучыла. Маё ж цвёрдае перакананне, — толькі такі спецыяліст накіруе аптымізацыю ў належнае рэчышча. Вось ладзіў Інбелкульт фандрайзінгавую вучобу, на яе і дзясятка чалавек з раёнаў не прыехаў. Натуральна, віна інстытута, што не патлумачыў які след важнасць мерапрыемства. Але і на раёнах, відаць не было дасведчанага каардынатора, здольнага прагназаваць сітуацыю ў

сферы сельскай культуры, які падказаў бы з веданнем справы: ад прапанаванай вучобы адмаўляцца нявыгадна.

Хто аспрэчыць той факт, што аптымізацыя сеткі ўстаноў культуры іншым разам ладзіцца без грунтоўнага аналізу? Хто павінен яго рабіць? Прынамсі, не мінскі чыноўнік. Аналіз сітуацыі спраў на месцах рабіць павінны менавіта на месцах. На мой капіл, займацца гэтым абавязаны менавіта культуролагі, у прыватнасці, культуролагі-менеджары. Інакш кажучы, важна не толькі маніторыць абстаноўку, не менш адказна сістэматызаваць сабраныя звесткі і іх прааналізаваць. Такое анкетаванне — немагчыма частка сацыялагічнай навуцы. Але ж вынікаў яе станоўчага ўплыву на культурнае становішча я амаль нідзе не бачыў. Так, згаданая справа — далёка не капеечная. Але як рушыць наперад без аналітыкі: абагульнення, сістэмы, прагнозу? А мы нават дакладна не ведаем, па якіх крытэрыях ацаніць якасць працы клуба, бібліятэкі, музея. Культуролагі ўсіх раёнаў Беларусі, яднайцеся дзеля

захавання калі не вёскі, дык аграгарадка. Ніхто збоку не скажа, як развівацца глыбінцы, ёмістай, стракатай і непаўторнай у праявах культуры і мастацтва.

Праектаваць

Вынік дэтальнага прагнозу ў нашым выпадку — гэта заўжды творчы праект. І тут культуролаг-менеджар — таксама каардынатар. Дзе трэба працаваць з маладымі сем’ямі, а дзе — з цяжкімі, да прыкладу, падлеткамі ці з цяжарнымі жанчынамі? Дзе прыдатнымі акажуцца кластары, а дзе — квэсты? Кафедра вучыць праектаванню, вучыць знайсці пад гэтую справу грошы, вызначыць крыніцы фінансавання. Працэнтнаў 80 сельскіх студэнтаў, сцвярджае Святлана Майсейчук, удзячныя ўніверсітэту за такое навучанне.

І тут не павінна быць дробязей. Нават прыдуманне назвы праекта, кідкага інфарматыўнага слога — асобная навука. І менавіта ў выніку паспяховага нэймінгу складаецца станоўчае ўражанне пра будучую акцыю, пра яе галоўную ідэю.

Культуралагічныя захады павінны быць скіраваны на тое, каб не ўзнікла сумненняў, што ўстанова культуры — сацыяльна-культурны інстытут, які ладзіць не проста мерапрыемствы, а фарміруе культурную палітыку ды ідэалогію ў населеным пункце. Задумайцеся над зымалогіямі слова “мерапрыемства”. А ўсё проста: мы прымаем меры, каб задаволіць базавую патрэбу ў адпачынку, зносінах, пазнанні і ў творчым свяце. Змест і галоўную ідэю свята вызначае культуролаг-прыкладнік. Бо менавіта ён здзяйсняе задачы інкультурацыі асобы — прыцягнення яе ў культурна-творчую дзейнасць, у працэс засваення каштоўнасцей культуры.

P.S. У наступных нумарах мы прапануем чытачу канкрэтыку: пагутарым пра базавыя тэхналогіі і новыя формы працы (мадэлі паводзін) — арт-менеджмент, сацыяльна-культурную анімацыю, арт-тэрапію, кластары, квэсты, івэнт-індустрыю і гэтак далей.

Бібліятэка “Лабараторыі”

Тэхналогіі поспеху

А цяпер — пра кніжку А. Макаравай, С. Майсейчук, І. Смарговіч “Тэхналогіі культурна-дасугавай дзейнасці”. Гэты дапаможнік для работнікаў культуры выдадзены накладам усяго ў 160 асобнікаў. Бестселер з ліку дэфіцытных. Але ёсць выйсце. Найбольш цікавы вытрымкі мы надрукуем на старонках “К”. Мае колішнія выкладчыкі казалі, што старанны студэнт у любым падручніку падкрэслівае самае галоўнае, яго паслядоўнік астатняе можа не чытаць. Казалі, нават былі спробы перавыдання такім чынам “адрэдагаваных” навучэнцамі кніг... Як бы там ні было, а дамовімся: у “Тэхналогіях...” я буду “падкрэсліваць”, а вы, шануюныя чытачы, браць на ўзбраенне і выкарыстоўваць на практыцы.

Важна, каб работнікі культуры ўсведамлялі ўплыў на сучасны стан культурна-дасугавай дзейнасці як з боку культурна-гістарычных традыцый, так і інавацыйных тэхналогій.

Эканоміка вольнага часу патрабуе развіцця рэнтабельных форм гаспадарання, якія дазволілі б эфектыўна выкарыстаць дзяржаўныя сродкі і паступова ўдасканальваць практыку самафінансавання ўстаноў культуры. Сучасны эканамічны стан сферы вольнага часу ў Беларусі выклікае неабходнасць правядзення глыбокіх і сур’ёзных даследаванняў праблем фінансавай дзейнасці ўстаноў культуры непасрэдна ў рэгіёнах.

Практыка сведчыць, што шматлікія праблемы грамадскага выкарыстання патэнцыялу вольнага часу ў значнай ступені тлумачацца неадпаведнасцю сацыяльнай замовы тых культурных паслуг, якія прапануюцца наведвальнікам клубаў, бібліятэк і гэтак далей.

Паслуга — рух, які заўжды ажыццяўляецца на карысць чалавеку.

(Працяг будзе.)

3 “Куффа-радцы”

Ерусалім

Млечны Шлях, як радасны кілім,
Любляць развінуць нябёсы поначы,
Каб душа, ідучы ў Ерусалім,
Не блудзіла ў цемры,
Бога помнячы.

Як на мулкіх зорах,
Горад лёг
На пагорках, дзе начуе раніца.
Блізка лог,
Дзе ўсіх збірае Бог
Судным Днём,
Што ўсім апошнім станецца.

Прыпеў:
Колеры світаньня й палыну,
Колеры няспыннасці й нязменнасці
Апранаюць міг у даўніну,
Важаць час
Празрыстымі бязменамі.

А вядуць ня ўсе дарогі ў Рым,
У Ерусалім
Ідуць нястомнікі.
На магільніку, як дым, сівым
Скалянелі камяні-паломнікі.

Тут да Бога блізка, як нідзе,
Аж чуваць,
Як Немінухасць дыхае.
З Вока яснага сляза ўпадзе —
Стане Бэтлеемам сэрца ціхае.

Прыпеў.

музыка Аляксандра Віслаўскага
верш Рыгора Барадуліна

Музыка Аляксандра Віслаўскага, верш Рыгора Барадуліна. Тэкст песні: Млечны Шлях, як радасны кілім, Любляць развінуць нябёсы поначы, Каб душа, ідучы ў Ерусалім, Не блудзіла ў цемры, Бога помнячы. Як на мулкіх зорах, Горад лёг На пагорках, дзе начуе раніца. Блізка лог, Дзе ўсіх збірае Бог Судным Днём, Што ўсім апошнім станецца. Прыпеў: Колеры світаньня й палыну, Колеры няспыннасці й нязменнасці Апранаюць міг у даўніну, Важаць час Празрыстымі бязменамі. А вядуць ня ўсе дарогі ў Рым, У Ерусалім Ідуць нястомнікі. На магільніку, як дым, сівым Скалянелі камяні-паломнікі. Тут да Бога блізка, як нідзе, Аж чуваць, Як Немінухасць дыхае. З Вока яснага сляза ўпадзе — Стане Бэтлеемам сэрца ціхае. Прыпеў.

“Калядныя пацехі”

Фальклорная сюжэтна-гульнівая праграма

Сцэнарый прадастаўлены аддзелам культуры і вольнага часу “Астрынскі Дом культуры і тэатральнай творчасці” Шчучынскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці.

Сцэна ўпрыгожана падстылізаваную сялянскую хату. Абавязковыя дэкарацыі: стол, каля стала лавы, куффар. Вядучыя праграмы Бабуля і Унучка. Бабуля таўчэ ў ступе мак, дзяўчынка задуменна глядзіць удал, быццам утлядаецца ўзімовую ноч.

Бабуля: Што, Зюзю ўбачыла?

Унучка: Якога яшчэ Зюзю? Ты што, бабуля?

Бабуля: Як я была ў тваім узросце, нам старэйшыя людзі гаварылі, што гэта Бог Зімы. Яму таксама гатуець куццю і пакідаюць нанач на стале. І хоць куцця застаецца цэлая, але лічыцца, што яе з’ядае Зюзя.

Унучка: Ой, бабулечка, загаварыліся мы з табой, а нам жа да першай зоркі з табою трэба стол да куцці падрыхтаваць, хутка мама з татам вернуцца. А паклічу я сваіх сяброў, каб яны нам дапамаглі (тэлефануе па

мабільным). Ну, хутэй прыходзьце.

Бабуля: Зюзя на дварэ — куцця на стале.
(Уваходзяць дзеці.)

Ну вось і добра, што прыйшлі, я з радасцю з вамі падзялюся ўсім, што ведаю пра Калядкі. (Унучка бяжыць да куффа і дастае ружовы, белы і квяцісты абрус.)

Унучка: Якім жа лепей накрываць?

Бабуля: Не якім лепей, а якім трэба.

Унучка: А я не ведаю.

Бабуля: Хлопчыкі і дзяўчаты, а можа вы дапаможаце маёй унучцы накрываць стол?

Унучка: Дапаможаце?

Дзеці: Трэба белым, белым. (Дзеці дапамагаюць засталаць белы абрус.)

Бабуля: Малайцы, дзеці. А чаму белы? (Дзеці адказваюць.)

Правільна, гэта сімвал чысціні. Але ты, унучка, яшчэ адну патрэбную рэч запамітавала, што ж трэба палажыць пад абрус, успомніце з рабятамі, можа, саломку, можа, пакульку, можа, сенца? (Дзеці адказваюць.) Вось і малайцы, вазьмі там, у кошычку, сенца. (Дзяўчынка кладзе на стол сена, накрывае белы абрус.)

Унучка: Патрэбныя стравы паставіць на стол я без вас не дам рады. Вось стравы, якія мы падрыхтавалі на святочны стол, дапамажыце выбраць тыя, якія ўжываюць на куццю. (З розных страў дзеці выбіраюць куцывыя і ставяць на стол: квас з грыбамі, бліны з мака, куцця з мядовай сытай, селядзец, аўсяныя кісель, вараныя грыбы, адвар з сушаных яблык, груш і сліў, галушкі, вушкі, лаванкі, чырвоны кісель, хлеб.)

Бабуля: А назаўтра, дзеці, што можна есці?

Дзеці: Каўбасу, катлеты, галубцы, смажаную курачку, прысмакі і торцікі.

Бабуля: Дзеткі, хачу вам трошачкі расказаць пра самую галоўную страву — куццю. Гэта каша з патоўчаных у ступе зярнят ячменю ці пшаніцы. Варачы яе, забаранялася каштаваць. Зварыць трэба да захаду сонца і паставіць на покуці, накрывшы хлебам. На святочны стол ставіць пасярэдзіне. Як сімвал багатага ўраджаю і дастатку.

Усім трэба пакаштаваць усе стравы. А вось куццю елі апошняй, першую лыжку неслі да акна і казалі: “Мароз, мароз, хадзі куццю есці, улётку не бывай, па межах не хадзі, яры не губі”.

Унучка: Бабуля, хачу вам трошачкі расказаць пра самую галоўную страву — куццю. Гэта каша з патоўчаных у ступе зярнят ячменю ці пшаніцы. Варачы яе, забаранялася каштаваць. Зварыць трэба да захаду сонца і паставіць на покуці, накрывшы хлебам. На святочны стол ставіць пасярэдзіне. Як сімвал багатага ўраджаю і дастатку.

Усім трэба пакаштаваць усе стравы. А вось куццю елі апошняй, першую лыжку неслі да акна і казалі: “Мароз, мароз, хадзі куццю есці, улётку не бывай, па межах не хадзі, яры не губі”.

Унучка: Бабуля, хачу вам трошачкі расказаць пра самую галоўную страву — куццю. Гэта каша з патоўчаных у ступе зярнят ячменю ці пшаніцы. Варачы яе, забаранялася каштаваць. Зварыць трэба да захаду сонца і паставіць на покуці, накрывшы хлебам. На святочны стол ставіць пасярэдзіне. Як сімвал багатага ўраджаю і дастатку.

Усім трэба пакаштаваць усе стравы. А вось куццю елі апошняй, першую лыжку неслі да акна і казалі: “Мароз, мароз, хадзі куццю есці, улётку не бывай, па межах не хадзі, яры не губі”.

Заканчэнне — на старонцы 12.

— Звычайна галерэі або музеі па-за межамі сталіцы лакалізуюць увагу на мастацтве свайго рэгіёна. Вы ж замахнуліся на куды больш амбітную задачу...

— Прабачце, але Полацк — гэта ў прынцыпе выключэнне ў спісе беларускіх гарадоў, прычым ягоны асаблівы культурны статус адчуваўся заўсёды. Прыкладам, у 1981 годзе ў будынку нашага Богаяўленскага сабора адкрылася зусім неправінцыйная паводле ўсіх параметраў галерэя, дзе выстаўляліся лепшыя мастакі з усяго СССР — прычым мастакі шчырыя, некан'юктурныя, глыбокія. І калі ты на свае вочы бачыш шмат добрага сучаснага мастацтва, у цябе неяк само па сабе з'яўляецца памкненне яго збіраць — што мы і пачалі рабіць у 1985 годзе.

Наша мэта — паказаць ход падзей у тым мастацтве, якое паўставала ў XX стагоддзі на беларускай зямлі, прасачыць паслядоўнасць яго эстэтычнай эвалюцыі, выкрышталізаваць нейкія найбольш характэрныя рысы. Да ўсяго, на нас паўплываў і сам час, агульная атмасфера ў творчым асяроддзі. Тады мастакі не аглядаліся на пакупніка, і захаплялі іх не кошта работ, а несупынным унутраным пошукі. Здаралася, калі карціна на выставе выклікала ўсеагульнае захапленне, у аўтара ўзніклі падзэрэнні: а ці не занадта ён працуе на публіку. Менавіта такіх мастакоў мы і імкнемся збіраць. Салон нас не цікавіць.

— Слухаючы вашу экскурсію, разумееш, што да выбару твораў вы ставіцеся вельмі прыдзірліва...

— Для нас важна разгледзець і адлюстраваць тыя тэндэнцыі, якія былі найбольш характэрнымі для пэўнага характэрнага перыяду — давайце ўмоўна падзяляць іх на дзесяцігоддзі. Напрыклад, манеру пісьма, альбо выбар тэмы, альбо каларыстыку. Адпаведна, трэба

Полацкая мастацкая галерэя можа пахваліцца не толькі фрэнскамі са Спаса-Ефрасіннеўскай царквы, якія дзякуючы ўнікальнай рэстаўрацыйнай метадыцы, па сутнасці, пераўтварыліся з манументальнага жывапісу ў станковы, і не толькі цудоўнай калекцыяй абразоў. Адзін з яе паверхаў займае грунтоўная экспазіцыя паваяннага беларускага мастацтва. Прычым важнае тут уяўляюць нават не столькі імёны і ўласна творы, колькі памкненні сфармуляваць цэласны кантэкст гэтага, здавалася б, нядаўняга перыяду. Фарміраванне калекцыі, якое вядзецца цягам ужо больш як трыццаці гадоў, займаецца сёння загадчыца галерэі Ларыса ЛЫСЕНКА.

Ілья СВІРЫН

"Салон нас не цікавіць"

Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

адшукаць, па-першае, таго аўтара, які найбольш ярка выяўляе гэтыя прынцыповыя якасці. А па-другое — той ягоны твор, які выразна характарызуе і яго самога і яго час. Мастакі пішуць дзясяткі карцін, але далёка не кожная з іх этапная. Нам патрэбны творы, якія маюць музейнае значэнне, і гэтым усё сказана!

— Тое што адразу кідаецца ў вочы — у вашай экспазіцыі амаль не прадставлены сацрэалізм. Чаму?

— Мы ставілі перад сабой задачу адлюстраваць не грамадска-палітычнае жыццё, але эстэтычнае развіццё і фарміраванне выяўленчай культуры нашага народа. Як, напрыклад, арнаменты строю дэманструюць беларускае бачанне характава. А ствараліся яны, дарэчы, зусім не на

замову нейкага пана — выключна ад шчырага сэрца. Бо дзяржаказ — гэта ж амаль той самы салон. Ён дыктуе творцу вельмі жорсткія ўмовы, і асабістае меркаванне аўтара зазвычай нікога асабліва не цікавіла. Таму ў сваёй экспазіцыі мы імкнемся зазірнуць у глыбіню халасціны, а не павярхоўна ілюстраваць тыя з'явы гісторыі, якія, шчыра кажучы, маюць да мастацтва вельмі апасродкаванае дачыненне.

— Аднак гэты падыход не адпавядае гістарычным рэаліям. Хочам мы таго ці не, але сацрэалізм пэўны час выразна дамінаваў у беларускім мастацтве...

— І сапраўды, пры павярхоўным на яго поглядзе можа падацца, нібы яно крочыла ў нагу з агульнымі

палітычнымі паведамі СССР. Але гэта толькі адзін аспект гісторыі мастацтва. Бо маючы ўдарнікаў і даярак, аўтары ў той самы час рабілі нешта і для сябе, кіруючыся выключна ўласным натхненнем, а не замовай. Там няма нічога крамольнага: звычайныя пейзажы альбо нацюрморты. Такія работы нярэдка нават і не прызначаліся для выставы, назаўсёды застаючыся ў майстэрнях і дэманструючыся хіба ў вузкім коле

тэндэнцый дазваляе прасачыць вельмі важныя культурныя працэсы. А менавіта яны нас найперш і цікавяць. Хаця, вядома, і ў пейзажах працьпваецца пэўны гістарычны кантэкст. Прыкладам, змрочны краявід Сяргея Каткова вячае сонейка, якое ўзыходзіць і надае аптымізму. Іначай той твор наўрад ці прайшоў бы мастацкі савет.

— Чаго вам найбольш не хапае ў калекцыі?

— Усяго не пералічыш! Даўно мару займаць карціну Міхаіла Філіповіча — мастака, які і пасоль у нас напаяў забыты. Альбо творы Антона Бархаткова — на жаль, самыя важныя з іх захоўваюцца па-за межамі краіны... Увогуле, калекцыю я лічу незавершанай, я яшчэ можна папаўняць і папаўняць. Вельмі хацелася б збіраць, скажам, мастацкую фатаграфію...

— А, напрыклад, відэаарт альбо інсталляцыі? Іх у нас, па-мойму, увогуле ніхто не збірае.

— Чаму б не? Але ў нас пакуль не хапае сіл ды рэсурсаў нават на ДПМ, ды і сучаснай скульптуры не тое каб зашмат. Вядома, у ідэале кожную калекцыю павінен весці адмысловы супрацоўнік, аднак... дзе ж ты возьмеш столькі штатных адзінак? Таму ў асноўным арыентуемся на жывапіс — выключна з той прычыны, што немагчыма ўсё ахапіць.

— Ці ёсць у вас фінансавая магчымасць набыць работы?

— Быў час, калі штогод на закупкі з бюджэту выдаткоўвалася ў эквіваленте тысяча долараў. Вы кажале, мала? Так, але для нашай галерэі гэта былі нядрэнныя грошы. Многія мастакі ахвотна прадаюць нам свае творы за сімвалічную цану, разумеючы розніцу паміж музеем і прыватным пакупніком. Аднак ужо даўно і той тысячы мы не атрымліваем, толькі ў

апошнія два гады зноў выдзяляліся невялікія грошы. Сёння вось прымалі толькі адну работу — скульптуру Галіны Гаравой. Вядома ж, такая сітуацыя дрэнная: твор музейнага значэння не будзе чакаць, пакуль у нас з'явіцца магчымасць яго набыць, ён можа сплыць у любы момант. Я не кажу ўжо пра тое, што час ідзе хутка, і многія мастакі знікаюць разам са сваімі работамі.

Увогуле, самая галоўная крыніца паступленняў — гэта зменныя выставы. Летась іх адбылося ў нас 23, і зазвычай мастакі пакідаюць у нашай калекцыі той ці іншы свой твор. Прычым яны саромеюцца падарыць "прахадную" работу, бо разумеюць, што трапляюць у залаты фонд, і ў гэтых аналах ім не хацелася б выглядаць горай за сваіх калегаў. Таму на 30-годдзе галерэі нам дарылі тыя работы, якія мы самі выбіралі!

— Ці ахвотна едуць мастакі выстаўляцца ў Полацк?

— Бывае, нехта і адмаўляецца — бо разумее, што тут у яго добрых продажаў не будзе. Але большасць ставіцца з вялікім энтузіязмам, цэнячы саму магчымасць выставіцца ў старадаўніх мурах езуіцкага калегіума ды ведаючы, што над экспазіцыяй мы будзем шчыраваць вельмі дбайна. Тым больш, і ўвага публікі забяспечана. На вернісажах у нас збіраецца недзе па сто чалавек. Вельмі шмат моладзі, якая любіць інтэлектуальнае сучаснае мастацтва.

— А ці ёсць у звычайных наведвальнікаў інтарэс да сучаснай гісторыі нашага мастацтва?

— Бывае, напачатку "чалавек з вуліцы" апынаецца ў пэўнай разгубленасці. Але варта яму праслухаць экскурсію, якая паступова раскрывае ўтоены дзяржава змест палотнаў і тямніцы творчасці мастака — і разгубленасць змяняецца захапленнем.

3 "Куфры-радцы"

(Заканчэнне.)

Пачатак на старонцы 11.)

Наеўшыся, гадалі, які будзе лён. Выцягвалі з-пад абруса сена.

Унучка: А пасля вячэры, наеўшыся, клаліся спаць?

Бабуля: Яшчэ чаго! Гадалі, калядавалі, спявалі і танцавалі. Вось паглядзіце ў мяне ў куфры засталіся такія цікавыя рэчы, што мы зараз жа можам пераапрацаваць у калядоўшчыкаў.

(З куфры дастаюць патрэбныя рэчы: рогі казы, цыганскія спадніцы, шаляноўкі, шляпы, дзве драўляныя галавы каня, дзве прасцінкі і гэтак далей.)

Бабуля: Вось мы і апрагнуліся. Можна, паспрабуем калядаваць, галоўнае — шчыра і весела гаварыць пажаданні. У мяне захаваўся сшытак, дзе я запісала пажаданні, я прыгадала з тых часоў, калі мы з маімі сябрамі калядавалі, давайце паспрабуем. (Раздаюцца картачкі з тэкстамі: "мы віншваем вас са святам, шчасця вам, усяго багата", "каб была ў вас пшаніца, як прыгожая дзявіца", "каб добрыя былі каровы, а вы былі здаровы", "каб вяліся ў вас цялушкі, кураняты, свінні, птушкі", "каб козы мэквалі, а бараны

быкалі", "каб капуста ўрадзіла ўсім людзям на дзіва", "няхай будзе хата прыбраная, міскі, лыжкі памыты, а вашы дзеткі сыты", "каб шасты ламіліся ад каўбас, а бліны самі выскаквалі з патэльні", "сто год жывіце, дзетак расціце, мы прыйшлі спяваці, шчасця вам кавалі".)

Унучка: Ой, бабулечка, праўда малайцы, як сапраўдныя калядоўшчыкі!

Бабуля: Будучы зусім сапраўдныя, калі заспяваюць хоць куплецік каляднай песні. Вось вам словы. (Раздае словы адной з калядных песень.) На новае лета. Хай родзіцца жыта. Прыпеў (паўтараецца пасля кожных двух радкоў).

Шчодры вечар, багаты вечар!

Жыта, пшаніца, усяка пшаніца.

Жадаем табе, Слаўны гаспадару...

Піва варыці, сыноў жаніці.

Пасаг збіраці, Дочак выдаваці.

Залезь на баляску І дастань каўбаску,

Стань на драбінку, Дастань саланінку.

Кошык маку Да таго прысмаку.

Унучка: (трымае ў руках палкі з драўлянымі конікамі). Вось як у нас весела, аж

"Калядныя пацехі"

конікі пусціліся ў скокі. Можна, хлопчыкі маюць ахвоту пагуляць у гульню: "Чый конь хутчэй бегае"? (Хлопцы разбіваюцца на дзве каманды, двое робяць аднаго каня, іх накрываюць прасцінкаю.) А ну, конікі, чый конь хутчэй аббяжыць вакол стала?

(Пераможцы атрымліваюць падарункі.)

Бабуля: Хто на калядкі адгадае загадку, таму бабулька дасць пачастункі.

Загадка:

Без голасу, а вые, без рук абрусы сцеле. (мяцеліца)

Сярод двара стаіць капа, спераду вілы, а ззаду мятла. (карова)

Тапілі яго, сушылі, дубасілі, ды рвалі, круцілі, ды ткалі, ды на стол паслалі. (лён)

Ляцяць птушкі без крыл, а садзяцца без ног. (сняжынка)

Унучка: Бабуля, вась вы на свята танцавалі да раніцы, а музыканты вашы не стамляліся?

Бабуля: Стамляліся, але выйсце заўсёды ёсць. Вось мы з вамі цяпер жа яго і знойдзем. Падыходзьце да мяне ахвотныя і трымайце інструменты: табе — губны гармонік, табе — дудку, грэбень з паперкай, бубен, трашчоткі, пранік з качал-

кам. Зараз зайграе мелодыя, а вы паспрабуйце яе падыграць.

Унучка: А мы, можа, заспяваем, дарагія дзяўчынкі? Нашы хлопцы-музыканты, грайце нам прыпеваккі. (Унучка раздае дзяўчатам тэксты прыпевак.)

На калядках заспяваем, Дарагія дзевачкі!

Гарманіст у нас прыгожы, Грае нам прыпеваккі.

Ці ж я ў мамкі не дачка, Ці я не дачушка,

Хоць малая я расточкам, Але ж весялушка.

А ў кругу не размінуцца, Танец каруселіцца,

І прыпеўкі не здаюцца, Самасеем сеюцца.

Мы прыпеваккі смяшынккі Праспяваем весела.

І прытопнем, калі трэба, Усмільнецца нават неба.

Унучка: Бабуля, ты яшчэ нешта пра гаданне згадала.

Бабуля: Так, так. Мы варажылі пра суджанага, аб будучым замужжы, пра характар мужа, яго маёмаснае становішча, аб жыцці ў сям'і мужа, аб беднасці і багаці, аб здароўі і хваробе.

Ну вось паспрабуем паваражыць, хто з вас першы пойдзе замуж. Здымаем адзін чаравік, ды па чарзе

перастаўляем іх адзін за другім вась да гэтай рыскі, чый першы чаравік пераступіць, тая першая пайдзе замуж. (Дзяўчаты гуляюць.)

Бабуля: А яшчэ пазнаёмлю вас з гульнёй "Рэдзька". Дзяўчаты трымаюцца за пояс адна за адну, а хлопца — агароднік, ходзіць вакол іх, штурхае, шчыпае, робіць выгляд, што поле абкопвае, палівае. Адна дзяўчына будзе паняю і пасылае свайго слугу за рэдзькаю.

Хлопец падыходзіць да агародніка і пытае: "Ці пусціш рэдзьку рваць? Пані захварэла, рэдзькі захацела."

Агароднік кажа: "Мая рэдзька караністая, маладзістая. Рві, калі вырвеш."

Слуга штурхае, цягне, хоча вырваць адну дзяўчыну з рада. Калі вырваў, вядзе да пані, а тая шчыпае "рэдзьку", пакуль тая не дасць ёй фант.

І так далей працягваецца, пакуль не вырвуць усю "рэдзьку". Затым разыгрываюць фанты.

Унучка: А цяпер давайце пагуляем у "Мак". Мы з вамі, дзяўчаты, становімся ў кола, бярэмся за рукі, кружымся і спяваем:

А на гары мак, А ў даліне так.

Бедна мая галовачка, Залата мававачка.

Стань жа ты так, Як мой мак,

Пайдзі па лужку, Шукаючы дружка.

Хлопцы, якія ўтвараюць асобнае кола, адказваюць:

"Ты ж мяне не шукай, Ты ж мяне не пытай.

Я прыбегу."

І кожны хлопец хапае выбраную дзяўчыну, з якой пастыя павінен кружыцца.

Бабуля: Ну-ка рэзні, гарманіст, Залатыя пальчыкі, Каб у скок пусціліся Дзевачкі і мальчыкі.

Запрашаем усіх на "Полечку", польку няпростую, польку вась якую, самі паскакалі і другіх пазвалі. (Тануюць "Польку".)

Бабуля: Ну і загуляліся мы з вамі, хутка першыя пеўні заспяваюць, можа, пара развітвацца.

Дзяўчынка: Шчасця вам ды долі, А гора ніколі.

Моцна кахайце, На гэтым бывайце.

Усе разам спяваюць першы куплет песні "Бывайце здаровы".

(Удзельнікам раздаюцца словы песні.)

Аўтар — рэжысёр народнага паэтычнага тэатра "Волат" Ірына ШАНДРОХА

РАСІЯ

За 25 гадоў незалежнасці постсавецкіх дзяржаў многія з іх акадэмічных тэатраў балета згубілі адзін аднаго з полю зроку. Спачатку было не да наладжвання творчых сувязяў, пасля новага межы і эканоміка даліся ў знакі нясмелым спробам гастрольных абменаў. Цяпер прыйшлі да таго, што калектывам з адзінай харэаграфічнай платформай усё ж неабходна знаходзіць кропкі судакранання.

Настасся ПАНКРАТАВА, Мінск — Санкт-Пецярбург — Мінск

Праблему аб'яднання балетнай прасторы постсавецкіх краін абмяркоўвалі на "круглым stole" ў рамках V Міжнароднага культурнага форуму, што ладзіўся ў снежні ў Санкт-Пецярбургу. Ініцыятар сустрэчы мастацкі кіраўнік аўтарскіх Тэатра танца і Акадэміі танца Барыс Эйфман патлумачыў: "Хацелася разам з прадстаўнікамі і мастацкімі лідарамі нацыянальных балетных труп расказаць адзін аднаму, што мы існуем. У нас ёсць адзіная творчая прастора, якую можна больш актыўна насыціць неардынарнымі творами і сумеснымі праектамі. Калі будзе ўзаемнае запатраба-

ванне, хацелася б знайсці форму творчага аб'яднання, якое займалася б рэальнымі справамі".

У выказваннях прадстаўнікоў нацыянальных калектываў праз аднаго гучала праблема пераемнасці прафесіі танцоўшчыка. Мастацкі кіраўнік Кіргізкага акадэмічнага Марына Ластачкіна распавядала, як маладыя кадры з'яжджаюць па больш

аднак захаваць сваю школу, па прызнанні спадара Томаса, не ўсім удалося: "У адрозненні ад суседкі-Латвіі, мы не маем сваіх харэаграфічных да нас завітаюць з Захаду на пару гадоў — і з'яжджаюць. Многія з маладых умеюць прыгожа рухацца, аднак скажаць нешта новае ў балеце ў іх не атрымліваецца".

Каб адолець кадравы голад, напрыклад, у азіяцкіх

стажыроўкі для педагогаў і навучэнцаў. Тады з першых будучы трапляць найноўшыя распрацоўкі харэаграфічнай педагогікі.

У працяг тэмы народны артыст СССР Уладзімір Васільеў прапанаваў грамадзе стварыць адмысловы майстэрні, на базе якіх можна будзе аб'яднаць моладзь, што прагне новых ведаў.

льных замалёвак краін СНД: "Для гледачоў і калег — гэта сапраўдная экзотыка. А для нас — яшчэ і магчымасць аднавіць страчанае. На жаль, падчас грамадзянскай вайны пачатку 1990-х таджыкскі рэпертуар быў згублены. Падобны форум стаўся б стымулам для моладзі аднавіць хаця б тыя ўрыўкі, што захаваліся, а таксама стварыць новае на аснове падзей з айчынай гісторыі".

Калегу падтрымаў намеснік генеральнага дырэктара Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь Уладзімір Рылатка, падкрэсліўшы, што ў рэпертуарным тэатры павінна быць усё — ад класікі да мадэрну і эксперыменту, а сучасны артыст павінен успрымаць розныя харэаграфічныя стылі. Звяртаючыся да Барыса Эйфмана, Уладзімір Пятровіч дадаў: "Цудоўна, што вы прапанавалі пачаць збіраць камяні. Гэты працэс пачаўся ўжо ў Беларусі, прынамсі, падпісаны мемарандум аб двухбаковым супрацоўніцтве з Астаной. Нацыянальнымі школам неабходны абмен вопытам. На мой погляд, варта было б правесці балетны сімпозіум. У Акадэміі танца Барыса Эйфмана шыкоўная база для мерапрыемства такога маштабу і ўзроўню, а Мінск гатовы падтрымаць форум, калі будзе неабходна, і прыняць".

Спадар Рылатка нагадаў пра яшчэ адну праблему: калі за савецкім часам абмен-

ня гастролі былі звыклымі, то сёння аднаго толькі жадання выправіцца да суседзяў замала праз пошук фінансавання для маштабных пераездў. Барыс Эйфман пагадзіўся, што і арганізатарам запрашаць трупы вельмі стратна. Каб зрабіць абменны эканамічна магчымым, у будаўнічыя планы свайго доўгачаканага тэатра (на 2018 год у Санкт-Пецярбургу мяркуецца адкрыццё Палаца танца Барыса Эйфмана), прамоўца заклаў будаўніцтва гатэля амаль на 200 месцаў артыстаў для прыезджых артыстаў. "Мая галоўная ідэя — стварыць сапраўдны мікрасвет балета, аб'яднаць харэаграфічную прастору СНД, зрабіць яго паўнаватаснай часткай сусветнага харэаграфічнага руху, каб мы ведалі адзін аднаго не па відэазапісах у інтэрнэце, а глядзелі адзін аднаму ў вочы", — растлумачыў свае памкненні мадэратар.

Для таго, каб прамоўленае не растаяла ў паветры, прадстаўнік Вялікага тэатра Беларусі прапанаваў узяць балетную грамаду пад беларускае апекаванне. "У Мінску ў чэрвені ў чацвёрты раз пройдзе Міжнародны фестываль "Балетнае лета ў Вялікім". Давайце пры вашай падтрымцы правядзём у яго рамках "круглы стол" для прадстаўнікоў акадэмічных тэатраў постсавецкай прасторы", — падсумаваў Уладзімір Рылатка.

Балетная грамада пад мінскай апекай

Нацыянальнае страчана?

высокія заробкі ў замежжа. Па назіраннях мастацкага кіраўніка балетнай трупы Нацыянальнай оперы "Эстонія" Томаса Эдура, балетная моладзь ірвецца ў Лондан: "Так, заробкі там вышэйшыя, аднак трэба адпрацаваць 270 спектакляў на год! Танцоўшчыку, да прыкладу, неабходна выканаць 84 разы партыю "Шчаўкунка"! Не ўсе вытрымліваюць тую катаргу, таму пайшоў зваротны працэс — артысты вяртаюцца ў родныя сцены". Эстонскаму балету, як і многім нацыянальным калектывам, бракуе мужчын-танцоўшчыкаў. "Сёння ўсе хочучы быць футбалістамі і IT-менеджарамі, хлопцаў не цягне ў балет", — падвынікаваў прамоўца. Харэаграфы краін Балтыі маюць стасункі па ўсім свеце,

краінах адчыняюцца балетныя навучальныя ўстановы. Аднак вастрыва праблемы пакуль не сышла. Так, галоўны балетмайстар Таджыкскага акадэмічнага Марыя Лявіцкая прызнае, што выпускнікі пры першай магчымасці з'яжджаюць па больш выгадным кантрактам. А вось у мастацкага кіраўніка балетнай трупы Азербайджанскага акадэмічнага Камілі Гусейнавай да якасці навучання ў краінах адчыняюцца балетныя навучальныя ўстановы. Аднак вастрыва праблемы пакуль не сышла. Так, галоўны балетмайстар Таджыкскага акадэмічнага Марыя Лявіцкая прызнае, што выпускнікі пры першай магчымасці з'яжджаюць па больш выгадным кантрактам. А вось у мастацкага кіраўніка балетнай трупы Азербайджанскага акадэмічнага Камілі Гусейнавай да якасці навучання ў краінах адчыняюцца балетныя навучальныя ўстановы. Аднак вастрыва праблемы пакуль не сышла. Так, галоўны балетмайстар Таджыкскага акадэмічнага Марыя Лявіцкая прызнае, што выпускнікі пры першай магчымасці з'яжджаюць па больш выгадным кантрактам.

"Вельмі важна не замыкацца на адной лініі, балетмайстры, пляцоўцы. Сучаснаму акадэмічнаму тэатру нельга быць музейна. Захоўваючы класіку, трэба даць магчымасць артыстам удыхнуць іншыя эмоцыі, выпрацаваць сучасную харэаграфічную мову", — угэўнены ён. Сапраўды, у рэпертуары акадэмічных тэатраў краін СНД абавязкова сустраўца традыцыйны "Сільфіда", "Спячая прыгажуня" ці "Лебядзінае возера". Інакш і быць не можа, калі мы гаворым пра захаванне класічнага балета. Аднак, каб рухацца далей, неабходна развіваць нацыянальную харэаграфію. Прынамсі, таджыкскі балетмайстар Марыя Лявіцкая прапанавала правесці фестываль балетных нацыяна-

Балерына ў стойцы на руках

Па сутнасці, Акадэмія Эйфмана — вялікая творчая лабараторыя, бо ўпершыню ў Расіі праводзіцца спроба вынайці новыя магчымасці падрыхтоўкі ўніверсальнага танцоўшчыка, абіраючыся на стрыжань класічнай харэаграфічнай падрыхтоўкі.

Як распавёў метадыст і выкладчык акадэміі танца Сяргей Лалецін, калі ў традыцыйнай харэаграфічнай ўстановы дзяцей набіраюць у пяты клас агульнаадукацыйнай школы, дык Барыс Эйфман пайшоў на эксперымент, адкрыўшы для будучых танцоўшчыкаў набор у першы клас. З сямі гадоў нароўні з чытаннем, матэматыкай і пісьмом дзеці пачынаюць вывучаць рытмапластыку, гімнастыку, пластычную выразнасць, займаюцца развіццём каардынацыі і расцяжкай. Так, аб'ядноўваючы асноўныя элементы харэаграфічных і акцёрскіх школ, навучэнцы засвойваюць першапачатковыя тэхнічныя навывы. У трэцім класе дзецям выкладаецца партэрная гімнастыка па сістэме Барыса Князева. Яна рыхтуе цела да традыцыйных урокаў класікі, якія пачынаюцца ў пятым класе. У наступным годзе да стандартнага набору харэаграфічных дысцыплін дадаецца танец-мадэрн. "Мы сутыкнуліся з праблемай, што профільныя навучальныя ўстановы не выпускаюць дыпламаваных спецыялістаў па сучасным танцы. Калі класіку ў нас выкладаюць лепшыя выпускнікі Акадэміі рускага балета імя Агрыпіны Ваганавай, то выкладчыкаў сучаснага танца шукаем сярод харэаграфічных практыкаў", — тлумачыў Лалецін.

У класічнай адукацыі харэаграфічных каледжаў на постсавецкай прасторы — шматгадовыя традыцыі, апрабаваныя праграмы. Вось толькі патрапіўшы ў тэатр, учорашня выпускнікі ўсё часцей сутыкаюцца з сучаснай харэаграфіяй і такімі патрабаваннямі балетмайстраў новай хвалі, да якіх цела не прызвычалася. Пастаноўчыкі вымушаны губляць час на перавучванне, танцоўшчыкам даводзіцца пераломліваць сябе. Выйсце з гэтай пасткі спробе знайсці расійскі балетмайстар Барыс Эйфман: у 2013 годзе ў Санкт-Пецярбургу ён адчыніў уласную Акадэмію танца. Па задумцы народнага артыста Расіі, выпускнікі змогуць прыйсці ў любую трупу і пераняць якую заўгодна тэхніку, бо іх цела ад пачатку падрыхтавана да ўспрымання ўсіх кірункаў харэаграфіі.

Помнік Джорджу Баланыну ств. талісманам Акадэміі танца.

Спроба ўніверсальнасці

У пакоі інтэрната. / Фота Настасі ПАНКРАТАВАЙ

Над галоўным уваходам месціцца кабінет Барыса Эйфмана.

Яшчэ аднім ноу-хау стала абавязковае вывучэнне спартыўных дысцыплін. На цокальным паверсе я пачыла шматфункцыянальныя спартыўныя залы. У Акадэмію прыйшлі майстры спорту па мастацкай, спартыўнай гімнастыцы, а таксама па акрабатуцы. Сяргей Лалецін распавёў: "Мы разумеем, што прафесійны спорт павышае траўматызм, таму шукаем баланс, просім выкладаць менавіта

спартыўныя элементы і звязкі, якія будуць потым выкарыстоўвацца ў танцах, напрыклад, сальта, перакаты, стойкі на руках. Выкладчыкам спартыўных дысцыплін нагадваем, што развіццё структуры цягліц не павінна змяняць заняткам класікай. Яны кантралююць, каб дзеці не накачвалі лішняга".

Акадэмія танца вярнула да дыхальнай гімнастыкі, якой некалі карысталіся і ў традыцыйных вучэбных

установах. А пасля асноўных заняткаў дзеці маюць магчымасць, не выходзячы са сцен комплексу, паплаваць у цёплым басейне.

апіраючыся, па сутнасці, на вока. Часам шматгадовы вопыт дае збой: худзенькая навучэнка ў пераходным узросце можа моцна набіраць вагу — і паўстае пытанне аб прафесійнай непрадатнасці. У Акадэміі танца пачалі выкарыстоўваць метад самататыпіравання абітурьентаў. На падставе вылічэнняў высвятляюць, да якога тыпу — эктаморф, мезаморф, эндоморф — адносіцца дзіця. "Адпаведна, можам абраць слушны кірунак працы з кожным навучэнцам, выбраць правільную нагрузку (напрыклад, "падсушыць" цягліцы) і харчаванне", — растлумачыў прымяненне навуковага падыходу Сяргей Лалецін.

Балетны квартал

Архітэктурная майстэрня "Студыя 44" пад кіраўніцтвам архітэктара Нікіты Явейна атрымала шмат узнагарод за ўнікальны будынак Акадэміі танца. Аднак амбіцыйны праект яшчэ не завершаны: плануецца стварыць сапраўдны балетны квартал. Зараз побач з асноўным будынкам і інтэрнатам дзейнічае музей Барыса Эйфмана (а ў перспектыве — музей пецярбургскага балета), размешчаны ў помніку драўлянага дойлідства. Рэканструюецца будынак звычайнай сярэдняй школы — туды пераедуць класы для выкладання агульнаадукацыйных прадметаў і тады ўсе чатырнаццаць балетных класаў і зала-трансформер будуць выкарыстоўвацца толькі для спецыялістаў. А да першага выпуску адчыніцца Дзіцячы тэатр танца на 500 глядацкіх месцаў, сцэну якога аддадуць не толькі пад школьныя канцэрты, але, па задумцы Барыса Якаўлевіча, усім лепшым дзіцячым калектывам горада. Так навучальная ўстанова XXI стагоддзя выходзіць за рамкі аднаадукацыйнай праграмы, каб выканаць узятую на сябе культурную місію — фармаванне прафесійна і сацыяльна кампетэнтнай асобы будучага дзеяча мастацтваў.

Віншавальны абыход "Тры Каралі" у Лідскім раёне.

Калядоўшчыкі з дзіцячага аматарскага аб'яднання "Ойра".

Папяровая кніжка не саступае электроннай. У сённяшнім мінскім вагоне метро, прынамсі, у той яго частцы, што была бачна мне, колькасць "лічбавых" чытачоў не перавышала колькасць чытачоў "аналагавых". Але ніяк не адмаўляю таго, што гадоў праз дзесяць раённы чытач прыйдзе да бібліятэкара з электронным носбітам і папросіць: "Запампуйце, калі ласка, усяго Мележа" і дадасць: "І на карцінкі не забудзьцеся!" А пакуль кніжкі без карцінак, кшталту "новых" "Каласоў пад сярпом тваім" патрабуюць экстрэмальнай рэкламы ў жанры "ню". І апошняя заўвага: напрыканцы мінулага года ў метро Санкт-Пецярбурга з'явіўся "літаратурны" вагон. Адпаведны вагон у мінскім метро распачаў сваю дзейнасць ці не на год раней. Можам, калі хочам.

Яўген РАГІН

Вышэйназваныя "кніжныя" нюансы былі згаданы 12 студзеня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі на пашыраным пасяджэнні Рады грамадскага аб'яднання "Беларуская бібліятэчная асацыяцыя". Падведзены вынікі леташняй дзейнасці, абмеркаваны пытанні, звязаныя з правядзеннем справаздачна-выбарчай канферэнцыі, якая адбудзецца ў лістападзе. У рабоце пасяджэння прынялі ўдзел кіраўнікі бібліятэк.

Вялікі харавы канцэрт адбыўся ў Аршанскай дзіцячай школе мастацтваў № 3, што працуе ў Барані. Пра гэта распавядае настаўнік названай установы Наталля Латышава. Ідэйным натхняльнікам і арганізатарам гэтага забаўляльна-пазнаваўчага праекта стала Алена Новікава, а ўдзельнікамі — дзіцячы хор "Фантазія" (ДШМ № 3) і ўзорны хор "Мелодыя" (гімназія № 1 Оршы). "Слова "хор", — разважае Наталля Латышава, — перакладаецца як "натоўп". Але зладжана і прыгожа ён можа спяваць толькі тады, калі ім кіруюць спрактыкаваныя дырыжоры ці хормайстар. У нас такімі спецыялістамі з'яўляюцца Юлія Мурачова, што кіруе "Фантазіяй", і Наталля Максімцава, якая ўзначальвае

Пра "7 Я", шчодры і Дзеда Мароза-дырыжора

Алена Новікава, Юлія Мурачова і Наталля Максімцава — арганізатары харавога канцэрту ў Барані.

"Мелодыю". Таму і канцэрт атрымаўся яркім ды запамінальным".

Нізка інфармацыі каляднай тэматыкі. Ніколі не быў сумным Брагінскі гістарычны музей з карціннай галерэяй. Гэтымі святочнымі днямі юныя наведвальнікі ўстанова пазнаёміліся з батлейкай. Алена Уласенка, кіраўнік лялечнага тэатра, што створаны пры дзіцячым аддзяленні цэнтральнай раённай бібліятэкі, і кіраўнік гуртка "Традыцыі нашага краю" пры Цэнтры творчасці дзяцей і моладзі Надзея Мясешка паказалі пастаноўку паводле п'есы "Цар Ірад".

Метадыст Лідскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці Ганна Некраш паведамляе пра аднаўленне абрада калядавання на каталіцкае свята "Тры Каралі". Падзея адбылася ў Ваверскім доме культуры. "Тры Каралі — свята Аб'яўлення Пана, — піша аўтар, — уславін аб падзеі, калі каралі (мудрацы), ідучы за зоркай, прыбылі ў Бэтлеем і прынеслі нованароджанаму Езусу дарункі". Віншавальны абыход "Тры Каралі" пачалі з сельскага савета, затым перайшлі ў хаты вясцоўцаў, не забывалі і на мясцовую бальніцу — жадалі пацыентам хутэйшага выздараўлення.

Яшчэ адна святочная інфармацыя з Лідскага раёна. Распавядае мастацкі кіраўнік Бердаўскага культурна-дасугавага цэнтра Інэса Парфенчык: "Удзельнікі аматарскага аб'яднання "Ойра" шчадравалі, нягледзячы на моцны мароз. Вяскоўцы аддзячылі калядоўшчыкаў ласункамі. Трэба было бачыць шчаслівыя вочы дзяцей".

А загадчык філіяла "Берадаўскі КДЦ" Аляксандр Парфенчык піша пра іншую

падзею: "У нашым аграгарадку прайшоў дабрачынны дзіцячы ранішнік "У казачным куфарку". Арганізавалі яго наш філіял і дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Вольга Палко. Больш за сто дзяцей атрымалі сувеніры ды ласункі".

Вучань гімназіі № 1 Віцебска Кірыл Дзімітрук паводзіць на калядным канцэце сімфанічнага аркестра абласной філармоніі і быў настолькі ўзрушаны падзеяй, што напісаў у рэдакцыю ліст: "Чароўнае свята Калядаў не заўжды атрымліваецца сустраць па-асабліваму. А каб усё атрымалася, варта наведаць Віцебскую філармонію. Да аркестра гэтым разам далучылася акардэаністка з ЗША Ніна Слюсар. Удзельнічалі ў канцэце і скрыпачы Уладзіслаў Міцэнка, Надзея

Драба. Але галоўная дзейная асоба мерапрыемства — дырыжор Уладзімір Бяляўскі, які пры выкананні "На паляванні" Штрауса нават пераўвасобіўся ў Дзеда Мароза!"

Працягвае тэму вядучы метадыст Віцебскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці Андрэй Струнчанка. Ён сёння — аўтар аж чатырох інфармацый. Першая. 7—8 студзеня ў Віцебску прайшло адкрытае абласное свята духоўнай музыкі. Мерапрыемства адбылася ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Якуба Коласа, у мясцовай духоўнай семінарыі і ў Віцебскім дзяржаўным музычным каледжы імя Івана Салярцінскага. Свята ладзіцца з 1993 года і аб'ядноўвае лепшых выканаўцаў, у тым ліку і з Расіі.

Другая. Работнікі культуры Віцебскага раёна атрымалі падарунак ад прафсаюзнай арганізацыі аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Віцебскага райвыканкама — вандроўку ў Брэст на "Навагоднім экспрэсе". Дырэктар Капцянскага СДК Наталля Сакалова, кіраўнік студыі дэкаратыўна-прыкладнага дызайну "Майстрыха" згаданага Дома культуры Вольга Вансовіч і іншыя пабывалі ў Брэсцкай крэпасці, Белавежскай пушчы, перадалі тамтэйшым Дзеду Марозу і Снягурцы прыдзвінскія сувеніры.

Трэцяя. Музыкалы навагодні спектакль "Аліса ў Залюстэрэчы. Выратаваць Новы год" прапанаваў гарадскі палац культуры "Орша". Фантастычная дзея з удзелам вядучых творчых калектываў прэзентуецца з 23 снежня.

"Спяшайцеся, сёння апошні дырэктар Палаца культуры "Орша" Сяргей Бахмат.

І апошняя навіна ад Андрэя Струнчанкі. 6—7 студзеня ва ўсіх без выключэння ўстановах культуры Віцебскага раёна ладзіліся святы народнага календара, канцэртныя і забаўляльныя праграмы. А на вясковых вуліцах да позняй ночы гучалі калядныя песні.

Наша сталая пазаштатная карэспандэнтка з Навагрудка Фаіна Маложэнец паведамляе, што ў нядаўнім 2016-м юбілей адсвяткавалі Любчанская інтэграваная гарпасялковая, Ацмінаўская, Ваўкавіцкая, Гарадзечанская, Кашалеўская, Пятрэвіцкая, Уселябская, Харосіцкая сельскія бібліятэкі. 70-годдзе з дня нараджэння адзначыла і Навагрудская раённая бібліятэка.

Супрацоўнікі ваенных камісарыятаў Рэчыцкага і Лоўскага раёнаў аб'ядналіся для рэалізацыі творчага праекта ў рамках рэспубліканскай праграмы "Нашы дзеці". Праект быў рэалізаваны ў Рэчыцкім гарадскім палацы культуры. Піша старшыня рэчыцкай раённай арганізацыі "Беларускі саюз афіцэраў" Аляксандр Шчэрбін: "Члены клуба эстэтычнага і патрыятычнага выхавання "7Я" арганізавалі свята для дзяцей-інвалідаў і дзяцей з многіх гадзетных сем'яў. Кожны наведвальнік атрымаў ад Дзеда Мароза падарунак".

Таццяна Жук з Глыбоцкага раёна ў сваім працувальным лісце распавядае пра тое, што была яна калісьці настаўніцай, але захаплялася і акварэльным жывапісам. Нават выстаўлялася ў мясцовым Доме рамёстваў. Але зразумела, што ў 60 гадоў ёй не стае доведу малявання. "На сваю радасць заўважыла, — прызнаецца кабета, — што маляваць любіць унучка Анечка. Таму запісала дзяўчынку ў Глыбоцкую дзяржаўную дзіцячую мастацкую школу імя Язэпа Драздовіча. Падтрымку аказала дырэктар аўтару Жанна Балабуева". Аўтар ліста выказвае шчырую ўдзячнасць выкладчыкам ДШМ.

Споўнілася 150 гадоў з дня нараджэння Стэфана Рункевіча, доктара царкоўнай гісторыі, вучонага-асветніка, пісьменніка. Яго імя вядома невялікаму колу краязнаўцаў, даследчыкаў царкоўнай гісторыі Беларусі і Расіі. Між тым, жыццё і дзейнасць гэтай яркай асобы з'яўляецца прыкладам высокага служэння Айчыне.

Прадстаўнікі дынастыі Рункевічаў стагоддзямі служылі праваслаўнай веры, навуцы, людзям. Яны пакінулі след на глускай зямлі, у Мінску, Бабруйску, Заслаўі, Лельчыцах, Клецку, на Клічаўшчыне. Памятаюць іх Масква, Санкт-Пецярбург, Саратаў, Таганрог..

Стэфан Рункевіч нарадзіўся 11 студзеня 1867 года ў сям'і святара Свята-Васілеўскай царквы сяла Карыпнае Бабруйскага павета. Праз год сям'я пераехала ў

Гісторык і літаратар

мястэчка Клічаў, дзе бацька, Рыгор Рункевіч, протаіерэй Мінскай епархіі, узначаліў Свята-Троіцкі прыход. У 1875 годзе намаганнямі Рыгора Стэфанавіча ў Клічаве адкрылася першая школа для сялянскіх дзяцей — Клічаўскае народнае вучылішча. Тут у розныя гады выкладаў Рыгор Стэфанавіч, яго пляменнікі Вольга і Андрэй.

Пасля заканчэння Мінскай Духоўнай семінарыі Стэфан і яго браты Міхаіл і Мікалай працягвалі вучобу ў Пецярбургскай духоўнай акадэміі. У 1891 годзе Рункевіч абараніў дысертацыю па гісторыі Мінскай епархіі і быў удастоены ступені кандыдата багаслоўя. Потым Стэфан Рыгоравіч працаваў у архіве Святога Сіноду праваслаўнай царквы, выкладаў у акадэміі, займаўся даследчыцкай працай.

У 1902 годзе Рункевіч абараніў дысертацыю на тэму

"Гісторыя Рускай Царквы пад кіраўніцтвам Святога Сіноду" і атрымаў ступень доктара царкоўнай гісторыі.

Перыяд у гісторыі, які пачаўся з 1917 года — адзін з найбольш трагічных і неадназначных у жыцці краіны, яе грамадзян, у жыцці праваслаўнай царквы. У 1917—1918 гг. Стэфан Рункевіч прымае ўдзел у працы Памеснага Сабора ў якасці старшыні яго рэдакцыйнага аддзела. Актывна займаўся пытаннем аховы царкоўных бібліятэк і архіваў, якія пасля 1917 года апынуліся ў катастрофічным стане.

Аб апошніх гадах жыцця Стэфана Рункевіча звестак вельмі мала. У канцы 1922-

га ён вярнуўся з Масквы ў Петраград, доўга не мог уладкавацца на працу. У адным з пісьмаў сябру пісаў:

"Сапраўды наступілі часы, калі і даводзіцца, і магчыма жыць толькі вераю". 12 сакавіка 1924 года Стэфан Рыгоравіч Рункевіч ва ўзросце пяцідзесяці сямі гадоў памёр. Пахаваны на Нікольскіх могілках Аляксандра-Неўскай лаўры.

Эксплібрис, якім ён карыстаўся, нагадвае лёгкі і адважны паруснік у марской прасторы. І жыццё яго, прысвечанае служэнню Богу, навуцы, Айчыне, было падобна да ўпартага і самаадданнага падарожжа да выскокай мэты.

Лідзія АЧЫНОВІЧ, навуковы супрацоўнік Клічаўскага краязнаўчага музея

Калектыў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь смуткуе з прычыны смерці вядомага беларускага кінарэжысёра ПАНАМАРОВА Валерыя Дзімітрыевіча і выказвае шчырыя спачуванні яго родным і блізкім.

(Працяг. Пачатак у № 1.)

У мінулым нумары "К" распавядалася пра тое, якія містычныя кропкі судакранання мелі два геніяльныя творцы, — Сяргей Даўлатаў і Уладзімір Мулявін, 76-ты дзень нараджэння якога мы адзначылі 12 студзеня.

Лета 1959 года. Я паспяхова здаў экзамены за другі курс Гродзенскага педінстытута (я там пачынаў вучыцца на гісторыка-філалагічным факультэце разам, дарэчы, з будучай паэткай Данутай Бічэль-Загнетавай) і, адчуваючы, што з мяне педагог не атрымаецца, вырашыў ехаць у Ленінград і паступаць у ЛДУ імя А.А. Жданова на аддзяленне класічнай філалогіі філфака. Чаму менавіта на гэта аддзяленне, і зараз не ведаю; мабыць, тады я вельмі захапляўся антычнай культурай. Тым больш, што нічога не губляў: па дагаворанасці з рэктаратам педінстытута ў выпадку майго фіяска ў Піцеры я мог вярнуцца назад і працягнуць вучобу. Так і здарылася, але гэта ўжо іншая тэма...

Такім чынам, жнівень 1959-га. Я здаю чатыры экзамены. Справы ідуць паспяхова: "выдатна", "выдатна", "выдатна"... А пакуль — паміж экзаменамі знаёмства з горадам, з музеямі, з абітуріянтамі і іншым цікавым людям. У адзін калідоўны дзень у доўгім калідоры факультэта, побач з дошкай раскладу і насценнай газетай з мноствам кнопак на яе вугалках, я ўбачыў высокага маладога чалавека ў натоўпе абітуріянтаў і студэнтаў. Чалавек чытаў вершы Сашы Чорнага: "Проклінаю культуру! Срываю подтяжки!! // Растопчу котелок! Растерзаю пиджак!! // Я завидую каждой отдельной букашке, // Я живу, как последний дурак..."

Ёты чалавек не мог не прывабіць увагу: рост пад два метры, кароткае тулава туга сядзела на гіганцкіх нагах, рукі, як мне падалося, як я живу, как последний дурак... Ёты чалавек не мог не прывабіць увагу: рост пад два метры, кароткае тулава туга сядзела на гіганцкіх нагах, рукі, як мне падалося, як я живу, как последний дурак... Ёты чалавек не мог не прывабіць увагу: рост пад два метры, кароткае тулава туга сядзела на гіганцкіх нагах, рукі, як мне падалося, як я живу, как последний дурак...

друкарні імя Валадарскага на набярэжнай Фантанкі, 59.

Калі натоўп стаў разыходзіцца, я падышоў да яго і выказаў сваё захапленне чытаннем Сашы Чорнага, тым больш, што паэты "паўзабароненага" Сярэбра нага веку, якім я вельмі захапляўся, толькі пачалі выходзіць на авансцэну. Якраз тады і з'явілася ў друку кніга вершаў Сашы Чорнага з Вялікай серыі "Бібліятэка паэта" ленинградскага выдавецтва "Советский пи-

кампазіцыі, "не ўсё ў парадку з галавой мастака"; што малады Ленін, маўляў, здаваў экстрэнам экзамены на юрфак зусім у іншым месце. Дадаў: "Кепска савецкаму жывапісцу, акадэміку, рэктару "Рэпінкі", відаць, члену партыі, займацца інсінуацыямі нават у драбязях. Арэшнікаў за гэтую карціну, дзе акрамя добра намалёваных крэслаў, нічога годнага няма, атрымаў Сталінскую прэмію. Дзіўна, ці не так?" Тады незвычайна смелая тырада Даўлата-

воскресная"? З кафэ я выйшаў "па-англійску" і без грошай, якія я ўсе цалкам уклаў у "абшчак". Давялося хутка ляцець на пошту, міма Пушкінскага тэатра, на вуліцу Архітэктара Росі (гэта недалёка), і даваць маці ў Гродна адпаведную тэлеграму, маўляў, тэлеграфуй трошкі грошай... Памятаю, Даўлатава заўсёды шчыра здзіўляла, як гэта атрымліваецца, што грошай на ежу ніколі няма, але выпадку не запомніць, каб не раздабываліся на выпіўку. Гэта

льшчыкаў (для атрымання вытворчага стажу), паўтарыў спробу зноў паступіць у ЛДУ, але на гэты раз на аддзяленне гісторыі мастацтваў гістарычнага факультэта. Да гэтага часу ў мяне ўжо былі і нейкія мастацтвазнаўчыя артыкулы, надрукаваныя ў "Гродненской правде", калі там працаваў Васіль Быкаў і Міхась Васілёк. Ва ўніверсітэт паступіў без усялякіх праблем: набраў 19 балаў з дваццаці магчымых плюс "паўліпавы" вытворчы стаж.

Менавіта восенню 1960-га я зноў сустрэўся з Сяргеем Даўлатавым. І таксама выпадкова, як і ў мінулым годзе. Мабыць, лёс... Натуральна, Ленінград. Падзеі разгортваліся ў піўным бары "Тэхас" (назву прыдумаў я, гісторыкі, філосафы і эканамісты — нашы факультэты былі ў асобным будынку, насупраць філфака). Філолагі называлі гэты бар "Пад Думаі": утульны куток на Неўскім паміж Казанскім саборам і Гасціным дваром, пад высокай вежай былога Люстранага тэлеграфа. Наогул, у тыя часы ў Піцеры было некалькі папулярных піўных "установаў", што карысталіся сярод моладзі асаблівай прыхільнасцю: акрамя "Тэхаса" — бар на рагу вуліцы Маякоўскага і Неўскага праспекта, на Стара-Неўскім праспекце, на Уладзімірскай, якая ўпіраецца ў Неўскі (у 1964-м там будзе размяшчацца знакамітая забягалаўка пад назвай "Сайгон" для андэраунднай "крутой" інтэлігенцыі), і горшыя шынкі — на Васілеўскім востраве, на вуліцы Някрасава і дзесьці далей. Весела працавалі яшчэ шматлікія карчомкі, шашлычныя, чабурэчныя, пельменныя, папулярныя вінныя склепчыкі на Неўскім, каля Анічкава моста.

Але "Тэхас" быў самым прыцягальным месцам, своеасаблівым дыскусійным клубам, дзе мы маглі, натуральна, згодна з грашовымі магчымасцямі, сустрэцца, пагаманіць і паспрачацца пра апошнія палітычныя навінкі, пра колеравую музыку Скрабіна і паўзабытыя трафейныя кінастужкі, пра Хлебнікава, Севяраніна, Бурлюка і "Дыксіленд", які тады ўваходзіў у моду, пра Чэ Гевару і Гагарына, пра гастролі Стравінскага ў СССР, пра джаз, ад якога ў Хрушча "ўзнікае боль у страўніку". Тут, у бары, мы нават пісалі свае курсавыя работы, а пазней і накіды дыпламаў. Нас, трывалых наведвальнікаў, ведалі вартаўнікі і нават у "базарныя" дні пускалі па-за чаргі...

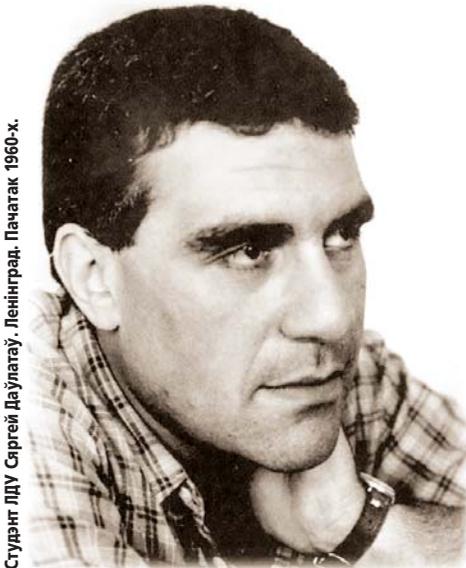
...У той вечар мы сядзелі за столікам утрое — я і мае сакурснікі Паша Канстанцінаў і Валодзя Драмлюга, які, праўда, будзе хутка выключаны з універсітэта за фарцоўку і яшчэ за штосьці. Ён — будучы дыдзельнік вядомай "сямёркі", што выйшла ў жніўні 1968-га на Чырвоную плошчу. На самой справе іх было восем, але адну дзёўчыну — 20-цігадовую Баяву — потым у аддзяленні міліцыі "адмазалі", быццам бы трапіла ў кампанію

выпадкова. "Сямёрка", як вядома, пяць хвілін пратэставала супраць уваходу савецкіх войскаў у Чэхаславакію. Пасля шасцігадовага адбывання ў лагеры строгага рэжыму ў Якуціі, Драмлюга эміграваў у ЗША, дзе стаў буйным бізнесменам-домаўладальнікам у нейкім негрыцянскім квартале. Аднак у студэнцкія гады ён быў надзвычайным прайдзісветам. Нядаўна даведаўся, што 75-гадовы Валодзя Драмлюга памёр у маі 2015 года...

...Пачалі, як звычайна, з чатырох бутэлек піва, з чорных салёных сухарыкаў. Чакалі вэнджаную стаўрыду і дробных крэветак. І тут у дзверы ўваліўся стракаты натоўп маладых людзей, сярод якіх быў і наш агульны прыяцель імпазантны Юра Мачанаў з моднай "фідэлькастраўскай" бардой, які закончыў гістарычны факультэт гады тры ці чатыры таму. Праз час ён стане сусветна вядомым вучоным-археологам, акадэмікам Расійскай акадэміі прыродазнаўчых навук і Міжнароднага планетарнага таварыства, членам Бюро Нацыянальнага камітэта UNESCO, доктарам гістарычных навук, заслужаным дзеячам навукі Расійскай Федэрацыі. Даўно ўжо жыве і працуе ў Якуціі. Аўтар унікальных палеалітычных знаходак. Адкрыў і вывучыў больш за 1000 археалагічных помнікаў стаянак старажытнага чалавека. У 1970-я мы абмемаліся паштоўкамі, але потым перапіска ў мітусні жыцця спынілася...

Такім чынам, убачыўшы нас, Юрый шырока заўсміхаўся: "Пасуньце сталы — мы зараз распранемся і — да вас!" Але самае цікавае, што з ім у кампаніі быў і мой стары знаёмы Сяргей Даўлатаў! Канешне, мы адразу пазналі аднаго. Сяргей вельмі здзіўўся таму, што я — на гістарычным факультэце: "Ты што, перайшоў з антычнага геданізму на марксізм?" Не ведаў ён, што з класічнай філалогіі я тады паспяхова "праляцеў"... Даўлатаў амаль не змяніўся: такая ж габарытная фігура, вялікія разумныя вочы, якія ўмясцілі ў сабе хранічную журбу і смутак; такі ж каларытны шатэн "з трошкі фальшывым неапалітанскім адценнем", "такі ж велізарны, чорны, падобны на гандляра ўрукам", і той жа незашпілены кайнер кашулі. Мне зараз цяжка прыгадаць, хто тады яшчэ прысутнічаў. Ну, быў чырванашчокі весялун Валеры Губін са спартыўнай сумкай з дзвюма схаванымі бутэлькамі "Агдама" (на ўсялякі выпадак); быў вастраслоў, майстра каламбура Фядос Чырскоў, які, здаецца, вучыўся ці на албанскім, ці на венгерскім аддзяленні. Хто яшчэ быў — і не помню, але ўсе — універсітэцкія. Як потым іранічна пісаў Даўлатаў: "ЛДУ імя Жданова" — гучыць не горш за "універсітэт імя Аль Капоне".

Даўлатаў, "свой у дошку"

Студент ЛДУ Сяргей Даўлатаў. Ленінград. Пачатак 1960-х.

Малюнак Аляксандра Фларэнскага да трохтомніка Сяргея Даўлатава. 1993 год.

Ёсць што згадаць пра легенду: "А юнацтва было як малітва нядзельная"

сатель". Пасля знаёмства мы з Даўлатавым і яшчэ некалькі чалавек аблюбовалі плячоўку лесвіцы другога паверха, прызначаную пад курылку. Адтуль можна было разглядаць усіх тых студэнтаў і педагогаў, хто падыходзіў па лесвіцы.

Потым, пасля шумных разоў хтосьці прапанаваў працягнуць сустрэчу ў кафэ-марожанае "Север" (па-нашаму "Жабнік"), што на Неўскім. Чаму "Жабнік"? А таму, што ўсе сцены і аб'екты мелі былі цёмна-зялёнага колеру. Словам, шумным натоўпам мы рушыліся на выхад па доўгім-доўгім калідоры, злева якога тягнуліся кніжныя шафы, а справа — жывапісныя партрэты ў гіпсавых барочных рамах, гіпсавыя "пад мрамур" бюсты і статуі выдатных прадстаўнікоў універсітэцкага таварыства мінулага. На тарцовай сцяне ў паўднёвай частцы калідора красавалася вялікая карціна Віктара Арэшнікава "У. Ульянаў на экзамене ў Пецярбургскім універсітэце", дзе будучы Ленін быў намалёваны на фоне барочнага інтэр'ера Сенацкай (Пятроўскай) залы. І раптам Даўлатаў прыцішыў крок, усміхнуўся і сказаў, паказваючы на палатно ўказаваць цынкаграфістам у

ва наконт яго "гісторыка-мастацтвазнаўчых" ведаў, невядомых для мяне, была ў навінку. Між тым, нашмат пазней я даведаўся, што мастацкія музеі і галерэі ні ў Ленінградзе, ні ў Маскве, ні ў Таліне, ні ў транзітным горадзе Вене, дзе пісьменнік пракантаваўся з маці Нораі Сяргееўнай цэлых шэсць месяцаў па дарозе ў ЗША, ні ў Нью-Ёрку — апошнім горадзе свайго жыцця, ён ніколі не наведваў...

...Пайшлі пехам — па Універсітэцкай набярэжнай, праз Дварцовы мост. Выйшлі да Неўскага. Яшчэ трошкі прайшлі. Вось і кафэ, Неўскі, 24. Тут да нашай кампаніі далучыліся стрыечны брат Сяргея — Барыс, drugaкурнік філфака Косця Азадоўскі, Саня Лур'е ("Санёп" — так называў яго Сяргей) і пара нейкіх дзёўчынаў. Быў яшчэ Ігар (Гага) Смірноў, выпускнік інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту, які прыцягнуў з сваёй сумкі плеченую бутэльку "Гамзы" — сухога балгарскага віна. Наколькі ведаю, ён зараз жыве ў Германіі і паспяхова займаецца літаратурнай творчасцю. Буду рады, калі ён раптам прачытае гэты мой нарыс. Ці згадае ён тое наша юнацтва, кае было "как молитва

была мая апошняя сустрэча з Даўлатавым у тым 1959 годзе...

Ад Сяргея Даўлатава: "Карпусы ўніверсітэта знаходзіліся ў старажытнай частцы горада. Спалучэнне вады і камення спараджае тут асаблівую, вялікасную атмосферу. У падобных аб'ектах цяжка быць гультаям, аднак мне гэта ўдалося. Існаў у свеце дакладная навука. А значыць, існуюць і недакладныя. Сярод недакладных, я думаю, першае месца займае філалогія. Так я ператварыўся ў студэнта філфака".

Аднак, на шчасце, я тады ў студэнта класічнай філалогіі не ператварыўся. Хаця набраў дастатковую колькасць балаў для паступлення, пацярпеў няўдачу (аднак потым лічыў, што гэта якраз была вялікая ўдача: прадстаўляю, кім бы я быў сёння?). Справа ў тым, што якраз у гэты год выйшла чарговая "рэфарматарская" хрушчоўская паста нова: у першую чаргу залічвалі студэнты тых, хто мае двухгадовы вытворчы стаж і хто дэмабілізаваўся з арміі. Я не падыходзіў па гэтых артыкулах і вярнуўся ў свой Гродзенскі педінстытут. А праз год, паралельна з вучобай папрацаваўшы качагарам у Палацы тшксты-

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст."

Выставы:
■ Выстава твораў рускага жывапісу XIX—XX стст. са збору Аляксандра Валадчынскага — да 6 лютага.
■ Выстава **"Свет нябесны на зямлі"** — да 30 студзеня.
■ Выстава **"Майстры Віленскай школы Міхась Сеўрук і Пётра Сергіевіч. Жывапіс і графіка з прыватных калекцый"** — да 23 студзеня.
■ Выстава твораў Юрыя Карачуна (1931–1997), прысвечаная 85-годдзю з дня нараджэння мастака — да 23 студзеня.
■ Выстава **"Далары краін свету XIX — XXI стагоддзяў"** са збору віцебскага калекцыянера Леаніда Ялава — з 17 студзеня да 18 лютага.
■ Акцыя **"Культурныя канікулы"** з новымі экскурсійнымі маршрутамі па залах музея — да 14 студзеня.

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.
■ **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**.
■ **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.
■ Выстава чароўных лялек мастака Настасі Адамовіч **"Краіна цудаў"** — да 23 студзеня.
■ Выстава **"...і паланэз пачаць пара"** моды і аксесуараў эпохі Рамантызму з калекцыі Ігара Сурмачэўскага.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Дзіцячая навагодняя праграма **"На Каляды ў музей!"** — 14 студзеня.
■ Кожную суботу ў 12.00 — майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў, саломкапляцёнкі і роспісе яек.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.
Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Мастацтва ў гарадской

культуры XIX — XX стст."
Выставы:
■ Выставачны праект **"Ад рымскага дынарыя да беларускага рубля"** — да 1 чэрвеня.
■ Выстава **"Час цудаў. Зімовыя святы і забавы"** — да 28 лютага.
■ Выстава лінарыту Яўгенні Цыбульскай **"Ex Libris. Кніжны знак"**.
■ Выставачны праект **"Час нямых зорак. Ад чорна-белага да чырвонага"** — да 19 лютага.
■ Выстава фотаздымкаў Вадзіма Качана **"Стары Мінск"** — у галерэі музея.
■ Акцыя **"Вольнае піяніна"** — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
■ Казачныя вечарыны ў музеі — кожную суботу зімы а 17-й.

Філіялы музея ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ **Абноўленая экспазіцыя**, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі.
■ Выстава **"Музей ёлчных цацак"** — да 31 студзеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава **"Шматвектарнасьць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь"**.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.
Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
■ "Выстава насякомаедных раслін".
г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
■ Выстава **"Шумлівая пярнатая вясёлка"** — да 13 сакавіка.
г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
■ Выстава **"Сафары парк"** — да 1 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
■ "Беларуская музычная культура XX ст."
■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
■ Выстава **"Стары куфар і прыгажуня ёлка"** з калекцыі Наталлі Кавалёвай — да 15 студзеня.
■ Выстава дзіцячай творчасці **"Калядныя замалёўкі-2016"** — да 22 студзеня.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя.
Майстар-класы:
■ **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.
■ Інтэрактыўныя музейныя заняткі **"Асновы ацёрскага майстэрства"** для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.
■ Выстава **"Запаветныя жаданні"** ў рамках праекта "Спадарыня лялька" — да 15 студзеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Святрдова, 4. Тэл.: 327 10 75.
Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава жывапісу Наталлі Шапавалавай і Ленура Веліляева **"Дзёнік падарожжаў"** — з 20 студзеня да 5 лютага.
■ Паказы ў рамках праекта **KINOPORT** — кожную суботу (у студзені яны прысвечаны фестывалю польскай анімацыі).
■ Навагодняя рэтраспектыва **"Неверагодныя прыгоды"** (добрыя фільмы для ўсёй сям'і Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм") — да 5 лютага.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава **"Спадчына Святой Еўфрасіні Полацкай"** — да 15 студзеня.
■ Выстава **"Апладысменты скрозь стагоддзі"** — да 15 студзеня.
Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
■ Выстава **"Нясвіжскі праменад"** Ларысы Зарубінай — да 29 студзеня.
Ратуша
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Музейны праект **"Забытыя мелодыі"** — да 31 студзеня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава **"На варце. 3 гісторыі формы СССР"** — да 15 студзеня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыя:
■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам, для школьнікаў малодшага ўзросту.

■ Музейна-педагагічны праект **"Кроцім у школу разам з Коласам"**.
■ Пешая экскурсія **"Мясцінамі Коласа ў Мінску"**.
Акцыі:
■ **"Самы лепшы дзень"** (дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"**.
■ Музейная творчая майстэрня.
■ **"Да Коласа на Новы год"** (святочная праграма для дзяцей).
■ Выстава мастацкіх работ Людмілы Пятруль да 90-годдзя зборніка алегарычных апавяданняў **"Казкі жыцця"** — да 20 студзеня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэтрам.
Акцыі:
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"**.
■ **"Калядкі ў Купалавым доме"** для дзяцей ад 5 да 10 гадоў, іх бацькоў і настаўнікаў — да 31 студзеня (акрамя суботы і нядзелі).

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска
ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.
■ Выстава **"ROBO ART"** — да 29 студзеня.
■ Выстава **"Польшча. Архітэктура"** — да 15 студзеня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
■ **"Мінск губернска. Шляхецкі побыт"**.
■ Міжнародная выстава сучаснага мастацтва **"Ад Лісабона праз Мінск да Уладзівастока"** — да 5 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
■ **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыя:

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыя:

■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
■ Выстава **"Мастацкія палотны "Мінскае палатно-Пакроў"** (мастацкія палотны, ручнікі, швейныя машыны).

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЪСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава работ студэнтаў і выпускнікоў кафедры касцюма і тэкстылю БДАМ **"Грані"** — да 5 лютага.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава **"Па слядах мамантаў"** — да 15 студзеня.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Экспазіцыі:

■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Чырвоная гасцёўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ **"Свет прыроды"** (выставы "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).
■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.
Выставы:
■ Выстава **"Прыстанак міласэрнасці. Мастацтва тыбецкага будызму"** са збору Дзяржаўнага Эрмітажа — да 22 студзеня.
■ Персанальная фотавыстава Юрыя Бірукова **"Бласлаўлёная зямля. Падарожжа па будысцкіх месцах"** — да 22 студзеня.
■ Выстава **"Прыватная калекцыя"** Кацярыны Раждэсцвенскай (Масква) — да 5 лютага.
■ Выстава фотаздымкаў пачатку XX стагоддзя з відамі парку і інтэр'ераў палаца Паскевічаў **"Сведкі палацавай эпохі"** — да 22 студзеня.
■ Выстава **"Тры цвікі"** (у рамках праекта "Новае ў археалогіі Гомельшчыны") — да 31 студзеня.
■ Выстава **"Свет старажытных людзей"** — да 5 лютага.
Вежа палаца
Экспазіцыя:
■ **"Уладальнікі Гомельскага палаца Румянцавы і Паскевічы"**.

ІЎЕЎСКІ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР

г. Іўе, вул. 17 верасня, 9. Тэл. (8-01595) 2-68-96
■ Экспазіцыя **"Пад адзіным небам праз стагоддзі"** ("Карэннае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары").
■ Выставы **"Беларускія юрэй", "Другая сусветная вайна"**.
■ Выстава габеленаў Марыі Старасцінай **"Натхненне"**.
■ Прадстаўленні лялечнага тэатра "Батлейка".

ГАЛЕРЭІ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.
■ Выстава **"Хрышчэнне Гасподне"** — з 17 да 28 студзеня.

набярэжнай ракі Сож" — да 31 студзеня.

■ Выстава **"Норавы эпохі ў еўрапейскім рамане"** — да 31 студзеня.
■ Міні-выстава да 95-годдзя з дня нараджэння беларускага мастака Мікалая Палянкова. *Паўночнае крыло палаца*
Экспазіцыя:
■ **"Zooterra"**.
Выставы:
■ Выстава **экзатычных жывёл. Зімовы сад**
■ **"Свет субтрапічных раслін і жывёл"**. *Вежа агляду.*
Спачывальня князёў Паскевічаў.
■ Інтэрактыўны праект для школьнікаў **"Вялікі музей для цікаўных сяброў"**.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.
■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі працую пнеўматычны цір.
■ **"Музей крміналістыкі"**.
■ Выстава **"У баях за вызваленне"**.
■ Выстава **"Ваенна-гістарычная мініяцюра"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.
Пастаянная экспазіцыі:
■ **"Прырода Лідчыны"**.
■ **"Сучаснае мастацтва краю"** (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
Выставы:
■ Выстава **"Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурахвера"**.
■ **"Вядзём пачатак мы ад Гедыміна..."**.
■ Мемарыяльны пакой **Валянціна Таўлая**.
■ Выстава са збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ Музейна-вобразная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
■ Выстава **"Вайны свяшчэнныя старонкі"**.
■ Выстава **"Надзейны шчыт краіны"**.
■ Выстава **"Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт"**.
■ Выстава **"Жыве мая ліра нанова!"**, прымеркаваная да 140-годдзя з дня нараджэння Цёткі (Алаізы Пашкевіч).

Пастаянная экспазіцыі:

■ **"Прырода Лідчыны"**.
■ **"Сучаснае мастацтва краю"** (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
Выставы:
■ Выстава **"Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурахвера"**.
■ **"Вядзём пачатак мы ад Гедыміна..."**.
■ Мемарыяльны пакой **Валянціна Таўлая**.
■ Выстава са збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ Музейна-вобразная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
■ Выстава **"Вайны свяшчэнныя старонкі"**.
■ Выстава **"Надзейны шчыт краіны"**.
■ Выстава **"Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт"**.
■ Выстава **"Жыве мая ліра нанова!"**, прымеркаваная да 140-годдзя з дня нараджэння Цёткі (Алаізы Пашкевіч).

ІЎЕЎСКІ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР

г. Іўе, вул. 17 верасня, 9. Тэл. (8-01595) 2-68-96
■ Экспазіцыя **"Пад адзіным небам праз стагоддзі"** ("Карэннае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары").
■ Выставы **"Беларускія юрэй", "Другая сусветная вайна"**.
■ Выстава габеленаў Марыі Старасцінай **"Натхненне"**.
■ Прадстаўленні лялечнага тэатра "Батлейка".

ГАЛЕРЭІ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.
■ Выстава **"Хрышчэнне Гасподне"** — з 17 да 28 студзеня.

ТЭАТРЫ НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ **15 — "Бахчысарайскі фантан"** (балет у 3-х дзях) Б.Асаф'ева. Пачатак а 18-й.
■ **17 — "Кармэн"** (опера ў 3-х дзях) Ж.Бізэ.
■ **18, 19 — "Рамэа і Джульета"** (балет у 2-х дзях) С.Пракоф'ева.
■ **18 — Канцэрт "Раманс учора і сёння"** (камерная зала

імя Л.П.Александроўскай). Пачатак у 19.30.
■ **20 — "Аіда"** (опера ў 4-х дзях) Дж.Вердзі.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.
■ **14 — "Таемны шлюб (Граф Люксембург)"** (аперэта ў 2-х дзях) Ф. Легара. Пачатак а 18-й.
■ **15 — "Вяселле ў Малаінаўцы"** (музычная камедыя ў 2-х дзях) Б.Аляксандрава. Пачатак а 18-й.

■ **17 — "Блакiтная камя"** (мюзiкл у 2-х дзях) К. Брэйтбурга.
■ **18 — "Баль у Саваі"** (аперэта ў 2-х дзях) П.Абрахама.
■ **19 — "Лебядзінае возера"** (балет у 2-х дзях) П.Чайкоўскага. Прэм'ера.
■ **20 — "Джэйн Эйр"** (мюзiкл у 2-х дзях) К. Брэйтбурга. Прэм'ера.
■ **21 — "Бураціна.ВУ"** (мюзiкл для дзяцей і дарослых у 2-х дзях) А.Рыбнікава. Пачатак аб 11-й.
■ **4 — "Шалом Алейхем! Мір вам, людзі!"** (мюзiкл у 2-х дзях) А.Хадоскі. Пачатак а 18-й.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.
■ **14 — "Адэль"** (гісторыя кахання) Я.Таганавы.
■ **17 — "Партрэт"** (трагіфарс паводле аповесці М.Гогаля). Прэм'ера.
■ **18 — "Дзед"** (трагікамедыя) В.Паніна.
■ **20 — "Беларусь. Дыдактыка"** (праект з удзелам народнай артысткі Рэспублікі Беларусь Таццяны

Мархель). Прэм'ера.
■ **21 — "Два чароўныя парасоны"** (казка для дзяцей і дарослых) Г.Х.Андэрсена. Пачатак аб 11-й.
■ **21 — "Любоў людзей"** (трылер) Д.Багаслаўскага.
ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
■ **15 — "Брэменскія музыкі"** (спектакль для дзяцей ад 5 гадоў) В.Ліванава і Ю.Энціна. Пачатак аб 11-й.